

**Quæstionum Canoniarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Pars I. De Censuris in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

1598

Ex his inferitur 1. volentem lucrari indulgentias *in forma jubilei concessas* pro certo die, posse intra tempus à primis vespertis ad solis occasum, atque adeo pridie post primas vespertas confiteri, & absolvi juxta favores illis indulgentiis annexos. 2. Eum, qui vult lucrari indulgentias in honorem certarum festivitatum, vel Sanctorum cum clausula à *primis vespertis* concessas, posse inchoare adimpletionem præscriptorum operum statim post primas vespertas; si verò velit lucrari indulgentias pro communione generali certâ Dominicâ, vel etiam die cinerum, & alias pro certo die concessas, sine dictâ clausula, eum debere peragere opera præscripta in ipso die, non pridie, ut dictum est in præmissis.

scribentium operum statim post primas vespertas; si verò velit lucrari indulgentias pro communione generali certâ Dominicâ, vel etiam die cinerum, & alias pro certo die concessas, sine dictâ clausula, eum debere peragere opera præscripta in ipso die, non pridie, ut dictum est in præmissis.

QUÆSTIO XXXIX.

IN TITUL. XXXIX. DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

1599

Uti hoc titulo plurimum agatur de *excommunicatione*; tamen, quia etiam tanguntur aliæ censuræ, nimirum *suspensio*, & *interdictum*; ideo, quod in aliis quæstionibus tum physicis, tum Theologicis, & moralibus ordo doctrinæ postulat, ut à genere ad speciem descendamus, & à communibus ad reliqua singillatim; præsentem quæstionem dividemus in quinque partes; in prima de censuris in genere, in altera de excommunicatione; tertiâ, de suspensione; quartâ, de interdicto acturi; ad finem appositis nonnullis quæstionibus de irregularitate.

PARS I.

De Censuris in genere.

1600 **C**ensura in genere, primavâ significatione apud Romanos denotavit *dignitatem Censuris*, ut notat Castropal. tr. 29. de cens. D. I. p. 1. n. 1. vel, ut habet Layman t. 5. de cens. p. 1. c. 1. *sententiam Censuris*, mores corrigentis, vel pœnam decernentis: hic tamen aliter accipitur, ut rectè observat P. Benedictus Percyra in Elucidario l. 3. elucidatione 7. s. 1. & amplius constabit ex dicendis.

ARTICULUS I.

Quid sit censura?

1601

Ante resolutionem supponendum 1. ex P. Layman l. 1. Theol. mor. t. 4.

c. 15. n. 2. nomen *culpe*, dupliciter sumi, primo pro defectu coram DEO culpabili, qui dicitur *culpa Theologica*; Secundo pro defectu culpabili coram judice politico, seu civili, qui dicitur *culpa politica*, seu *civilis*. Suppon. 2. similiter *penam* sumi dupliciter 1. strictè, quâ scilicet infligitur propter *culpam Theologicam* 2. laxè, quâ est correlativum *culpe civilis*, & infligitur propter *culpam politicam*, seu transgressionem legis, quâ respicit bonum communis, debitumque ordinem in illa. Ex quo sequitur, quòd omnis pœna in hoc sensu respiciat aliquam culpam, saltem in eo, qui directè punitur tum in se, tum in suis. Unde, quando regulâ juris 27. in 6. dicitur, *sine culpa, nisi causa subit, nemo est puniendus*; ergo aliquando saltem potest quis puniri sine culpa, cum scilicet alia causa subest. R. dist. ant. sine culpa vel *Theologica*, vel *civili* nemo est puniendus, nisi causa subit C. sine omni culpa Theologica tantum; N. ant. rextus enim loquitur de culpa Theologica solum, ut sensus sit, neminem puniendum esse sine delicto Theologico, nisi subit alia causa, culpa scilicet politica; hinc neg. consequ.

Supponendum. 3. *Penam* in commun. 1601
nisi esse malum quoddam, vel positivè, vel negativè afflictivum ejus, qui punitur. Inter has autem aliæ sunt *corporales*, vel positivè affligentes corpus; vel negativè affligentes hominem, quatenus illi tollunt bonum aliquod pertinens vel conducens ad statum ejus temporalem: aliæ sunt *spirituales*, quæ primò, ac per se, & principa-

liter versari debent privativè circa bonum spirituale, quamvis quandoque per accidens sequatur etiam carentia rei temporalis. Talis poena spiritualis esse debet quævis *pœna Ecclesiastica*, quæ in terris à sola potestate Ecclesiastica infligi potest in delicti alicujus coercitionem, ut notat Gibalinus de jurisdictione sacra, disquisitione. 1. q. 1. n. 1.

1603 Supponendum 4. inter bona spiritualia, quæ scilicet per se diriguntur ad bonum statum animæ, alia esse *communis*, cujusmodi sunt publica Ecclesiæ suffragia, satisfactiones, jurisdicção sacra, hujus usus, sacrificium, Sacramenta, beneficia Ecclesiastica, &c. quorum dispensatio est penes Ecclesiæ bonis in præmium; eorumque privatio, malis in pœnam: alia verò *privata*, & cujusque propria; qualia sunt virtutes, gratia, bona opera, eorumque vis merendi, impetrandi, &c. quæ directè non subsunt potestati Ecclesiæ. Bonis autem spiritualibus, quæ subsunt potestati Ecclesiæ dupliciter aliquis privari potest. 1. Auferendi illi non tantum usum, sed etiam potestatem, vel jus eorum. 2. Auferendo per se illi usum præcisè, quatenus quandoque per accidens sequatur etiam privatio vel ipsius juris, aut potestatis, vel alicujus boni temporalis.

1604 Supponendum 5. apud Theologos, & Canonistas vocem (*cenfura*) translata est ad significandum censionem, seu correctivam sententiam Judicis Ecclesiastici: sub qua latitudine tripliciter usurpatur: 1. latissimè pro omni severa correctione Ecclesiastica, quæ per modum pœnæ, seu multæ infligitur. 2. minus latè pro sententiis Ecclesiasticis, quæ pœnæ quidem sunt, sed non valde odiosæ, & potius salutiferæ, & medicinales, sub qua amplitudine quinque continentur, scilicet, excommunicatio, suspensio, interdictum, cessatio à divinis, & irregularitas. 3. strictè, ac propriè, prout ab Ecclesiâ frequentius sumitur, & à Suario de cens. D. 1. f. 1. n. 5. in hunc modum definitur, *est pœna spiritualis, & medicinalis, privans usu aliquorum spiritualium per Ecclesiasticam potestatem ita imposita, ut per eandem ordinariè absolvi possit.* Loco generis ponitur *pœna*, & excludit irregularitatem, quæ universim pœna non est; dicitur *spiritualis*; quia primariò est privatio bonorum spiritualium, quamvis secundariò aliquo bono corporali privet, additur: *privans usu aliquorum spiritualium bonorum*; quia non pri-

Tom. V.

vat bonis habitualibus, quales sunt character, & virtutes infusæ; particula: *per Ecclesiasticam potestatem* denotat centuram esse pœnam legitimam, quæ proinde non nisi ab habente jurisdictionem, & potestatem infligi potest: denique particula: *per eandem ordinariè absolvi possit*, ostendit centuram esse ligamen dissolubile, & ex se pœnam temporalem: si enim foret perpetua, & absque spe remissionis, medicina esse non posset. Per illam igitur rejicitur omnis pœna, quæ ab Ecclesiâ imponitur, ut perpetua absque spe remissionis, ut depositio, degradatio, & similes.

Licet autem Gibalinus cit. n. 6. in de. 1605 finitione addi velit, quòd censura sit *pœna spiritualis*; sufficienter tamen intelligitur ex eo, quòd privet usu *rerum spiritualium*; ideo nec additur: quòd sit pœna hominis *baptizati*; quia, cum infligere pœnam Ecclesiasticam sit actus jurisdictionis Ecclesiasticæ, extendentis se tantum ad subditum, qualis non est non baptizatus, id aliunde sufficienter colligitur. Illud tamen omnino addendum videtur, quòd hæc pœna infligatur *in correctionem delinquentis*; is enim est finis directus cujuslibet centuræ; cum (ut patet ex Trid. Sess. 25. de reform. c. 3. & c. 1. de sent. excom. in 6.) centuræ sit *pœna medicinalis*, non moralis. Ex quo sequitur, non esse *pœnam merè punitivam delicti*, sed *correctivam* saltem ex fine directo, jure tamen speciali, ultra legem merè punitivam inditæ. Nec propterea inferre licet: ergo centuræ ferri non potest in eos, de quibus non est spes consequendæ directionis. Nam ad hoc respondet Castropal. cit. n. 1. N. illatum, quia centuræ, quantum est ex se, & naturâ suâ, habet ordinariam correctionem delinquentis; unde si per accidens contingat non sequi correctionem, non immutat ejus naturam.

His addi possunt, quæ luce digniora 1606 sunt, ad rectam intelligentiam doctrinæ de centuris, qualia sunt monitio Canonica, contumacia, absolutio. De hac dicemus infra; *monitio Canonica*, de qua in c. *Constitutionem*, de sent. excom. in 6. est, quando intervenit citatio cum tribus monitionibus, vel una peremptoria tres continente. *Contumacia* & *Contumax* juxta Sylvest. V. eodem, dicitur à contumeco, quod est super verbis, aut aspectu tumere, vel à contemnen-

Zz

temnen-

temnendo: & idem valet, ac inobedientia voluntaria, quâ quis monitionem iudicis implere contemnit, c. 2. de dolo, & contum. Unde propriè accipitur in ordine ad Superiorem, quâ iudex est, & consistit in non faciendo voluntariè, quod facere quis scit se debere.

1607 Contumacia triplex numeratur; nimirum *evidens*, alio nomine *manifesta*, alio *expressa*, & datur, quando reus citatus in faciem dicit iudici, vel ejus ministro, se nolle comparere, se nunquam pariturum; aut si illicentius recedit. *Presumpta*, alio nomine *dubia* est, cum citatur Reus ad domum, non in faciem, aut si familiaris suæ vel vicini denunciat ista citatio, aut in albo Prætoris, vel in Valvis curiæ figitur, & non comparuit. *Vera* est, cum in faciem citatus non comparuit, & si citatus tacuerit.

1608 Præterea not. nomine *cenſurarum*, quando datur facultas per Bullam, vel jubilæum, absolvendi ab omnibus cenſuris, non venire reservatas, ut probat Suarius de cenſ. D. 7. f. 5. n. 10. Ex quo apud eundem num. seq. deducitur 1. sub generali facultate ad absolvendum à casibus reservatis Pontifici, non intelligi casus Bullæ Cœnæ, quamvis expressè non excipiantur. 2. Sub generali concessione omnium cenſurarum Papalium etiam contentarum in Bulla Cœnæ, non intelligi excommunicationem hæresis, quamvis probabile sit intelligi, si hæresis sit occulta. 3. Quando Pontifex concedit generali clausulâ facultatem absolvendi à cenſuris sibi reservatis, intelligi concedere etiam cenſuras, quas inferiores Episcopi sibi specialiter reservant.

ARTICULUS II.

Quæ duplex sit cenſura?

1609 **H**anc quæſtionem satis clarè resolvit Innocentius III. qui interrogatus quidnam cenſuræ nomen significaret, quando in jure, aut literis Apostolicis apponitur hæc clausula: *per cenſuram Ecclesiasticam*, respondit: per eam intelligi sententiam excommunicationis, suspensionis, & interdicti. Sic habetur in c. *quærenti*; de verb. signif. Sunt igitur tres cenſuræ species, nempe excommunicatio, suspensio, & interdictum. Nam responsio Pontificis fuit doctrinalis per verba indefinita, adeoque æquipollens universali, ac si diceret

omnem cenſuram illis tribus membris contineri. Singulas suis locis infra declarabimus. *Cessatio* à divinis vel continetur interdicto, vel cenſura non est. Quare *Cenſura Ecclesiastica appellatione* venire excommunicationem, suspensionem, & interdictum, docent Avila de cenſ. p. 1. D. 2. f. 5. Henriq. in Summa l. 13. c. 6. Flamin. Parisiens. de reſig. benef. l. 5. q. 6. n. 69. & non venire irregularitatem, tradunt Cened. ad Decretum Collect. 52. n. 2. Fr. Emman. Rodriq. quæſt. reg. tom. 1. q. 62. à. 12. Hinc rejicitur Sotus apud Layman cit. c. 2. n. 1. qui quinque species cenſuræ numerat, *excommunicationem, suspensionem, interdictum, cessationem à divinis, & irregularitatem ex delicto*: quibus alii adjiciunt adhuc duas, *depositionem, & derogationem*; ita plerique Thomistæ cum Petro Ledesma, quem refert Eligius Balsæus V. *Cenſura* n. 3. Sed his meritò præferenda est doctrina Innocentii, quæ etiam confirmatur ex c. *statutum*, de sent. excom. in 6. ubi tantum hæc tres assignantur. V. n. 2305.

Ultimorum ratio est, quia *cessatio à divinis*, ut notat Gibalinus disquis. 1. q. 2. n. 25. est solum simplex prohibitio, quæ prohibentur Clerici in aliquo sacro loco celebrare, & obire divina officia; cujus prohibitionis communiter finis est, exhibere per hoc moerorem Ecclesiæ lugentis, aut sibi, aut alteri, vel etiam Sacris illatam injuriam. Hanc porò non esse cenſuram, patet 1. quia hæc prohibitio ex se non est poena, cum imponi possit cessanti etiam sine ullo illius delicto. 2. Violans cenſuram incurrit irregularitatem; non autem violans præceptum de cessatione à divinis. 3. Ad cessationem à divinis solum requiritur præceptum Superioris; ad cenſuram culpa, seu delictum. 4. Cessatio à divinis non est ex suo conceptu poena medicinalis, sicut cenſura.

Irregularitas autem est impedimentum 1611 Canonice susceptionem Ordinum sacrorum, & susceptorum usum impediens. Dicitur impedimentum Canonice, à causa efficiente, quæ est Jus Canonice, de reliquis suo loco. Ex hoc autem patet, eam non esse cenſuram, quia *ex se* non est poena. Ulterior ratio petitur ex rationibus 1. & 2. num. præcedente præterquam, quòd absolvere potens à cenſuris, non coipso tollere possit irregularitatem, quod ulte-

ulterius confirmatur ex dicendis n. 2305. *Depositiio verbalis* denique est privatio executionis officiorum & beneficiorum simpliciter, & in toto, absque spe restitutionis, facta tamen sine solemnitate, & relicto utroque privilegio canonis & fori. *Depositiio* autem *realis*, seu *degradatio*, est similis privatio, sed facta cum certa solemnitate, & privatione utriusque privilegii Canonis, & fori. Hanc autem poenam, præter rationes allatas contra cessationem à divinis, clarè patet, non esse censuram; cum censura ex se non sit poena perpetua; his præmissis:

1612 Quælibet censurarum subdividitur. x. in eam, quæ est à jure, & quæ est ab homine: quamvis enim omnis censura fundetur in potestate & voluntate alicujus hominis; tamen cum duobus modis ferri possit, fortitur distinctionem, & diversum nomen. Est igitur *Censura à jure*, quæ habetur per Legem stabilem, ac permanentem, latam & obligantem sub poena censuræ, quam ipso facto incurrat transgressor. Licet enim jus ab homine processerit, jam talis censura in ipso jure includitur. *Censura ab homine* datur, quando homo illam profert ferendo sententiam, aut præcipiendo aliquid in singulari actione vel negotio, in quo non stabilitur jus, vel lex aliqua, sed solum datur mandatum transitorium. *Hominis appellatione*, hoc loco juxta Suar. de cens. D. 3. f. 1. n. 2. venit tum singularis persona, tum Collegium hominum. *Juris appellatione* venit quæcumque lex habens omnes condiciones requisitas, ut verè, & in rigore lex dicatur. Quare ille tantum potest ferre censuram à jure, qui jus & legem condere potest.

1613 Altera divisio censuræ est in eam, quæ dicitur *lata sententia*, & incurritur ipso facto, cum primum scilicet committitur delictum, sine ulteriori declaratione, vel sententia Judicis; & ideo etiam dicitur, quod ipsa trahat secum executionem, & sit annexa delicto: & in eam, quæ dicitur *sententia ferenda*, quæ scilicet non incurritur ipso facto, sed primum post sententiam Judicis. Hæc posterior etiam dicitur *comminatoria*. P. Stephanus Bannus de censur. Ecclesiast. q. 16. plures adhuc subdivisiones affert, sed parvi momenti. Illud ex eo not. censuram etiam dividi in *generalem* (quæ certam personam non denotat, sed eam tantum, quæ est

Tom. V.

rea, consciaque delicti, cujus causâ infligitur) & *particularem*, quæ in personam certam fertur, expressam nomine proprio, aut dignitatis, vel officii, quod gerit, his præmissis:

Quæres, quibus verbis significetur censura lata, vel ferendæ sententiæ? R. in hac quæstione tenendam esse hanc regulam; quando aliquid prohibetur sub interminatione censuræ *per verba indifferencia*, quæ scilicet explicari possint de censura sententiæ ferendæ, hanc intelligendam esse, non autem censuram latam, ex reg. juris, 49. in 6. quod *in pœnis benignior facienda sit interpretatio*. Hinc, quando aliquid prohibetur sub poena excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, quin addantur aliæ particulæ restringentes ad censuram *lata sententia*, semper intelligenda est censura sententiæ ferendæ; ita Castropal, loc. cit. n. 5. & alii.

Deinde universaliter, quoties censura fertur sub verbis de futuro non est censura lata sententiæ, sed ferendæ per Judicem, ut si quis dicat: *qui hoc fecerit, excommunicetur, suspendatur &c.* ita Castropal, loc. cit. & alii. Ut enim censura sit *lata sententia*, non ambiguis, sed manifestis verbis exprimenda est, inquit Castropal, cit. alias enim in dubio relinquit locum favori, juxta num. præced. Ex quo sequitur ea tantum verba indicare censuram ipso facto incurri, quæ nullum Judicis officium, vel operationem requirunt, ut *ipsa censura incurrat*; ut si dicatur: *præcipimus, vel prohibemus sub poena excommunicationis lata sententia*, vel *ipso facto, ipso jure*; hæc enim particulæ indicant, non esse opus aliâ sententiâ condemnatoriâ, ut in seqq. pluribus dicitur. Idem est, si dicatur: *prohibemus, vel præcipimus sub poena censura v. g. excommunicationis ipso jure*.

Aliqui docent, quando in præcepto sub censura, adduntur hæc, vel similes particulæ: *confestim, illico, continuo, ex tunc, omnino, prorsus, incontinenti, mox, protinus &c.* denotari censuram *lata sententia*; ita Escobar Theol. mor. tr. 4. de censur. exam. 1. c. 1. Sed mihi videtur id non esse universale; cum fieri possit hic sensus: *qui hoc fecerit, statim excommunicetur*, in quo sensu ex regulis supra datis significatur tantum censura sententiæ ferendæ. Nam optimè explicari possunt, si dicas: *statim excommunicetur*, scilicet per Ju-

Zz 2 dicem.

dicem. Debet ergo attendi alia regula, an verba sint de præfenti, vel de futuro, quibus illæ voces adjunguntur; Sic Leander de censur. D. 1. q. 17. tr. 1.

1617 Hinc, quando dicitur: *qui hoc fecerit, excommunicetur, suspendatur &c.* censura est sententiæ ferendæ, ut docet Suarez D. 3. f. 3. n. 9. & alii apud Castropal. loc. cit. excipe, nisi verbum imperativi modi non dirigatur *ad Judicem*, ut requirat ejus actionem; sed *ad Reum*, quem lex per imperium efficax ligat. V. Trid. Sess. 25. de reform. c. 19. in Remissionibus, V. *Incurrant*; Reginaldum in praxi l. 22. n. 76. Hinc merito inquit Joannes Streinius, explicans reg. 49. juris in 6. quod, ubi reperiuntur talia verba: *puniantur, priventur &c.* intelligamus non ipso jure, sed per sententiam; ita habet p. 4. in regul. jur. reg. 49. n. 1. Coeterum Tamburinus de Censur. l. 10. tr. 1. c. 1. n. 33. qui eo loco refert complures formulas, quibus non tantum significatur censura sententiæ latæ, sed etiam ferendæ, tres tamen regulas ad hoc dignoscendum ibidem tradit.

1618 Prima est, quando ex contextu verborum lex requirit actionem alterius, qui executioni mandet poenam, tunc poenam esse ferendam; quando vero non requirit, sed ipsa lex immediate poenam exequitur, ut regulariter fit, cum utitur verbo præfentis, vel præteriti temporis, poena est latæ, nisi aliunde verbum restringatur. Secunda, cum id expressè constat, vel ex aliis circumstantiis colligitur, talem esse mentem ferentis censuram, ut poena sit latæ, vel ferendæ sententiæ, vel quod intendat punire *censurâ*. Hoc enim totum pendet ab intentione ferentis. Dixi, *si constet expressè*. Nam secus, inquit Tamburinus, nulla fertur excommunicatio; ut fit in his formulis: *Fero in te sententiam Ecclesiastica censura, serio te mucrone Christi, vel Ecclesiastico; vel incurrat indignationem nostram, Christi, aut, Ecclesie; præcipio in virtute S. obedientie, sub interminatione D. Judicii, &c.* in his enim, qui non obediunt, etiam incurrat peccatum, non tamen censuram.

1619 Tertia demum; quando res est dubia, ex dictis n. 1614. intelligendam esse poenam ferendam, non latam. Aliqui Auctores dubitant de hac formula: qui hoc fecerit, *sit excommunicatus, sit anathema*, Coninch apud Castropal. cit. ac Tambur.

loc. cit. c. 1. n. 21. & 22. docet, esse censuram latæ sententiæ: Sanchez autem l. 7. de matrim. D. 12. n. 2. & Layman l. 1. tr. 5. p. 3. c. 2. apud Castropal. cit. volunt significari censuram tantum sententiæ ferendæ. Probat hoc Sanchez l. 2. mor. c. 26. q. 5. apud Layman cit. p. 1. c. 2. ubi docet, divinatores, ac veneficos, eorumque consultores, non esse ipso facto excommunicatos, licet 26. q. 5. c. 1. dicatur: si quis ariolos, aruspices aut incantatores observaverit, *anathema sit*; quia scilicet in seq. c. *non oportet*, 4. & c. *aliquanti*, 6. ejusdem questionis dicitur: *Eos, qui talibus rebus usuntur, ab Ecclesia projici jussimus*; quæ verba exponunt jus præexistens; & quia requirunt actionem alterius, eo ipso per n. 1618. significant poenam solum sententiæ ferendæ. Videtur etiam hoc sentire Navarrus apud Tambur. cit. n. 21.

Ex hoc oritur dubium alterum, an scilicet hæc verba, quibus dicitur: qui hoc fecerit, *subiaceat excommunicationi, noverit se excommunicatum, &c.* significant censuram *latæ sententiæ*? affirmat Castropal. cit. Verum, si dicta priori num. non significant illam apertè, ut patet ex Sanchez; jure etiam de his dubitari potest; cum hæc non sint magis ad illam determinata, ac illa; & hæc verba: *excommunicationi subiaceat*, non esse verba latæ sententiæ, docet Tiraquel. in L. *Si unquam*, C. de renovandis donationibus, V. *Revertatur*, n. 149. nam verbum præfentis temporis imperativi modi, importat sententiam *ferendam* per Ugolinum de censur. tab. 1. c. 9. apud Barbosa in c. *dura*, de usuris, n. 4. ea propositio: *noverit se excommunicatum*, indifferens est, ut intelligatur: vel *excommunicatum iri*, vel *excommunicatum esse*. Aliud est, cum loquimur in præfenti indicativi modi. Nam ex communi verbum *excommunicamus* latam sententiam significat. Barbosa in c. *Excommunicamus*, 2. de hæret. n. 2.

Hæc verba: Si quis hoc fecerit, *licet iurum sit vobis, excommunicationis sententiam contra illum promulgare*, significant solum censuram sententiæ ferendæ; prout rectè docet Lezana in mari magno Prædic. n. 58. apud Tambur. cit. n. 35. similiter ista: *sicut excommunicatus visetur*; ita Abbas apud Leand. de cens. tr. 1. D. 1. q. 14. quia *similitudo excommunicationis* non est *excommunicatio*. Ex hoc autem, quod dicitur: si quis

si quis hoc fecerit: *nullus ei communicet*, donec satisfactione præmissa absolvatur, existimat Tamburinus cit. n. 39. nec majorem, nec minorem excommunicationem significari, sed solum talem determinatam poenam dictæ communicationis; quia & major & minor excommunicatio, præter istam privationem, habent alios effectus.

1622 Dices: quando in aliis poenis, quæ non sunt censura, adduntur hæ particula: qui hoc fecerit, *ipso facto incidat in poenam privationis vocis activæ & passivæ*, &c. non incurruntur statim illa poenæ, sed requiritur sententia declaratoria Judicis, commissum esse delictum; quod extendit Thomas Hurtado p. 2. f. 571. apud Tambur. cit. n. 4. etiam addatur fortior clausula: *nullus hoc committat sub poena privationis*, &c. *ipso jure, nullâ præviâ declaratione*; ergo etiam in excommunicatione requiritur prius declaratio Judicis, licet addantur hæ, vel similes particula: *ipso facto*, &c. Sanchez l. 9. matr. D. 30. Suar. de cens. D. 3. S. 3. & l. 5. deleg. c. 5. respondent negando consequ. nullam tamen se disparitatem invenire, nisi antiquissimum usum Ecclesiæ; ita hi apud Tambur. cit. n. 5. cum aliis; sed vide, quæ super hoc tradita sunt l. 1. decret. tit. 2. de Constitut.

ARTICULUS III.

De ferente censuram.

1623 **N**on addidi in priori quaestione specialem articulum de censura injusta, & invalida; hoc enim tangemus in sequentibus. Cum enim censura possit esse invalida vel defectu potestatis in ferente, vel defectu materiæ, propter quam ferri possit: hæc autem specialibus quaestionibus tractaturi sumus, ea facillè intelligi poterunt in iis, quæ imposterna dicemus.

§. 1.

An in Ecclesia sit potestas ferendi censuras?

1624 **N**egârunt olim hæretici quidam, ut Wicleffus, Hus, Hieronymus à Praga, & alii, quos postea secutus est Lutherus, ut refert Leander à SS. Sacramento t. 1. de Cens. D. 2. q. 1. quorum ratio erat, quia Ecclesia non habet potestatem, aliquem spoliandi bonis spiritualibus; tum quia hæc privatio non est conveniens saluti fidelium, (cum sit privatio bonorum), quæ in eorum salutem à Christo, tanquam altiori Domi-

no, relicta sunt) tum quia non est conveniens, ut quis in se ipso poenam exequatur, quod fieret, si quis per censuras compelli posset ad abstinendum à communione fidelium. Accedit, quòd hæc potestas Ecclesiæ concessa ex nullo scripturæ loco probari possit. Nam ex illo Math. 16. & 18. ubi Christus promisit Petro claves regni cœlorum, nihil probatur; hoc enim solum intelligi potest de potestate ligandi, & solvendi à peccatis; hæc enim sola, non censura, claudunt regnum cœlorum; ita illi.

Sed firmiter tenendum est, hanc potestatem Ecclesiæ concessam esse à Christo 1625
1. quia hoc fuit definitum contra primos hæreticos in Concilio Constantiensi, sess. 8. & 9. & in bulla Martini V. & postea contra Lutherum à Leone X. ut refert Leander cit. & fusè probat Castropal. D. 1. de Cens. p. 3. n. 2. Deinde constat ex verbis Christi, Math. 18. *qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus*, ac si diceret: *qui Ecclesiæ contumax, inobediensque fuerit, tanquam Ethnicus, & publicanus tractari potest*: sed Ethnicus privatus est omnibus Ecclesiæ suffragiis, aliisque bonis spiritualibus communibus; ergo & ille. Tertio constat ex continua praxi Ecclesiæ, à tempore Apostolorum, ut patet ex illo ad Cor. 5. ubi Paulus hominem contumacem judicavit *tradere Sathana in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat*. Ubi excommunicavit quendam incestuosum, qui nocerè abutebatur, & 1. ad Timoth. 1. duos blasphemos tradidit Sathana.

Rationes in oppositum nihil prosunt. 1626
Ad 1. N. ant. de bonis communibus; quamvis concedam de privatis; sed his non privat censura. Ex eo autem, quòd bona communia fidelibus à Christo relicta sunt, non probatur, ea non subesse Ecclesiæ, ut in republica politica, ubi sapius bona communitati relicta à Principe subduntur magistratui, ut possit indignis, & inobedientibus subtrahere: deinde falsum est, hanc privationem fidelibus non esse in salutem; cum sit præcisè in eorum correctionem. Ad alterum dico, falsum esse, quòd non sit conveniens, ut quis poenam in se exequatur, cum id contingat in frequenti republica etiam civili, ut notat Coninch. D. 13. d. 3. in fine, Lessius c. 31. n. 36. apud Castropal. cit. n. 2. Hinc Streinius in proleg. jur. Canon. §. 8. de lege poenali, n. 6. tunc solum, ait, Reum non te-

neri penam legis per se ipsum exequi, cum non sit sine crudelitate; secus, in moderata poena. Ad postremum N. similiter aut. ut patet ex n. priori, præterquam, quod falsum sit, non probari etiam ex cit. verbis, non enim solum à peccatis, sed etiam per carentiam aliorum bonorum coelum clauditur, quorum defectu sæpe contingit, contumaces Ecclesiæ subditos ex impoenitentia interire.

§. 2.

In quo resideat potestas ferendi censuras?

1627 **S**upponendum, in duplici specie, vel classe esse potestatem Ecclesiasticam. 1. *Ordinariam*, quæ scilicet alicui officio, vel dignitati Ecclesiasticæ, prout ab Ecclesia instituta, in perpetuum annexa est. 2. *delegatam*, quæ alteri talis jurisdictionis capaci, conceditur ab habente potestatem ordinariam. Quod autem potestas ordinaria delegari possit, probatur, præter alia, ex c. 7. *Cum Episcopus*, de offic. Ordin. in 6. ubi dicitur, quod Episcopus in quolibet loco suæ diocesis non exempto, vel per se, vel per alium, pro Tribunali sedere possit, his positis: R. non esse dubium, potestatem, quam habet Ecclesia ferendi censuras, esse de jure divino. Nam illa immediate à DEO concessa est Ecclesiæ, ut ex dict. constat, & determinatum est in Extravag. *Unam sanctam*, de majoritat. & obed. ipsa tamen institutio censurarum, item applicatio (ad hanc, vel illam personam, aut hoc, vel illud crimen) non est de jure divino, sed humano. Nihil enim est in censuris, quod Ecclesia mutare non possit, sicut de facto multa sunt mutata, ut patebit ex seq. Neque de facto datur aliquod crimen, cui jure divino annexa sit censura; hoc enim esset maximè hæresis; atqui nec ista est; cum hæc primùm in hæreticos statuat à Pontifice; ita D. Th. Sotus, Syl. Henriq. Suar. & alii. Nec obstat, quod Paulus præcipiat, *vitari hæreticum*; hoc enim non facit, ut Scriptor sacer, sed ut Prælati Ecclesiastici; imò negant aliqui, præceptum illud esse de excommunicatione, sed solum de fuga ob periculum contagionis; his præmissis ad quæstionem, cui conveniat ordinaria potestas ferendi censuras?

1628 R. 1. potestatem hanc convenire Patris, in quo tanquam in capite residet hæc potestas, quam immediate à Christo ac-

cepit. Math. 18. & Joann. 22. *pascere oves meas*. Nam ad oves bene pascendas pertinet etiam coercere illas; item Concilio generali, congregate Autoritate Summi Pontificis; Sic enim cum illo, tanquam Capite, efficit unum corpus: tandem etiam Cardinalibus, in propriis duntaxat titulis, ex c. *his quæ*, II. de majorit. & obed. quia in his solum, in foro externo, jurisdictionem habent; ita communis cum Escobar, Theol. mor. tr. 4. c. 2. exam. 1. & patet ex illis verbis in cit. c. 11. ibi: *sententiando decrevimus, ut earundem capellorum Presbyteri, & Clerici, qui nunc sicut in ipsa Ecclesia, & qui pro tempore fuerit, correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter, & excommunicationis, & interdicti, vel suspensionis sententias, quas eulerit in eos, & Ecclesias eorumdem, inviolabiliter observantes*. Quando autem Ecclesia ipsa Cardinali vacabit, Capellani, & Clerici memorati nihilominus eidem Ecclesiæ reverenter exhibeant omnia supradicta, eo duntaxat excepto, quod de correctione, excommunicatione, & suspensione, ipsorum pro bono pacis, nostræ providentiæ reservamus.

R. 2. potestatem ordinariam ferendi censuras etiam competere Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, qui habent proprios subditos, & dioceses; est enim annexa eorum Prælaturis. Ad hoc autem sufficit, quod sint confirmati Prælati, licet nondum consecrati; ita communis, ubi tamen nota, quod Archiepiscopus, respectu subditorum sui Suffraganei, non possit ferre censuram, nisi visitet diocesi sui suffraganei, vel ad ipsum devolvatur per appellationem causa subditorum suffraganei, in c. *Venerabilibus*, 7. de sent. excom. in 6. idque ex omnium sententia tradit Coninch D. 13. d. 4. in princip. cit. à Castro palao p. 4. n. 2. Textus autem citati Capituli sic habet: *Cæterum Rothomagensis Archiepiscopo, vel ejus officiali non licet excommunicatis ab Archidiaconis, vel aliis subditis suffraganeorum ipsius Archiepiscopi (cum nec excommunicantium, nec excommunicatorum sint iudices) absolutionis beneficium impartiri: excommunicatos autem ab ipsis suffraganeis, vel eorum officialibus possunt absolvere, si ab ipsis litigantibus ad eos fuerit provocatum. Neutrâ verò partium appellante, si qua ipsorum per Archi. Episcopum, vel ejus Officialem ab excommunicatione con-*

tra eam lata pro reliqua postulet se absolvi: vel aliàs coram eis de parte adversa querimoniam sine appellationis interpositione deponat: non est in hoc ab ipsis (cum sui non sint Judices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, ut imponatur ei pœna, & pro suo interesse super injuria excommunicatione querelam: audire utique debent eum; secus autem si conqueratur de ipso, ut relaxetur hujusmodi sententia contra se ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed ad eum pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus vel extra-judicium pro suorum defensione jurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio inquirendo, videlicet vel simile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc casu conveniendus est ipse suffraganeus coram Archiepiscopo, vel eius Officiali: quia ipsius interest defendere causam suam. Ex hoc textu clarè apparet, excommunicatos à subditis suffraganeorum Archi-Episcopi ab hoc non posse absolvi; bene tamen excommunicatos ab ipsis suffraganeis, vel eorum Officialibus, si ad eum fuerit appellatum. Novam verò querelam prætextu sententiæ erroneæ, aut similis proponendam esse coram eo Iudice, qui illam tulit; vel coram eo, qui adiri potest per simplicem querelam, non autem coram Archi-Episcopo Metropolitano, qui solum Iudex est ex causa appellationis inter subditos Episcopi, etiam si agatur contra sententiam ex eo, quòd nulla sit. Sic Covarruv. de Sponsal. p. 2. c. 8. §. 12. à n. 12.

1630 Re. 3. eandem potestatem jure ordinario convenire Legatis Pontificiis, sive sint Legati à latere, sive nati, sive missi; scilicet in provincia suæ legationis, ex c. Legatos, 2. de offic. Legati in 6. cum habeant jurisdictionem Ordinariam, ut dicit Clemens IV. ibi: Legatos, quibus in certis provinciis committitur legationis officium, ut ibidem evellant, & dissipent, adificent, atque plantent: provincialiarum sibi commissarum, ad instar proconsulum, ceterorumque presidum, quibus certa sunt decreta provincie moderande Ordinarios reputantes. Prasenti declaramus edito commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum expirasse. Item Vicariis Papæ, Archiepiscoporum, & Episcoporum. Eorum enim idem est tribunal cum iis, quorum sunt Vicarii, c. 2. de consuetud. in 6.

ibi: Non putamus illam consuetudinem quæcumque tempore de facto servatam consensum rationi, quòd ab officiali Episcopi ad eundem Episcopum valeat appellari. Nec ab eodem ad seipsum (cum sit idem adiutorium utriusque) appellatio interposita videatur. c. Romana, de appellation. in 6. ibi: Cum suffraganeorum Rhemensis Ecclesia suorumque officialium (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) unum, & idem consistorium, sive auditorium sit censendum: ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos (ne ab eisdem ad seipsum interponi appellatio videatur) sed de jure ad Rhemensem est curiam appellandum. Hoc autem intellige de Vicario principali, non foraneo, qui habet jurisdictionem solum delegatam, nec facit cum suo Principali idem tribunal; ita Abbas in c. Si quis contra Clerum, n. 30. de foro compet.

Re. 4. eandem convenire Concilio 1631 provinciali Archiepiscopi, diocesano Episcopi, & Capitulis Ecclesiarum sede vacante; per c. grave nimis 29. de præbendis, ubi dicitur, quòd Capitulum provinciale à beneficiorum collatione suspendat eos, qui post secundam correptionem indignis beneficia conferunt. De aliis etiam Capitulis sede vacante, constat ex c. Cum olim, de majorit. & obedient. ubi dicitur, quòd Episcopatu vacante Capitulum confirmet, & infirmet electiones; c. unico, eod. tit. in 6. ubi: Episcopali Sede vacante potest Capitulum, seu is, ad quem Episcopalis jurisdictionis tunc temporis noscitur pertinere, iis, quibus potest Episcopus, si viveret, ab excommunicationis sententia sive juris, sive hominis fuerint, absolutionis beneficium impartiri, nisi ei fuerit à Sede Apostolica specialiter interdicta potestas. Idem etiam est de Vicario Capituli sede vacante, ut decernit Trid. Sess. 24. de reform. c. 16.

Re. 5. eandem convenire Inquisitori 1632 bus S. Officii; Sic Navarrus, Simancha, Alterius & Henriquez, quos citat, & sequitur Leander tr. 1. de Cens. D. 2. q. 14. contra Archi-Diaconum, qui in c. No aliqui, de hæreticis in 6. negat; ratio est, quia in causis fidei, & aliis ad officium spectantibus, sunt delegati Sedis Apostolicæ. Idem quoad potestatem ordinariam ferendi censuras in subditos, dicendum venit de Prælatibus Religionum, ut Generalibus, Provincialibus, Abbatibus, Guardianis, Recto.

Reſtoribus, aliisque, qui habent juridi-
ctionem in foro externo; Sic Caſtopal. de
Cenſ. D. 1. p. 4. n. 2. & alii communiter,
idque ex jure communi, ut habetur in c.
Cum in Eccleſia, 10. de major. & obed. ubi
dicitur, Canonicos Regulares, inobedi-
entes Priori ſuo, per ipſum excommunica-
ri poſſe; quod etiam colligitur ex c. *quanto*,
7. de offic. Ordinarii.

1633 R. 6. Archi-Diaconos (idem eſt de
Archi-Presbyteris) in primæva inſtitutio-
ne, hac poteſtate caruiſſe, ut habetur c. 5.
de offic. Archi-Presb. ibi: *Archi-Diacono
non videtur de Eccleſiaſtica inſtitutione licere
(niſi auctoritas Episcoporum acceſſerit) in ali-
quos ſententiam promulgare.* Quamvis il-
lam aliqui obtineant ex conſuetudine ap-
probata, ut patet ex c. *Veniens*. 1. de co-
qui furtivè ordines ſuſcepit; ibi: *quod ſi
non fuerit à te, vel ab aliquo Archi-Diacono-
rum tuorum ſub anathematis intermina-
tione prohibitus*; id, quod etiam colligitur
ex c. *dudum*, 54. de elect. V. *Cum in jure*.
Ex hoc colligitur, poteſtatem ferendi cen-
ſuras, poſſe acquiri conſuetudine & præ-
ſcriptione; ita Diana Coordinatus tom. 5.
tr. 1. de excom. reſol. 1. n. 1. & patet ex c.
dudum, de elect. & electi poteſtate, c. *Ro-
mana*, de ſent. excom. in 6. ubi idem dicitur
de poteſtate abſolvendi ab excommunica-
tione lata per alium; colligitur præterea
etiam ex c. *auditis*, & c. *Cum olim*, de præ-
ſcript. Nam juridiſtio poteſt acquiri præ-
ſcriptione, c. *Cum contingat*, de foro com-
per. Ubi nota, præſcriptionem non con-
ferre juridiſtionem, ſed eſſe conditionem,
quâ poſita illam conferat Pontifex; ita Mer-
cerus, & Gordanus apud Dianam loc. cit.
ſ. 2. poteſt autem hæc poteſtas præſcriptio-
ne acquiri circa unam cenſuram, non cir-
ca aliam: Nec enim eſt inter unam & aliam
poteſtatem neceſſaria connexio; hinc quan-
do dicitur: *Jus acquiſitum circa actus unius
generis, extenditur ob ſimilitudinem ad alios*,
locum non habet in præſcriptionibus, ut
habetur c. *Cum olim*, de præſcription.

1634 Quæſtio eſt, an Parochi habeant or-
dinariam poteſtatem ferendi cenſuras? Le-
ander de cenſ. tr. 1. D. 1. q. 17. pro parte
affirmante citat S. Thomam, Sylveſt. &
Archidiaconum; ſed intelligendi ſunt lo-
qui de caſu, quo per conſuetudinem, aut
Episcopii conſeſſionem acquiſiverunt; non
verò, de Parochis in communi. Sic enim,
ſicut nullam habent in officii juridiſtio-

nem in foro externo, ſic nullam juridi-
ctionem jure communi; ita communis
cum Suarez, Bonacin. Sayro & aliis. Nec
obſtat, quod in c. *Cum Eccleſiarum*, de offic.
Ordin. pro rata habeatur excommunica-
tio, lata à Plebano S. Pancratii in ſuos ſub-
ditos; ex quo inferunt aliqui: ergo egit ex
poteſtate jure ordinario ſibi competente.
Nam reſpondet 1. Davila p. 2. de cenſ. c.
3. d. 2. illum ſimul fuiſſe præpoſitum Ec-
cleſiæ collegiatæ; Similibus autem meſt
juridiſtio ordinaria; hinc non egit, quâ
Parochus. R. 2. illam poteſtatem illi fuiſ-
ſe conceſſam non jure communi, ſed vel
privilegio, vel præſcriptione, aut conſue-
tudine approbatâ; ex qua etiam habent
nonnulli poteſtatem examinandi res in fo-
ro externo: imò licet habuiſſent poteſta-
tem excommunicandi pro rebus ſubtrahis,
vel deperditis, hæc tamen abrogata eſt per
Trid. Seſſ. 25. de reform. c. 3. & manda-
tum, ut id faciant ſoli Episcopi.

ſ. 3.

*De conditionibus requiſitis in ferente cenſu-
ram jure ordinario.*

Prima eſt, ut ſit ordinis clericalis, ſeu
prima ſaltem tonſuræ; quia ſine pri-
ma tonſura (per quam quis ingreditur ſta-
tum clericalem, c. *Cum contingat*, de ex-
te, & qualit. ordinand.) nemo eſt jure Ec-
cleſiaſtico capax ſacræ juridiſtionis; ut
habetur expreſſè c. 2. de judic. ubi prohi-
bentur Laici tractare negotia Eccleſiaſtica,
c. *Cum Laicis*, de rebus Eccleſ. non alien-
and. c. *Contingit*, de arbitr. c. Eccleſia, de
conſtitutionibus, & in ſpecie, c. *benequid-
dem*, diſt. 96. ſ. *Maximus Episcopus*; ubi
expreſſè definitur, *non licere Laico anathe-
mata dicere, aut excommunicare.* Non ta-
men requiritur, ut ſit Presbyter, aut alio
ordine ſacro initiatus; ita Leander ſape cit.
contra Gloſſ. ibid. q. 10. Nam ad exercen-
dam juridiſtionem ſacram, non requiri-
tur ordo ſacer *jure divino*; cum non ſit
actus ordinis; nec *jure humano*; cum ſacri-
canones ſolum exigant clericatum, ut ha-
betur c. *in nova*, 17. q. 7.

Ex hoc inferes 1. nulli Religioſo Lai-
co, etiam profeſſo, jure humano commit-
ti poſſe, aut capacem de facto eſſe juridi-
ſtionis ferendi cenſuras; Suarez D. 2. ſ. 3.
n. 11. Layman l. 1. Summæ tr. 5. p. 1. c. 3.
n. 2. apud Caſtopal. D. 1. p. 4. n. 3. Quam-
vis Layman ibidem concedat, talem pote-
ſtatem

stare à Superiore concedi posse Clerico Novitio. Nam talis Laicus, etiam profectus, non est *in re Clericus*, id quod jure Ecclesiastico requiritur ad ejusmodi jurisdictionem. Secundò sceminam esse jure canonico incapacem hujus jurisdictionis, ut habetur c. *Nova*, de poenit. & remissionib. c. *de monialibus*, de sent. excom. c. *dilecta*, de majorit. & obed. ubi dicitur, quòd Abbatissa moniales, & Clericus suæ jurisdictioni subiectos excommunicare non possit, sed Prælatus Ordinis, vel Episcopus. Et ratio est, quia scemina non est Ordinis Clericalis. Neque refert, quòd eodem loco significetur, ad Abbatissam pertinere, dicitas personas, propter inobedientias & culpas commissas, officio, beneficioque suspendere. Nam ad hoc respondet Sylvester V. *Abbatissa* in 6. Suarez D. 2. S. 3. n. 6. verbum *suspensionis* sumi laxè solum pro poena, non censura. Unde quamvis scemina, ex ordinatione Pontificis, possit habere aliquam jurisdictionem sacram, ferendi tamen censuras potestatem excludunt ab illa canones.

1637 Secunda conditio est, ut quis sit capax jure Ecclesiastico jurisdictionis ferendi censuram, *ne sit conjugatus*, quod verum etiam est de Clerico conjugato, licet minores ordines habeat, habitum clericalem deserat, & obsequio alicujus Ecclesie additus sit; constat ex c. *Sanè*, 2. de Cleric. conjugat. quamvis privilegio fori, & canonis tunc gaudeat, ut patet ex c. *unico*, de Cleric. conjug. in 6. juncto Trid. Sess. 23. c. 6. de reform; hinc nemo, nisi Pontifex, tali Clerico potest similem potestatem committere. Ille enim solus potest adversus decreta universalis Ecclesie procedere. Paludan. m. 4. D. 10. q. 2. a. 1. apud Layman l. 1. tr. 5. p. 1. c. 3. n. 2. Excipe Clericum conjugatum, qui unicam, eamque virginam duxit, ab eaque se separavit, edito utrinque castitatis voto. Is enim est capax hujus jurisdictionis, ex cit. c. *sanè*. Tertia est, ut sit homo *viator*. Censura enim sunt arma militantis Ecclesie; ergo solum irrogari possunt per ministros in ea militantes; ita S. Thomas, Ugolinus, Reginaldus, Alterius, Suarez, & alii.

1638 Quarta, ut sit *compos rationis*, & habeat usum illius. Nam aliàs nulla erit acceptatio, quæ tamen requiritur, ut accipiatur jurisdictio. Deinde aliàs non posset iudicium ferre, nec modo humano sen-

tentiam pronuntiare. An autem puero carenti usu rationis possit conferri hæc jurisdictio, ut illam exerceat postea factus adultus? affirmat Alterius l. 3. D. 7. c. 6. col. 3. probans c. *Ex ratione*, de atate, & qualit. ubi summus Pontifex non declarat irritas collationes Ecclesiarum, factas pueris à quodam Episcopo; sed tantum jubet idoneis clericis committi, donec illi pueri ad congruam atatem perveniant. Demum, ut quis habeat delegatam jurisdictionem, sufficit, si consentiat, antequam jus suum exerceat. Sed, probabilius negat Suarez, Corneio, & alii. Nam r. paritas in primo argumento nulla est; ideo enim illas collationes non irritat Pontifex, quia defectus fuit in atate, quam pro tunc voluit supplere Pontifex; non in consensu. Deinde jure naturali ad acceptandam jurisdictionem requiritur actus humanus, qui in talibus pueris esse nequit. Quinta est, *ut sit baptizatus*; qui enim non est membrum Ecclesie, non est capax jurisdictionis Ecclesiasticæ; at qui non est baptizatus, non est membrum Ecclesie; ergo. Hinc excluduntur infideles, Judæi, hæretici; item Apostata ex mente Nicolai Papæ ep. 7. ad Mich. Imperat. dicentis: *non potest quemquam ejus removere sententia, qui se jam probuit ipse removendum.*

Circa nonnullas alias condiciones in 1639 ferente censuram sive jure ordinario, sive delegato, non omnes æque conveniunt. Dubitatur enim 1. an Prælatus vitandus, vel ab officio, aut jurisdictione suspensus, validè ferat censuram? R. negative, cum Suarez D. 2. S. 4. n. 2. Hurtado, Covar. & alii. Nam censura impediunt omnino usum sacre jurisdictionis, ut cavetur in c. *Audivimus*, 24. q. 1. c. *exceptionem*, de exceptionibus, & c. *ad proband.* de sent. & re judicat. Quod magis patebit ex dicendis infra de effectibus excommunicationis majoris; ubi hoc limitamus ad solos excommunicatos *vitandos*. Idem dicendum est de Vicario Episcopi *vitandi*; ratio est, quia jurisdictio utriusque una est; ergo sin illa privatus sit Episcopus, etiam erit privatus Vicarius; atqui de Episcopo sic est, ut dicemus infra. Hinc etiam ad quæstionem, an saltem Delegatus Prælati delegantis, sed excommunicati vitandi, possit validè censuras ferre? R. si res non sit integra, posse; quia sic non expirat potestas Delegati per excommunicationem delegantis; secus,

si sit integra. Tunc enim ejus potestas exspirat, ut dicemus infra, & patet ex c. *gratum*, 26. de officio, & potest. Judicis delegati. Et ideo etiam Vicarius Episcopi, apud Barbaros captivi, nequit validè censuras ferre; quia tali casu reputatur Episcopus civiliter mortuus; & jurisdictio devolvitur ad Capitulum, donec Episcopus liberetur, vel aliter à Papa disponatur; ergo idem est de ejus Vicario, cum tribunal Episcopi & Vicarii sit idem. ant. pat. ex c. *Si Episcopus*, de suppl. neglig. Prælat. in 6.

1640 Dubitatur 2. quòd dicendum de Prælato excommunicato, non vitando? R. etsi aliqui negent, validè ab illo fieri posse censuras; quia tamen probabilius est, cum non privari jurisdictione, ut alibi dicemus, etiam probabilius esse, illum posse censuras ferre validè, sed non licitè, nisi sit requisitus à fidelibus. Si quæras, an idem concedendum sit judici excommunicato non vitando, licet eum excommunicatum esse manifestum sit? negat Layman l. 2. tr. 5. p. 2. c. 5. sed probabilius est, posse validè, ob rationem jam datam. Sic Navarrus, Diana, & alii.

1641 Dubitatur 3. an qui habet potestatem ferendi censuras, validè agat ferendo contra illum, qui prius legitime appellavit, aut reculationem fecit? R. negativè, quia appellatio, in tempore facta, suspendit usum jurisdictiois in Judice, ut habetur c. *Romana*, & c. *si à judice*, de appellat. in 6. Idem facit recusatio Judicis, facta prius, quam sententiam excommunicationis, vel alterius censuræ ferat, ut habetur c. *quoties Episcopi*, 2. q. 6. & docet cum communi Diana coordinatus tr. 1. de excom. resol. 141. quod etiam verum est, non tantum, quando Reus appellat contra sententiam Judicis, factum esse notorium declaranti, sed etiam recusat Judicem excommunicantem; excipe, nisi Judex agat cum potestate, *non obstante appellatione*. Hinc si qui docent contrarium, loquuntur de appellatione non facta in tempore, sed post latam sententiam excommunicationis, aut alterius censuræ quo casu appellatio non habet vim suspendendi ex c. *Ad reprimendum*, de offic. Ordin. sed tantum devolvendi, ut Superior possit cognoscere de justitia excommunicationis.

1642 Dubitatur 4. an validè agat, in se ipsum ferendo censuram? R. negativè, quia nemo in se ipsum Superior est, aut

Judex. Hinc si Episcopus ferat legem sub interminatione censuræ, qui illam violaverit, Episcopus non incurret poenam, quam ipse posuit; ita Gibalinus de jurisdictione sacra, disquisit. 4. q. 2. Confectario 1. Unde negandum est, quòd tali casu Episcopus censuram ferat autoritate Papæ. Quod diximus de Episcopo, etiam est de Capitulo; aut Collegio integro; quamvis hoc sancire possit censuras in singulas personas de Capitulo, vel Collegio. Totum enim imperare potest parti, ut habetur c. *Irrefragabilis*, de offic. Ordinar.

Dices: Potest Episcopus ferre legem in lufores aleæ sub excommunicatione, & deinde talem excommunicatum invitare, ut secum aleam ludat; quo casu Episcopus incurret excommunicationem minorem propter communicationem cum tali excommunicato. R. posse quem, occasione censuræ à se lata, incurere censuram latam à jure, ut si quis communicet cum excommunicato à se, & vitando; vel celebret in Ecclesia à se interdicta; tum enim incurret irregularitatem, ut notat Diana tr. 1. de excomm. resol. 2. §. 1. in dicto tamen casu Episcopum non incidere in excommunicationem minorem 1. quia collator non est vitandus 2. non incidet in excommunicationem à se latam; excommunicatio enim minor est à jure lata 3. quia probabilius est, quòd si Episcopus, ad lufum à se vitatum, invitet alium, cum eo pro hoc casu, in sua lege, dispenset; ita Gibalinus cit. confect. 1. §. quia tamen.

Dubitatur 5. an Prælati Ecclesiastici possit ferre censuram in causa propria? Communis sententia negat; quia quæ parte est actor, est subditus; quæ parte est Judex, debet esse superior: propriè autem nemo est sibi subditus & superior; ergo sic c. *Inter querelas*, 23. q. 4. & docet Suarez D. 2. S. 4. n. 5. Hoc tamen limitat Diana cit. resol. 2. §. 1. cum ferret censuram in causa propria per modum judicii, quod etiam approbat Leander tr. 1. de cens. in communi D. 2. q. 41. qui tamen cum Diana cit. admittit, eum posse, si ferat per modum defensionis contra violentum invasorem, vel ad repellendam injuriam. Nam jure naturali licet vim vi repellere, ac se defendere; neque tunc Prælati procedit ut Judex, sed ut se ipsum defendens. Et sic intelligendum esse, atque intelligi ab Innocentio IV. Capitalium: *inter querelas*, ostendit.

ostendit Diana ex c. dilecto filio, de sent. excom. in 6. & clarè definitur c. dilecto, de sent. excom. in 6. Coeterùm Abbas ad c. Cum venisset, de iudiciis, docet, idem licere, etiam per modum iudicii, ubi causa est tam manifesta, ut negari non possit, neque indigeat examinari; cui etiam assentitur Mercerus apud Dianam loc. cit. videturque idem tenere Leander, q. 43. referens complures. Tum enim Iudex non est simul actor, cum res non egeat examine.

1645 Dubitatur 6. an censura sit valida, quæ fertur sine intentione illam infligendi? *Re* negativè; quia tunc Superior non agit actu humano, quod tamen necessarium est; cum sit exercitium jurisdictionis humanæ; ita Gibalin. cit. disquisit. 3. q. 3. & Leander cit. q. 45. Ex quo etiam deducitur, censuram fore nullam, si non feratur liberè. Actus enim non liber, non est actus humanus.

1646 Dubitatur 7. an sit valida, si feratur ex metu cadente in virum constantem, aut vi illata Prælato? Negant aliqui, ut refert Leander cit. q. 47. quos inter Ugolinus, & Sayrus; Sed probabilius est valere; ita Suarez, Coninch. & Hurrad. quos citat, & sequitur Castropalaus de Cens. D. 1. p. 5. n. 2. Nam *gesta per metum* jure naturæ valida sunt, nisi aliunde jure positivo irriterentur, vel inducant actum, qui ubi semel valet, rescindi non potest humano jure, ex quo nascitur malum eodem jure irreparabile; metus enim non tollit simpliciter voluntarium: in jure autem positivo, inquit Castropalaus, nihil invenitur, quod irritaret censuram ex metu latam; ergo.

1647 Dices: absolutio à censuris ex metu facta, nulla est, ex c. unico, de his, quæ vi, metu, & causa fiunt; sed idem est de impositione censuræ. Nam c. Verbum 5 1. dist. 1. de pœnit. dicitur, quod par sit jus ligandi, & solvendi. Sed *Re*. C. ma. N. min. ad dictum c. Verbum *Re*. id verum esse, per se loquendo, non autem per accidens. Sic licet Episcopus possit incendiarium nominatim excommunicare, solum tamen Pontifex absolvit, ex c. Tua nos, de sent. excom. Et ratio est, quia, quod censuræ absolutio ex metu facta, jure positivo nulla sit, fit in favorem potestatis Ecclesiasticæ; cum Prælati ad solvendum cogi possint; ferre autem censuram ex metu non est sic in ejusdem favorem, neque in favorem delicti, sicut

Tom. V.

posse metu adigere ad absolutionem. Deinde dictum c. Verbum, est solum Divi Ambrosii; qui non dicit ibi, quod par sit jus ligandi & solvendi; sed quod Dominus, *par jus, ligandi & solvendi esse voluerit*, ut qui solvendi jus non habet, nec ligandi habeat; quod stat, esto non sit par utriusque ratio in quacunque circumstantia. Ex dictis colliges, in ferente censuram præter conditiones jam præmissas, requiri, ne censuram ferat, dum est excommunicatus vitandus; quod etiam intellige de Vicario Episcopi taliter excommunicati, vel captivi apud Barbaros; ne post legitimam appellationem, vel Judicis recusationem; ne per modum Judicis in propria causa juxta dicta à 1635. ne in seipsum &c. de quibus jam dictum est à n.

Præter hæc not. universaliter, censura 1648 ram ex parte ferentis reddi invalidam, si aut non sit potestas in ferente, aut si usus potestatis non sit validus, ut docet Gibalin. cit. disquisit. 3. q. 3. quod etiam verum est, si Superior illius potestatis talem sibi tunc potestatem reservaret. Ex quo inferitur, quod post Tridentinum soli Episcopi possint concedere monitoria, & excommunicationes illis annexas ad finem restitutionis & revelationis; quamvis id etiam alii prius jure antiquo potuissent. Hanc enim potestatem restrinxit Trid. Sess. 25. de reform. c. 3. quamvis aliqui apud Gibalinum loc. cit. n. 5. existiment, ibi dictam potestatem restringi solum quoad Prælatos Episcopo inferiores, eique subjectos: non autem quoad Prælatos regulares, qui in suos habent potestatem quasi Episcopalem.

Ugolinus autem, Sayrus, & alii ibid. 1649 existimant dicto Decreto Tridentini hanc potestatem restringi, ita, ut nec per Vicarium suum generalem possit Episcopus ferre ejusmodi monitoria, sed illum egere speciali commissione Episcopi: verum rectius negant Garcia, Guttier. Suar. D. 20. hic, S. 1. n. 2. Sanchez l. 3. de matr. D. 29. n. 19. quos refert, & sequitur Gibalinus cit. n. 7. hæc enim potestas pertinet ad ordinariam potestatem Vicarii generalis, qui habet unum, & idem tribunal cum Episcopo ex c. 2. de consuetud. in 6. & c. Romana, de appell. in 6. Hinc non appellatur à Vicario generali ad Episcopum, Gibal. cit. n. 7. Et ideo nomine Episcopi intelligitur etiam Vicarius generalis, nisi quid addatur, quo significetur, excludi Vicarium, & Episcopum

Aaa 2

pum

pum debere agere per se ipsum, non per Vicarium. Gibal. cit. ex Garcia.

1650 Declarationes autem Cardinalium, quæ adducuntur in oppositum, sunt sibi ipsis contrariæ super eo Decreto Tridentini, ut idem notat ex Garcia; atque adeo nihil obsunt; præsertim, cum declaratio nihil novi faciat, sed tantum jus explicet, nec quicquam concedat, nisi conscientia quietem, ut docet Bruno Chassaing in privileg. regularium tr. 1. c. 2. propos. 1. & apud eum Suarez delegib. lib. 8. c. 1. n. 7. Neque, ut Vicarius ferat monitoria, requirer absentia Episcopi à diœcesi; potest enim, eo etiam præsentem, exercere sua munia, præter ea, quæ excipiuntur, vel reverentia Episcopo debita non patitur fieri eo præsentem, Gibalin. cit. n. 7. in fine. Et hoc etiam procedit de Vicario generali Capituli Sede vacante, quo casu tota jurisdictio Episcopi transit ad illud ex c. *Cum olim*, de majorit. & obed. ita Guttier. & Barbosa, quos citat, & sequitur Gibal. n. 8.

1651 Not. 2. quod, quamvis nullus Episcopus, vel prælatus habens capitulum, spectato juris rigore, sine consensu capituli possit interdiceri Clericos (secus de Laicis) ut habetur c. 1. de excess. Prælat. c. *Novit, c. quando*; de his, quæ fiunt à Prælati sine consensu Capituli, & c. *cum in cunctis*, de his, quæ fiunt à majori parte Capituli; usu tamen, & consuetudine contrariâ illi juri derogatum sit, & jam valide possit; ita gloss. in c. 1. de excess. Prælat. V. *Capituli*. Ugolinus, Sayrus, Suarez, D. 36. l. 1. n. 6. quos citat, & sequitur Gibalinus n. 9. Capitulum tamen, sede non vacante, nequit absque Prælato suo quemquam interdiceri, c. *quævis*, de his, quæ fiunt à majori parte Capituli; nisi habeat privilegium à Papa, & longo usu, vel consuetudine quoad hanc independenciam præscripserit; Covarruv. Henric. Avila, Suarez D. 36. l. 1. n. 5. quos citat, & sequitur Gibalinus disq. 3. q. 3. n. 9. in fine. Prælati autem regulares, quamvis de jure possint Religiosos sibi subditos, & jurisdictioni subjecta loca interdiceri; consuetudine tamen in hoc imminutam habent potestatem, saltem quoad interdictum locale, nisi aliquam jurisdictionem habeant in plebem; Gibal. cit. n. 10. cui consentiunt Henriquez, Hurtado, Layman l. 1. tr. 5. p. 4. c. 4. n. 1. Suarez D. 36. l. 1. n. 2.

S. 4.

De Personis, quæ vi delegationis possunt ferre censuras.

Quæstio est 1. an merè Laici possint ferre censuram ex commissione Pontificis? Negare videtur Covarruv. in c. *Alma mater* p. 1. §. 11. n. 3. Sed rectius affirmant Suarez, Hurtado, Layman, Diana, & alii quia, quod nunc sint incapaces, oritur solum ex jure Pontificio, ut constat ex c. *decernimus*, de judiciis; in hoc autem potest Pontifex, justâ interveniente causâ, ex plenitudine potestatis dispensare. Non possunt tamen ex commissione alicujus inferioris Papæ; quia nullus inferior potest dispensare in lege Superioris: hæc autem incapacitas est ex lege Sacrorum Canonum, facta per summum Pontificem; ergo.

Quæstio est 2. an Collegio, constato ex Clericis, & Laicis, possit ab Episcopo committi potestas ferendi censuram? Not. collegium dici Ecclesiasticum, si vel omnes, vel major pars est ex Clericis; vel seculare, si contra; quibus positis: re. posse, si sit Ecclesiasticum; tunc enim habet etiam potestatem ordinariam; non verò, si tantum seculare; ratio est ex num. præced. Si verò Laici, & Clerici sint pares in numero, adhuc dicitur Collegium Ecclesiasticum; quia magis dignum trahit ad se minus dignum, ex c. *quod in dubis* 3. de consecrat. Ecclesiæ.

Quæstio est 3. an foemina ex commissione Summi Pontificis possit ferre censuras? Negat Avila, Victoria, & alii apud Leandrum q. 3. ratio est, quia hæc potestas saltem mediata pertinet ad clavim Ordinis, cujus foemina jure divino sunt incapaces. Hinc Avila & Coninch, D. 13. d. 4. n. 33. apud Castropal. & Layman docent, eas illius jurisdictionis esse incapaces jure divino: sed probabilius affirmant, Layman cit. n. 4. Castropal. cit. n. 5. & apud illos Pauldanus, Navarr. Filliucius, Gaspar Hurtado & alii, docentes esse tantum incapaces jure Pontificio; in quo Papa dispensare potest. Unde negandum est, quod hæc potestas jurisdictionis supponat potestatem Ordinis, ut patet ex n. 1652. ubi conceditur ex commissione Pontificis, convenire posse merè Laicis. Non potest tamen ex commissione solius Episcopi.

Quæstio est 4. an non baptizatus ex commissione Summi Pontificis terre possit censu-

cenfuras? negat Suarez D. 2. S. 3. n. 12. quia infidelis non est membrum Ecclesiae; ergo jure divino est incapax sacrae jurisdictionis; cum haec debeat residere in eo, qui est unum cum corpore mystico Ecclesiae: affirmat tamen Leander cit. q. 32. putans baptismum in tali subjecto, ad hunc actum, requiri solum jure humano. 1. quia etiam talis non baptizatus potest ministrare (quantum est ex jure divino) Sacramentum baptismi. 2. Quia tunc, utpote delegatus, operaretur nomine delegantis Papae. Sed probabilior mihi videtur sententia negans; nam simpliciter baptizare non est actus jurisdictionis Ecclesiasticae; & delegatio supponit subjecti habilitatem.

ARTICULUS IV.

De Subjecto Cenfura.

1656 **Q**uæremus hic, in quem cenfura ferri possit, aut non possit? Non enim quilibet est subjectum capax, in quem haec poena derivetur, ut patebit ex sequentibus. Subjectum Ecclesiasticae cenfurae non esse nisi hominem, communis tenet cum Navarro, Suarez, Coninch, Layman, & aliis apud Castropalaum D. 1. de cens. p. 6. n. 1. ratio est, quia, ut dicemus n. 1663. cenfura ferri non potest, nisi in subditum potestati Ecclesiasticae, qualis est solus homo, quamvis non quilibet quoad omnia. Ex eo autem, quod Ecclesia creaturas irracionales homini noxias quandoque anathematizet, non est, quod cenfura ferat; sed quia illas detestatur, & execratur; hoc enim interdum significat anathema, ut constat ex ep. 1. Pauli ad Galat. his praemissis:

1657 **Q**uæstio est 1. an subjectum cenfura debeat esse homo viator? R. subjectum, cenfurae directe capax, non esse, nisi hominem vivum; Sic Castropal. cit. n. 1. & apud illum Navarr. Covar. Suar. Avila, Layman contra Abbatem, Tabien. Gabriel. Ugolin. P. Bauny; & alii apud Leandrum tr. 1. de cens. D. 3. q. 4. ratio est, quia nec ferri potest in solam animam; cum sit extra forum Ecclesiae: nec in corpus, cum sit incapax rationis, & emendationis. Et patet ex verbis Christi Math. 16. *quacunq; ligaveris super terram; in quæ verba Gratianus 24. q. 2. super terram, inquit, non sub terra; ostendens, quod de mortuis sententiam ferre non possimus.* Nam ut

Leo. 1. ad Rustic. Episcopum Narbonensem, epist. 90. vel ut aliis, 92. c. 7. *horum causa DEI judicio reservanda est.* Ex quo sequitur, in mortuos non posse cenfuram directe ferri.

Dixi directe. Nam indirecte potest, ut 1658 bene notat Barbof. in c. *à nobis*, 2. de sent. excom. n. 4. hoc enim aliud non est, quam propter delictum decedentium ex hac vita, ligare vivos, ut eis non impendant certa obsequia, v. g. sepulturam sacram, & similes caeremonias in Ecclesia. Unde similis obligatio directe tangit vivos, & indirecte solum, scilicet ratione vivorum, qui prohibentur exercere dicta obsequia, quosdam cenfurae effectus derivat Ecclesia in defunctos. Et hoc solum probant illi textus, quibus adversarii probant *excommunicari defunctos*, vel à cenfura solvi, scilicet *indirecte*; quatenus nimirum directe vivis imponitur, vel tollitur aliqua obligatio per ordinem ad mortuos ob eorum delictum. Deinde aliud est, cenfuram *incurri à mortuis*, aliud, *declarari de mortuis*, quod ipsam incurrerint vivi, & sine absolutione ab illa decesserint. Primum ex nullo textu probatur, bene tamen secundum, ita Gibalinus cit. disq. 3. q. 2. n. 7.

Ex hoc etiam sequitur, eum, qui man. 1659 dat fieri delictum, cui annexa est cenfura, sed moritur ante illius executionem, nullam cenfuram incurrere; quia tunc non est amplius in statu viae, cum scilicet non consummeretur delictum ipso vivente, prout cadit sub cenfuram; Castropal. Laym. & Gibalin. disq. 3. q. 2. hoc autem procedit solum, cum cenfura fertur in mandantem accessorie; non vero si principaliter, ut patet ex dicendis infra. Idem est de quavis cenfura sub conditione, si alter moritur ante conditionis eventum, ut habet Leander cit. q. 6.

Quæstio 2. est, an subjectum cenfura 1660 debeat esse homo baptizatus? R. affirmative cum communi; quia non baptizati nec sunt subditi Ecclesiae, nec capaces bonorum spiritualium, quibus privant cenfura. Et ideo de illis Ecclesia judicare nequit, juxta illud Pauli ad Cor. 5. de his, *qui foris sunt, nihil ad nos.* Ex quo inferes, Hæreticos vel Apostatas posse ligari cenfurâ, quia propter characterem, quem acceperunt in baptismo, semper manent subjecti Ecclesiasticae jurisdictioni; non autem Turcas, & similes non baptizatos; nec etiam Cathe-

cumenos ex eadem ratione; ita communis cum Leandro cit. q. 8. contra Archi-Diaconum, ejusque sequaces.

1661 Quæstio 3. est, an subjectum censuræ debeat esse homo compos rationis? *ꝛ.* illum non esse capacem censuræ, qui, dum ponit actum sub censura prohibitum, non est compos rationis; quia tunc non committit culpam. Ebrius autem, vel amens, qui prius erat compos rationis, dum commisit delictum, potest ligari censurâ, quod intellige, si amentia non sit perpetua; si enim talis foret, caderet spes omnis poenæ medicinalis; ita Layman loquens de censura, quæ fertur ab homine. Responsionem nostram tenent Suarez, & Layman l. 1. Sum. tr. 5. p. 2. n. 3. quos citat & sequitur Castropalaus. Tunc enim adesset omne illud, quod requiritur ad ponendam causam censuræ, scilicet cum usu rationis, liberè commissum delictum sub censura vetitum. Si verò quid committant pro statu, quo carent usu rationis, ligari nequeunt. Tunc enim sunt expertes culpæ. Priorem casum de iis, qui post delictum incidunt in amentiam, quem Layman restringit ad censuram ab homine, meritò ex eadem ratione extendit Leander cit. q. 15. etiam ad censuram à jure.

1662 Quæstio 4. est, an in subjecto censuræ ultra usum rationis requiratur etiam pubertas? *ꝛ.* pueros impuberes, rationis capaces, posse ligari censuris à jure latis; ita Suarez D. 5. S. 1. n. 17. Coninch, & alii, quos citat, & sequitur Castropalaus contra Abbatem, Lupum, & Ugolinum; quia sunt capaces delicti sub censura prohibiti, nec requiritur ad censuram, ut impubes citetur, vel in judicio compareat (ut supponunt adversarii) nec ullo jure eximitur. Idem censet Castropalaus de censura per sententiam specialem; quia possunt impuberes in judicio respondere medio tutore, vel procuratore; aut etiam tantum instrui, ut non minus intelligant, quàm puberes: Suarez autem, Vasquez, Corduba, Henricus Diana, & alii contra Hurtadum & Alterium docent defacto non velle Ecclesiam impuberes coercere censuris, nisi aliàs ex verbis juris, aut inflictæ censuræ contrarium expressè innotescat, 1. quia convenientius est, tales punire poenis, quibus facilius coercerentur, 2. quia ex pietate Ecclesiæ præsumi potest, quod nolit in illis descendere usque ad impuberes. Sed huic

resolutioni videtur ob stare *c. Super eo* 1. de sent. excom. ubi Pontifex loquitur de impubere Clerico alterum percussente. Coeterùm lib. 1. tit. 2. de Constitut. tanquam probabilibus amplexi sumus; impuberes non ligari censuris, & poenis Ecclesiasticis, latis non tantum ab homine, sed etiam à jure, exceptâ solâ excommunicatione ipso jure lata ob Clerici percussorem, de quo procedit dictum *c. super eo*.

Quæstio 5. est, an censura ferri possit in non subditum? *ꝛ.* negativè; quia sicut in ferente requiritur jurisdictio pro foro externo; sic in eo, in quem fertur, requiritur subjectio; hæc enim sunt correlativa, ut bene notat Suarez D. 5. S. 1. n. 26. & patet tum ex *c. Romana*, de sent. excom. in 6. tum ex *c. Anobis*, de sent. excom. hinc licet excommunicatio lata in non subditum deinde etiam a Judice proprio rata habeatur, adhuc nulla est, ut bene docet Gibalinus de jurisdict. sacra, disq. 4. q. 1. in principio; quod enim principio nullum fuit, nunquam ratum haberi potest. Nam Declaratio nihil novi facit (ut docet Suarez de leg. l. 8. c. 1. n. 7.) sed jus explicat; nec quicquam concedit: ergo si prius jus nullum fuit, etiam post talem ratihabitionem nullum erit, nisi accedat nova sententia proprii Judicis non tantum declaratoria, vel confirmatoria prioris juris, sed revera statuens novum jus; ita Gibalinus cit. juxta *c. prudentiam*, de offic. & potest. judic. delegari.

Ex hac responsione sequitur. 1. quod nemo in se ipsum ferre possit censuram, quamvis possit quis denunciare censuram contra se latam ab alio. Sic enim jam esset distinctio inter eum, qui fert, & inter eum, in quem fertur censura; Gibal. cit. consecr. 1. in fine. Sequitur 2. censuram ferri non posse in Superiorem, vel æqualem ferenti, intellige, si sint æquales jurisdictione; nam par in parem non habet imperium ex *c. Innovit*, de elect. in 6. neque inferior in Superiorem. Aliud dicendum esset, si forent æquales solum in dignitate, sed in diversis territoriis & jurisdictionibus. Sic potest Episcopus delinquens in aliena dioecesi, vel etiam Archi-Episcopus in territorio sui suffraganei Episcopi etiam censuris puniri; ita Gibalinus de sacra jurisdict. disq. 4. q. 1. consecr. 2. Tum enim talis delinquens, ratione delicti, fit subditus Domino talis territorii sacri. Quod existimo verum, si delictum sit contra legem communem,

municipem, non municipalem, vel particularem talis Episcopi. Hac enim non tenentur, qui non sunt proprii subditi, ut docet Layman. de leg. l. 1. tr. 5. p. 1. c. 4. n. 5. Nec valet id, quod assertit Archi-Diaconus ex c. *Placuit* 6. q. 3. probans ex illo Superiorem ab inferiore posse censurâ notari; quia in illo solum dicitur, quod subditus unius Episcopi possit excommunicari ab altero Episcopo, in causa furti, quod in eius diocesi, & jurisdictione commissum est. Sequitur 3. in Summum Pontificem à nullo homine posse fieri censuram; quia nulli est subditus. Excipit tamen Leander q. 18. casum, quo Papa incidere in hæresim; quo casu (etsi Corneio neget Papam à Concilio compelli posse censuris ad comparandum) probabilis tamen affirmatur cum pluribus ex c. *Si Papa*, dist. 40. ubi dicitur, ut nullus mortalium culpas Papæ redarguere præsumat, nisi deprehendatur à fide devius.

1665 Si petas, an Episcopus diocesis, in qua peccatum est admissum, punire possit auctorem ejus, quamvis diversa sit diocesis à sua? R. Episcopum posse advenam, qui in sua diocesi deliquit, jubere, ut satisfaciat læso, & si nolit, etiam censuris coercere, quam diu est intra diocesis; ita Baunus de Cens. tr. 1. q. 11. quia delictum non facit aliquem absolute subditum illius loci, in quo deliquit; sed tantum, quamdiu ibi est, ergo solum in dato casu puniri potest à tali Episcopo. Excipe, nisi legitime fuerit citatus, hinc si post talem citationem abeat, potest à suo Episcopo ad alterius preces cogi, ut se illi sistat. An verò ratione delicti in aliena diocesi præcisè commissi censuris pleæti possit advena, dicam in sequentibus. Hinc

1666 Quæstio est 6. an censura ligent advenas? Universalis regula hæc esse potest: ubi aliquis definit esse subditus Episcopi, ibi non potest ab illo ligari censurâ: ibi potest, ubi incipit esse subditus, ita Gibal. cit. disquis. 2. q. 3. n. 1. ratio est, quia nemo potest ferre censuram in non subditum; potest verò in subditum, ex dictis. Ex hoc deducunt aliqui, quod advena non incurrat censuram in ea diocesi, ad quam venit sine animo figendi domicilium, aut per longum tempus ibidem commorandi, statuto, aut sententiâ speciali, vel etiam generali, sed solum diocesana latam. Ratio est, quia talis advena non est illius Episco-

pi subditus, nec ligatur specialibus illius loci legibus, ut docet Palud. Sylv. Sanch. Coninch, Azor, & alii, quos citat, & sequitur Layman l. 5. tr. 6. c. 10. n. 4. & desumitur ex L. *Hæres autem*, ff. de indicis, arguiturque ex c. *ult.* de foro compet. Sed hoc resolvendum est, juxta diversas sententias in quæstione, an, & qualiter advenæ, & peregrini ligentur, vel non ligentur specialibus statutis locorum, ad quæ veniunt, aut quæ transeunt, de quibus egimus l. 1. Tit. 2. de Constitut.

Aliud est, si quæstio fiat de censuris à 1667 jure, vel ab homine latis, etiam per statuta specialia locorum, in quæ veniunt, sincedant animo ibi figendi domicilium, aut quasi domicilium; quod fit, si veniant animo ibi per longum tempus commorandi, tunc enim omnino etiam illis, si delinquant, involvuntur; quia tunc fiunt subditi illius territorii, atque adeo specialibus ejus etiam legibus ligantur; est communis, & tenet Paludanus, S. Antonin. Suarez, Sylv. Sanchez & alii, quos citat, & sequitur Layman de legib. tr. 4. c. 12. & constat ex c. *ult.* de foro compet. quod tamen non procedit de iis, qui veniunt animo manendi ad breve tempus, sed per accidens manent diutius, quia negotium v. g. spe tardius procedit. Si autem dicatur, eos non obligari specialibus locorum statutis; secus est.

Dices 1. quando extranei delinquant 1668 contra specialem legem loci, in quo sunt advenæ, ratione delicti fiunt subditi talis loci; ergo incurrunt censuras tali lege specialiter latis. R. si loquamur in suppositione, quod non ligentur specialibus locorum statutis; negari suppositum antecedentis, quod advenæ delinquant, dum in tali loco agunt id, quod ejus statuto speciali vetitum est. Prius enim requiritur, ut illos obliget ea lex specialis, quam ut contra illam peccent. Ad illud autem requiritur, ut sint subditi Superioris ejus loci, quod respectu advenarum deficit. Sic etiam Barbosa in c. *à nobis*. h. t. n. 4.

Dices 2. is, qui furtum in aliena diocesi 1669 sub excommunicatione vetitum committit, fit subditus Episcopi illius loci ratione delicti, licet sit advena; ergo advenæ ligantur censuris latis à statuto speciali. R. quod talis fur delinquat, quatenus agit contra legem communem de non furando; non autem contra legem specialem loci; hac

hac enim non tenetur in dicta suppositione. Unde concedo, quod ratione furti, ut est contra legem communem, fiat subditus illius loci Episcopi, ab eoque cogi possit censuris ad satisfaciendum; non verò ratione furti, ut est contra legem peculiarem loci, sic Gibalin. cit. disq. 3. q. 1. n. 11.

1670 *Questio est 7. an censura ligent existentes extra territorium? Pro resolut. not. 1. quod subditus alicujus Episcopi dupliciter possit committere rem ab Episcopo sub censura vetitam, 1. intra diocesim, 2. extra. Not. 2. aliquid sub censura prohiberi posse, vel per statutum, vel per sententiam generalem, aut specialem. Not. 3. discrimen esse inter statutum, & sententiam; illud enim non ligat, nisi ratione territorii, si scilicet delinquens intra illud existat; hæc verò afficit personam ubique existentem; ita Suarez D. 5. de cens. s. 5. n. 14. & 15. quem refert, & sequitur Gibal. cit. q. 3. §. Non autem. Ex hoc dicendum, quod leges territorii non ligent cives absentes, ita Sylv. Covar. Less. Suar. Sanch. & alii, quos citat, & sequitur Layman cit. c. 11. & deducitur ex c. 2. de constitutionibus in 6. ubi dicitur, quod *statuto Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, sententia excommunicationis promulgatur subditi ejus, qui furtum extra diocesim illius committunt, minimè ligari noscantur; cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune.**

1671 Ad hoc ultimo puncto excipi à nonnullis solet statutum, quod præcipuè respicit rem in territorio sitam, vel ipsius commodum; tunc enim volunt illo etiam absentes ligari, Abbas, Sylvester, Sayrus, & Suarez apud Layman cit. id, quod habetur in c. *Ex tua*, 11. de Cleric. non resident. ibi: *in Ecclesiis eorum, qui se fraudulenter absentant, nec ab ipsis valet citatio pervenire: trina citationis edictum facias publicari: & si nec sic curaverint obedire: & ultra sex menses suas deseruerint Ecclesiis, juxta Sanctiones Canonicas, eis debent merito spoliari.* Tale statutum est, ut Clerici certo anni tempore veniant ad Synodum; id, quod Gibalinus putat tunc procedere, quando non ponitur actus, qui ponendus erat intra territorium, disquis. 4. q. 2. n. 5.

1672 Si pétas; quid dicendum de legibus communibus? R. peregrinos etiam non ligari legibus, à quibus eximuntur incolæ

locorum, ad quæ peregrini advenerant. Est enim privilegium quasi locale, quo peregrinus frui potest, ita Suarez, Sanchez, & alii, quos citat, & sequitur Layman cit. n. 4. quod verum esse volunt, si in eodem loco sint duæ parochiæ, in quarum una ligant, in altera non ligant ejusmodi leges, si sint in loco ab illis exempto. Præter hæc advertendum, ex dicendis, ad censuram requiri actum externum consummatum in ea ratione, sub qua prohibetur, quamvis ad alias poenas subinde sufficiat delictum inchoasse; Suarez de cens. D. 5. f. 4. n. 1. quem citat & sequitur Gibal. cit. §. *Alterum.* Hinc colligit Suarez, ibi delictum censeri committi per ordinem ad incurrendam censuram, ubi exterius consummatur, quamvis inchoetur alibi de quo V. quæ diximus l. 1. Tit. 2. de Constitut.

Ex his inferitur 1. quod subditus extra territorium committens factum, per aliquod statutum suæ diocesis sub censura prohibitum, non incurrat censuram; quia tale statutum non ligat extra territorium per n. 1670. ita Layman l. 1. tr. 5. c. 4. n. 6. Gibal. cit. n. 4. & clarè definitur à Bonifacio VIII. c. *ut animarum*, 2. §. *statuto Episcopi, de constitutionibus in 6. relato à nobis sup.* Inferitur 2. quod non incurrat censuram in sua diocesi statuto latam in homicidas, qui in tali loco alterum lethaliter vulnerat, primò morientem extra diocesim; ita Suarez D. 5. f. 5. n. 9. quem citat, & sequitur Layman n. 6. & tenet Diana, tr. 1. de excom. resol. 100. n. 2. & resol. 102. n. 4. quia delictum non consummatur ibi, ubi sub censura est vetitum.

*Questio est 8. An subditus incurrat censuram, agendo extra diocesim, quod ipsi mandato speciali prohibitum est ab Episcopo proprio? R. id negari à Coninch. D. 13. d. 7. Avila, Henricq. & Sayro apud Layman cit. n. 6. quos sequitur Diana tr. 1. de excom. resol. 98. & 99. quia sic Episcopus diceret jus extra territorium. Extra territorium autem dicenti jus impune non pareatur ex c. *ut animarum*, de constitut. in 6. affirmari autem ab Ugolino Layman, Bonacinà & aliis, quos refert, & sequitur Gibal. disq. 3. q. 1. n. 9. Ratio est 1. quia dictum c. *ut animarum* loquitur solum, cum per hoc invaditur, & violatur alienum territorium, in illo dicendo jus, cum strepitum forensi, cognitione causæ, &c. ita Abbas*

inc. *Novit*, n. 3. de offic. Legati, Navarr. c. 27. n. 6. Sayrus, quos citat, & sequitur Layman l. 1. tr. 5. p. 1. c. 4. n. 8. Deinde censura lata sententia non requirit, ut jus ulterius dicatur, quia trahit insensibilem executionem secum juxta c. *Pastoralis*, in fine, de appellationibus.

1675 §. Si tale factum, extra dioecesim commissum, delinquenti prohibitum sit statuto speciali, non contrahi censuram; sed, si præcepto, seu mandato speciali. Ratio primi est; quia statutum, etiam speciale, non afficit subditum immediate, nisi ratione loci, qui statuenti subest; ergo, si delictum non committitur in loco statuenti subiecto, lex seu statutum illud poenale non afficit subditum, nisi cum est in loco subiecto. Unde c. *ut animarum*, non loquitur solum de sententia Judicis cum strepitu forensi, sed de quacunque, quæ fundatur in statuto, seu dispositione, sive præceptiva, sive prohibitiva, ratione territorii: ratio secundi est ex natura mandati, seu præcepti. Hoc enim afficit immediate subditum, ubicunque existat; licet executio poenæ, si judicialis esse debeat, fieri nequeat in quovis loco.

1676 Ex his inferes 1. in eos, qui Episcopo sunt subditi ratione domicilii, vel beneficii, etiam dum existunt extra dioecesim, dici posse sententiam ab Episcopo, si delinquant vel contra statutum intra locum, quo ligat; vel etiam extra, si contra præceptum. Hinc quando dicitur, Episcopum non habere subditos extra dioecesim, intellige illos, in quos ibi agere possit judicialiter, & cum strepitu forensi; ita Layman cit. & Diana tr. 1. de excom. resol. 99. n. 5. in fine contra Basilium Pontium de matrim. l. 5. c. 7. §. 2. n. 20. apud Dianam cit. resol. 98. n. 7.

1677 Inferes 2. Episcopi legislatrici potestati non ob stare, quod propter delictum intra territorium commissum, incurraur ipso facto censura etiam extra territorium; ita Laym. cit. c. 4. n. 7. Hinc qui subditus est Episcopo ratione domicilii, licet fugiat commissio delicto, etiam absens citari potest per nuntium, vel literas; & si contumax sit, excommunicari, c. *Ex tua*, de Clericis non residentibus. Sic enim Episcopus dicit jus intra suum territorium, licet illud exequatur nuntius extra illud; quia hæc executio non est judicialis; ita Abbas apud Laym. loc. cit.

Tom. V.

Quæstio est 9. quid dicendum sit, 1678 quando censura fertur propter delictum præteritum? 1. delinquentem teneri censurâ latâ per Episcopum, in cujus territorio peccavit, si, priusquam mutavit domicilium, est lata, vel illi saltem per citationem virtuales intentata. Quia quoties causa in aliquo tribunali incepta fuit, in illo finienda est, L. *Si quis*, de judic. ff. & c. *Proposuisse nobis*, 19. de foro compet. ibi: *Proposuisse nobis, quod quidam subditus tuus ad petitionem cujusdam adversarii sui, à te legitime citatus ad causam, quia postmodum jurisdictionis alterius esse cepit, tuum intendit judicium declinare. Porro tue prudentie dubium esse non credimus, quod is in prædicta causa jus revocandi forum non habet, quasi ab illo jam preventus*; excipe nisi vel jussu Episcopi, vel ob commune bonum mutaverit domicilium; tunc enim desineret esse subditus prioris Episcopi etiam in causis coram illo inchoatis, ex doctrina Bartoli ad L. 1. ff. de poenis: Si verò post commissam culpam prius, quàm censura, vel ejus causa litigari cœpta est, mutavit domicilium, non ligabitur censurâ.

Ex hoc sequitur 1. posse quem fieri subditum alterius ratione delicti in territorio illius commissi, licet ei prius non fuerit subditus; ex c. *ult.* de foro compet. 2. Cum quis ratione delicti sit subditus alterius, cum non manere subditum, nisi quàm diu manet in loco, in quo deliquit; non verò si recessit, nisi jam inchoatâ sit causa. Sic Armilla V. *Excommunicatio*, n. 35. Layman c. 4. n. 7. Tertio, quod censura lata per statutum liget non tantum illos, qui subditi sunt eo tempore, quo statutum conditur, sed etiam, quæ deinde fiunt; sententia verò tantum eos, qui, dum ferebatur, actu subditi erant; illud enim est perpetuum, & semper loquitur ex L. *Arriani*, C. de hæreticis; hæc verò refertur solum ad tempus, quo fertur, assumitque vires omnes in continenti; ita Panormit. apud Gibalin. disq. 3. q. 1. n. 12. Statutum verò habet tractum successivum. Quarto Regularium Ordinum Prælatos, quibus jurisdic-tio in suos competit ratione voti obedientiæ, non territorii, posse suos obligare præceptis, ubicunque sint, atque adeo existentes in alieno territorio citare, excommunicare, &c. ita Ugolin. & Suarez cum Layman, loc. cit.

Bbb

ARTI-

ARTICULUS V.

De censuris in Exemptos.

1680 **A**Nte resolutionem supponendum, monasteria, & loca exempta à jurisdictione Episcopi, licet materialiter, non tamen formaliter, esse intra dioecesim Episcopi, patet ex c. 1. de privileg. in 6. ubi locus exemptus clarè excipitur à jurisdictione Episcopi. Hinc si Episcopus statuto generali sub excommunicatione lusum aleæ interdicit clericis, ludens in loco exempto non incurrit excommunicationem ex n. 1675. quia non delinquit intra dioecesim formaliter; his præmissis: communis responsio est, exemptos, quæ tales, non posse ab illo censuris affici, à cujus jurisdictione exempti sunt; deducitur ex dictis n. 1663. quia non sunt illius subditi, si sunt exempti. Ex hoc etiam deducitur, quòd statutum Episcopi, ne quis ingrediatur monasteria monialium, vel cum illis loquatur, non obliget ingredientes, vel loquentes ibi, si monasterium sit exemptum; quia tunc sunt formaliter extra territorium Episcopi. Aliud dicendum putat Gibalinus discq. 4. q. 2. n. 5. si statutum sub censura interdicit *talem accessum*, quia via ad locum exemptum non eximitur: potest tamen fortasse non immeritò dici ex c. *Licet*, de privileg. in 6. si personis illis exemptis concessa sit licentia loquendi cum illis, licere his accessum, ex dicto capitulo, ubi dicitur, quòd quando uni conceditur exemptio, seu privilegium per ordinem ad actionem, quæ sine altero non fit, aut fieri vel non potest, vel non solet; exemptionem, vel privilegium extendi etiam ad socium.

1681 Ex dictis infertur 1. exemptos à jurisdictione Episcopi, nec per sententiam generalem, nec specialem ab illo censuris ligari posse; ita Rodriquez, tom. 2. qq. regular. q. 59. a. 5. allegans diploma Martini V. Clement. IV. Eugen. IV. Sixti IV. qui variis religiosis ordinibus hoc privilegium concesserunt, ita, ut ejusmodi censuræ ab Episcopis contra illos latæ nullæ omnino sint, & invalidæ. Et hoc extenditur etiam ad Legatos à latere per privilegium à Sixto IV. concessum Carmelitis. Excipe, nisi tales Legati à Sede Apostolica habeant specialem autoritatem contra dictum privilegium; sed eo casu debet Legatus nominatim eum exprimerè, quem censu-

râ ligare vult; nec sufficit, ut in sententia dicatur generaliter, *ut perinde valeat, ac si essent expressi nominatim*, nisi & huic favori per facultates illis legatis concessas speciatim derogetur; ita Rodriquez ex constitutione Martini V. ibid. relata, quibus positus:

Quæres 1. an Regulares exempti ab Episcopis, indirectè saltem excommunicari possint? Casus esset, si directè excommunicarent eos, qui ipsis deserviunt, præsertim intuitu illorum, quibus serviunt. Responsio est negativa ex c. *quanto*, de privileg. ubi Honorius III. Archiep. & Episcopi, in quorum dioecesi Monasteria, & Prioratus Cluniacensi Monasterio subiecta consistunt, ad eorum Regularium querelam sic scripsit: Sanè dilecti filii Abbas & Conventus Cluniacen. gravem nobis querimoniam obtulerunt, quòd quidam vestrum, & vestrorum officiales, *cum in eos, & sui ordinis monachos non possint excommunicationis, & interdicti proferre sententias, eo quòd super hoc Apostolica Sedis privilegia sunt muniti, in eos, qui molunt in molendinis, vel coquant in furnis eorum, quicquid vendenda, seu emendo, aut aliàs eis communicant, sententias præferunt memoratas: & sic Apostolicorum privilegiorum non vim & potestatem, sed sola verba servantes, dicti ordinis Monachos quodam modo excommunicant, dum eis alios communicare non sinunt.* Ex quo illud etiam evenit inconveniens, ut ipsi monachi, quantum ad hoc judicentur iudicio Judæorum, & qui eis communicant in prædictis, majorem excommunicationem incurrant, quam etiam excommunicatis communicando fuerint incurfuri. Nolentis igitur hæc crebris ad nos clamoribus jam perlata, ulterius sub dissimulatione transire, Vobis universis, & singulis mandamus, *quatenus hujusmodi sententias in fraudem privilegiorum nostrorum de cætero non feratis*; quia si super hoc ad nos denuo clamor ascenderit, non poterimus conniventibus oculis pertransire, quin promulgatores talium sententiarum severitate debitâ castigemus.

Hinc quando ipsorum privilegia satis nota, & publicata sunt, aut innotescere potuerunt, si afficerentur ejusmodi censurâ invalidâ, nec indigerent absolutione, nec tenerentur etiam in foro externo abstinere à divinis. Aliud est de particularibus personis singillatim privilegiatis. Illæ enim, licet injustè, imò & invalidè excommuni-

cata, debent se pro talibus gerere in foro externo, donec privilegium sufficienter innotescat, & constat de nullitate sententiae. Promulgatio autem privilegii, aut bullarum, quibus id conceditur, non est necessaria ad ejus valorem, sed, ut obliget Episcopos aut alios, quorum interest, ad summum requiritur, ut eisdem authentice, Ordine juridico exhibeatur; ita Bruno Chassaing Ordin. min. recollect. Greg. XV. & Urbani VIII. in Ecclesia Lateranensi Penitentiarum in privileg. regular. tit. 1. c. 2. propos. 3. & constat ex c. cum persona, de privil. in 6. de quo V. dicta cit. 33.

1684 Quæres 2. an censura sit valida, quam fert Episcopus contra Regulares exemptos per privilegium, quod ignorat Episcopus? R. si privilegium sit vulgo notum, non valere: si secus, valere. Ratio primi est; quia tunc censura ferretur contra non subditum; secundi, quia, ut privilegium valeat quoad nullitatem sententiae contra privilegiatum, exhiberi debet Ordinario, c. Cum persona, de privileg. in 6. juxta dict. tit. 33. Hinc privilegium, si ante sententiam exhibeatur Judici, valet, ex c. cit. excipe, nisi privilegio sit annexa clausula, irritans omnia, quae contra privilegii tenorem fieri contingeret. Tunc enim haec irritatio afficit Judicem etiam ignorantem; ita Covar. c. 9. qq. pract. n. 7. Sylvester V. Excommunicatio, n. 9. Si tamen Episcopus certo sciret, aliquem exemptum incidisse in aliquam excommunicationem juris communis, vel Papalem, complures apud Gibalin. cit. n. 5. in fine, volunt, quod eum posset denunciare; credentes, quod non sint exempti ab hoc actu. Sed si denunciare ex officio sit actus jurisdictionis, ut non pauci volunt, contrarium verius est, seclusa speciali commissione, vel delegatione per Superiorem.

1685 Quæres 3. an, quando uni conceditur privilegium, ut excommunicari non possit, in quo nulla mentio sit Episcopi, tunc intelligatur, quod nec possit ab Episcopo? R. affirmative, si is, cui conceditur tale privilegium, sit Rex, Regina, Ordo aliquis, aut locus religiosus; si vero alius, solum intelligitur, quod non possit à Judicibus Episcopo minoribus; ita de privilegio, quod privato conceditur, Clemens IV. c. Ne aliqui, de privil. in 6. ubi Pontifex sic loquitur: Ne aliqui de indultis Apostolicis confidentes, alios confidentius in suo jure mole-

Tom. V.

sent, & Ordinariorum jurisdictionem condemnent pariter & eludant; Omnes indulgentias & privilegia quibuscunque singularibus personis Ecclesiasticis vel secularibus, cujuscunque sint praecminentia, dignitatis, conditionis, aut status, quod interdici à quocunque, vel excommunicari non possint, nec terra, vel Ecclesia ipsorum, Ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque verborum forma concessa, illis, per quae Regibus & Reginis eorumque filiis, nec non & religiosis quibuscunque non personarum tantum, sed Ordinum privilegiatorum vel locorum ratione in hoc immunitas hujusmodi conceditur, dumtaxat exceptis, de fratrum nostrorum consilio ad Ordinariorum sententias, & processus edicto perpetuo prohibemus extendi. Excipe, nisi Religiosi maneat in Monasteriis, aut Prioratibus Ordinario subiectis. Tunc enim ab Ordinario illius loci, quam diu ibi manent, excommunicari poterunt, ex c. 1. §. in eos autem, de privil. in 6. intellige, si eò veniant, ut vivant tanquam proprii religiosi illius loci, non autem praecise ut hospites; colligitur ex eodem c.

His annotandum est, quod docet Por. 1686 tell. quaest. moral. p. 1. casu 9. à n. 1. dicens: privilegio, quod habent Mendicantes, ut non possint excommunicari ab Episcopis, nisi ad id specialem facultatem habuerint, Concilium Trid. solum in duobus, vel tribus casibus derogasse. 1. ut quando Novitii masculi, vel foeminae exeunt à novitiatu ad mundum, iisdem restituant omnia suppellectilia, quae attulerant. 2. Ut possint per censuras cogere Moniales ad servandam clausuram. 3. Ut possint per censuras cogere Regulares, ne celebrent Missas in Orationibus privatis; Sess. 25. de Regularib. c. 16. & ibid. c. 5. Sess. 22. in Decr. de observ. in celebrat. Missarum. Hinc Sanchez l. 7. matr. D. 33. n. 23. apud Portell. cit. docet, Episcopum non posse procedere per censuras contra Superiores Novitiorum, vel ipsos Novitios non parentes, cum in causa matrimoniali citantur, quod matrimonium contraxerint: Oppositum tamen docet Farinacius lib. declar. Cardinal. ad Sess. 25. c. 11. de regular. prope finem, dicens, hoc à Cardinalibus declaratum. Idem refert, & tenet Marzilla in lib. ejusdem tit. §. Si monialis, ad c. 17. Sed circa hoc V. n. 1681. in supra dictis.

Quæres 4. an censura, generaliter la-

ta, afficiant Episcopos? R. 1. Episcopos

Bbb 2

gene.

generali sententiâ suspensionis, & interdicti non comprehendi, nisi eorum expressa fiat mentio, videri posse colligi ex c. *quia periculum*, 4. de sent. excom. in 6. ibi: *quia periculum est Episcopis, & eorum Superioribus propter executionem Pontificalis officii, quod frequenter incumbit, ut in aliquo casu interdicti, vel suspensionis incurrant sententiam ipso facto: Nos deliberatione provida duximus statuendum, ut Episcopi & alii Superiores Prælati nullius constitutionis occasione, sententia, sive mandati prædictam incurrant sententiam ullatenus ipso jure: nisi in ipsis de Episcopis expressa mentio habeatur.* Quod verum esse videtur, etiam de Episcopo electo, & confirmato, licet nondum consecrato, Suarez D. 28. l. 2. n. 6. quem citat, & sequitur Layman. Nam & alia privilegia extenduntur ad Episcopos confirmatos, licet nondum consecratos, ut de eligendo Confessore, c. *ult.* de poenit. & remiss. de usu alterius portatilis, c. *ult.* de privil. in 6. id, quod etiam dicendum volunt de Cardinalibus, Henriquez & Layman, quos citat, & sequitur Gibal. dist. 4. q. 3. n. 2. quia privilegia Episcopis concessa propter eorum dignitatem extenduntur etiam ad Cardinales, Layman l. 1. tr. 5. p. 3. c. 2. n. 2. Sed illud privilegium est Episcopis concessum ob eorum dignitatem, non vero præcisè ob necessitatem exequendi suum munus, ut contendit Layman, colligi exc. *si compromissarius*, de elect. in 6. ergo.

1688 Si opponas: ratio privilegii, Episcopis concessi, fuit *necessitas exercendi officium Episcopale*, quod impediretur illis censuris; sed hæc necessitas non est respectu Episcopi non consecrati; ergo ad eum non extendit se hoc privilegium: Gibalinus, & Layman negant hanc fuisse unicam rationem privilegii, & volunt etiam fuisse dignitatem Episcopalem. Verum ratio allata in textu alia non est, quàm *necessitas Pontificalis officii frequenter incumbentis*, sub qua non venit actus jurisdictionis, sed ordinis; potestate autem ordinis Episcopalis caret Episcopus non consecratus. Unde licet Episcopi consecrati non veniant sub sententia generali suspensionis, & interdicti; probabilius tamen est Episcopos comprehendi per generalem sententiam *excommunicationis* latæ ab eorum Superiore; ita Suarez D. 5. l. 1. n. 30. quem citat, & sequitur Gibal. cit. n. 4. in fine. Quia nullo jure eximuntur à tali sententia, ut patet,

si Clericum percuterent. Deinde capitulum, *si periculum*, solum eximit à sententia generali *suspensionis, & interdicti*; certe si etiam voluisset eximere ab excommunicatione, fecisset utique mentionem.

Dices: Episcopi non minus impediuntur ab exercitio sui officii per excommunicationem, quam per alias censuras; ergo ratio, quæ fuit illos eximendi ab aliis; etiam erit eximendi eosdem ab hac. Et in privilegiis non tam attendi paritatem causæ, quàm voluntatem concedentis; cum ergo expressa sit voluntas privilegii quoad exemptionem ab *interdicto, & suspensione, non ab excommunicatione*, bene concedimus de illis, non autem de ista. Ex quo clarè apparet, ex identitate, vel majoritate rationis, licet ea relucet in non expresso, propter quam aliquid disponitur in casu expresso, non rectè in poenalibus idem concludi de non expresso.

Quæres 5. an censura ligent etiam totam communitatem? R. 1. integram Universitatem, Collegium, & communitatem posse interdicti, & suspendi; ita D. Thom. Navar. Henriq. Filliuc. & Bonacina, quos citat, & sequitur Leander tr. 1. de cens. D. 3. q. 23. Ratio est, quia hoc nullo jure vetitum est, nec requirit contumaciam personalem, sed sufficit contumacia in capite; Sic habetur in c. *quia sepe*, 140. de elect. in 6. ubi dicitur: *quia sepe contingit, quod Cathedralibus, & regularibus, ac Collegiatis Ecclesiis vacantibus, Capitula, Conventus, Collegia, & singulares earundem persone bona à Prælati ipsarum dimissa, vel vacationis tempore obvenerint, quæ in utilitatem dictarum Ecclesiarum expendi, vel futuris deberent successoribus fideliter reservari: occupant, inter se dividunt, furripiunt, dilapidant, dissipant, & consumunt in earum grave dispendium, & iustitiam, Nos ipsorum ausus reprimere, ac Ecclesiarum indemnitatibus præcavere volentes: decernimus, ut ii, qui præmissa de cætero præsumpserint, eoispo sine, & tamdiu mancant ab officio & beneficiis quibuscunque suspensi, donec plene restituerint, quidquid de bonis perceperint supradictis. Non obstantibus quibuslibet privilegiis, vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus, constitutionibus, vel statutis, juramento, confirmatione Sedis Apostolicæ, aut aliâ quacunque firmitate vallatis: quæ omnia, quoad hæc, auctoritate Apostolicâ revocamus, cassamus* & r.

Et irritatus: ac nullus deinceps volumus esse firmitatis. Ubi clarè sermo est de suspensione Communitatum, Capitulorum, Conventuum, & Collegiorum; & c. *non est vobis 11.* de sponsalibus, ubi quæcunque Provincia, in qua fuerint uxores filiorum Regis Angliæ, ob hoc filiis abreptæ, interdicto supponitur, donec ibi fuerint.

1691 *Re. 2.* non tamen posse excommunicari, dicendo: excommunico talem communitatem, vel collegium; sic expressè determinatur c. *Romana*, 5. de sent. excom. in 6. ibi: *In universitatem, vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nunquam contingeret innocios huiusmodi sententia irretiri: sed in illos duntaxat, de collegio vel universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgentur.* Cujus ratio, ut dicitur, est, tum quia excommunicatio supponit delictum personale; tum quia sæpius aliàs hac poenâ gravissimâ plecterentur innocii personaliter; hinc semper ferri debet in personam determinatam; Communitas enim ut sic non peccat personaliter; ita Suarez D. 5. f. 1. n. 19. & alii complures cum Leandro q. 24. Escobar Theol. moral. tr. 4. Exam. 1. c. 3. Excommunicationem porrò latam in totam communitatem à Prælato, qui est inferior Papâ, illicitam esse, non tamen invalidam docet Henriq. D. Thom. Navar. & alii apud Leandrum q. 25. quamvis hic ostendat, quosdam ibidem ineptè citari pro hac opinione; Sed probabilius est, invalidam esse; ita Leander cit. allegans pro se complures, quod verum esse vult, licet talis Prælatus cognovisset, omnes personas talis collegii deliquisse; ratio est, quia quoties lex aliquid penitus prohibet fieri circa certum genus personarum, nisi assignet legitimam personam, circa quam fit, & excludat personam, circa quam non fit, toties, his non servatis, irritat actum; sed lex in c. *Romana*, de sent. excom. in 6. penitus prohibet excommunicationem ferri in Universitatem, vel Collegium, nisi fiat in eos, qui culpabiles sunt, & excludantur ii, qui non sunt; ergo irritat actum hæc non servantem; atqui pro loco excommunicationis in totum Collegium sine alia limitatione certæ personæ, hæc non servat; ergo est actus irritus. Ma. prob. 1. quia aliàs non vitaretur periculum animarum, ob quam

rationem c. *Romana* talem sententiam penitus prohibet, 2. ex Sanch. l. 1. de matr. D. 32. n. 6. & l. 6. D. 32. n. 7. apud Portel. p. 1. casuum, casu 13. n. 2. quando in aliquâ lege apponuntur hæc verba: *nullatenus*, vel *omnino*, eo ipso annullant factum in contrarium, licet lex non apponat ullum aliud verbum irritans; sed in dicto c. *Romana* expressè dicitur: *penitus prohibemus*, quod idem est, ac *omnino prohibemus*; ergo irritat factum in contrarium.

Ex quo sequitur, etiam invalidam fore 1692 re sententiam excommunicationis latam in communitatem, esto singuli peccasse nocerentur; quia adhuc foret contra dictam legem annullantem excommunicationem latam in Universitatem, vel Collegium; aliud esset, si diceretur: excommunico omnes illos in hac communitate, qui peccarunt; sic enim jam valeret; ita Vasq. & Hurtado, apud Leandrum q. 26. in fine. Similiter valebit, si singuli de Collegio excommunicentur, cum singuli peccaverunt; sic enim sententia non est una, quæ in omnes fertur, nec tendit formaliter in ipsam communitatem. Nam c. *Romana* solum prohibet eam sententiam, quæ simul omnes de communitate excommunicat per unam sententiam, quæ tendit in communitatem quæ talem. Ex eo autem, quod Episcopi & Prælati, inferiores Papâ, non possint excommunicare communitatem quæ talem, seu singulos collectivè, non sequitur, quod nec possit Pontifex, si singuli peccarunt; illis enim hoc solum prohibetur de jure Canonico, in quo potest Pontifex dispensare. Si verò ei non constaret, omnes deliquisse, affirmat Sylvester apud Leandrum q. 30. adhuc fore validam; sed distinguendum est, si limitaret sententiam tantum ad reos, concedo validam; secus, si extenderet indiscriminatim ad omnes; sic enim esto innocii in conscientia non ligarentur, contineret tamen hæc sententia errorem intolerabilem, quod in foro externo tenerentur pro excommunicatis se habere, qui pro illo necdum prostrati sunt rei; ita Leander cum pluribus.

ARTICULUS VI.

An censura afficiant mandantes, vel consulentes?

Not. censuram posse dupliciter ferri in 1693 mandantem 1. accessorie 2. principaliter;

Bbb 3

paliter; *accessoriè* censura ferri dicitur in mandantes, quando non respicit præcisè consilium vel mandatum talisrei, sed potius ipsam rem, quam, quia non vult evenire, ideo etiam mandatum, vel consilium de illo sub censura vetat: *principaliter* autem, quando etiam directè prohibitio fertur in ipsum mandatum; quo posito, *re. 1.* sub censurâ, quæ fertur contra *facientes*, vel *committentes* aliquod delictum, non comprehendit mandantes, vel consulentes, nisi aliunde exprimat in lege, vel aliquin lex redderetur inutilis; ita Pellizar. in *man. regul. tom. 1. tr. 3. c. 2. n. 20.* Sanchez l. 3. de matr. D. 49. n. 2. Coninch, Avila, Hurrado & alii de omni censurâ generaliter, quos citat & sequitur Castropalaus D. 1. p. 7. n. 21. Gibalinus D. 5. q. 3. contra Sylv. Rosell. & alios apud Leandrum tr. 1. D. 8. q. 14. quia hæ leges, cum odiosæ sint, interpretandæ sunt strictè; sed qui aliquid *ferri* mandat, vel *suadet*, non proprie *facit*, vel *committit*; ergo lex odiosa contra *facientes*, vel *committentes* non comprehendit istos. Hinc *mandans*, & *consulens* in c. *si quis viduam*, dist. 50. ponuntur ut quid distinctum, & diversum ab iis, qui comprehendendi debent sub *facto*; cum expressè distinguat inter homicidium *aut facto*, *aut consilio*, *aut defensione*, commissum. Qui enim committunt *faciendo*, sunt causæ physicæ; qui autem consilio, vel mandato, morales solum, & directivæ. Et ideo etiam quando jus etiam illos comprehendendi vult, eorum in textu meminit; ut patet ex c. *felicitis*, de poenis in 6. & Clement. *Si quis suadente*, cod. tit.

1694 *re. 2.* si censura solum *accessoriè* fertur in mandantes, censuram non incurri, nisi externè secuto effectu, quem lex principaliter vetat, licet mandaveris, vel consulueris; quia censura vitari cupit actum consummatum, quem principaliter respicit; ergo nisi sequatur vi consilii, vel mandati talis actus, non incurritur censura; quia non ponitur actus prout sub censura vetitus; sic Gibal. dist. 5. q. 3. n. 5. Hinc *mandans* homicidium, vetitum sub censura solum *accessoriè* lata in mandantes, non incurrit hanc censuram non secutâ vi mandati morte, licet dederit mandatum. Si autem censura æquè principaliter est lata contra *mandantes*, ac *facientes*, incurritur censura per solum mandatum, esto factum, quod mandat, non sequatur, vel etiam,

antequam sequatur, revocet mandatum, quantum potest; quia tunc verè jam posita est tota actio (scilicet mandatum externum) sub censura principaliter vetita; ita Gibalinus cit. n. 29.

Dices 1. qui mandat delictum, absolute dici potest, quod *moraliter committat*, *re.* cum dist. absolute dici potest, quod *committat*, *moraliter*, & cum addito improprie significationem verbi *committit* simpliciter, C. secus, N. Sufficit quidem ad peccatum, *committere moraliter*; non tamen ad censuram. Hinc quando in c. *mulieres*, de sent. excom. dicitur, eadem excommunicatione ligari *mandantes percussit Clericum*, quâ *ipsi percussentes*, in quos fertur excommunicatio Capituli, *si quis suadente*, 17. q. 4. ratione ibid. datâ, *quis is verè committit*, *cujus auctoritate, & mandato committitur*; quando, inquam, hoc dicitur, *re.* ex solo c. *si quis*, non includi mandantes, sed ex textu claro c. *mulieres*, ubi nominantur *mandantes*. Ad rationem dico, quod *mandans verè delictum committat*, ut verè præceptum violet; non autem *verè percussit*; censura autem est in violantes legem, *verè & proprie percussiendo*, quod non facit *mandans*, licet *verè delinquat*.

Dices 2. *facientem, & mandantem per ipsam poena constringit*, ex c. *nuper* de sent. excom. 2. Is damnus dat, qui jubet damnus dari, regulâ: *is damnus*, de reg. jur. in 6. 3. In lege *nihil interest*, ff. ad Legem Corneliâ, de Sicariis, textus ait, *nihil interesse*, an quis occidat, an causam mortis prabeat? & c. *ita quorundam*, de Judais, excommunicantur deferentes arma prohibita ad Saracenos; quæ lex declaratur c. *significavit*, cod. tit. dicendo, eadem poenâ plecti, *sive in propria persona deferant, sive per nuntios*. Denique in c. *nuper etiam concubina*, excommunicantur communicantes cum excommunicato in crimine criminoso; sed *mandans*, vel *consulens* delictum, cui annexa est excommunicatio, id facit; ergo. *re.* ad c. *nuper* ibi agi de poena secundum similitudinem eadem, non secundum proprietatem; uterque enim delinquit, sed non æquè proprie; & ideo uterque poenâ dignus est, in quo sita est paritas; sed non unâ eademque, cum culpa paritas non sit perfecta; cum *facere & mandare*, spectatâ verborum proprietate, non habeant paritatem perfectam. Ad reg. in *damnus*

damnum. 12. ibi sermonem esse de violatione legis; sive enim mandes factum, sive ipse facias, verè legem violas; quod etiam respondetur ad L. *nihil interest*. Ad c. *ita quorundam* 32. nihil esse contra nos; quia hæc lex per alterum textam extenditur aptè etiam ad alios; quia scilicet aliàs lex redderetur inutilis. Ad postrema duo Capitula 32. idem verum esse de communicatione cum excommunicato vitando; sed de hoc est alia *lex expressa*; ergo ex dictis nihil evincitur.

1697 Ex dictis colliges 1. quando quis *mandat*, vel *consulit* actionem ex se licitam, quæ tamen est inchoatio actionis illicitæ, & sub censura vitæ, etiam extensâ ad mandantes, & consulentes, licet factum malum præter intentionem mandantis, vel consulentis sequatur, non incurri censuram; qui talis mandans non peccavit, per mandatum actionis licitæ. Hinc si parenti Clerici suadeas ex justa causâ moderatam verberationem filii; pater autem præter tuam intentionem effervefcens, occidat filium, non incurris censuram latam contra *suadentes* homicidium; quia hoc non suasisisti, sic Gibalin. cit.

1698 Collig. 2. eum, qui *mandat* fieri delictum, prohibito sub censura solum accessorie lata *in mandantes*, & principaliter *in facientes*, non incurrere censuram, etiam effectu secuto, si prius, quam sequeretur effectus, mandatum revocavit, quantum potuit; ita Gibalin. cit. Diana tr. 1. de excom. resol. 10. Procedit autem hoc 1. quando mandatum mandatario innotuit; tunc enim mandans omnem causam à se positam (scilicet voluntatis suæ intimationem, quæ erat alioquin causâ moralis delicti) extinxit in mandatario, qui tunc solum operatur ex voluntate propria 2. procedit, si revocatio sit tacita, ut si opere contrario ostendas, re illum diligere, quem prius mandasti, ut occideretur.

1699 Idem dicendum existimant aliqui, esto revocatio mandati non pervenerit ad mandatarium; modo mandans fecerit, quantum potuit, ut ad eum perveniret; ita etiam Innoc. III. c. *Mulieres* de sent. excom. relatus à Sylvest. V. *Excommunicatio*, 6. n. 5. & sequitur Hurrad. D. de cens. in eommuni, difficult. 25. n. 68. & ratio est, quia talis tunc non est in actuali contumacia, dum censuram incurrere deberet, quantum est ex se; nec in habituali, cum vo-

luntatem suam retractârit, quantum potuit; ergo ab Ecclesia puniri nequit pœnâ debitâ solum contumacibus.

Si petas, quid dicendum de illis, qui ante consumationem delicti efficaciter dolent de illo, licet impedire nequeant, quominus effectus externus subsequatur? 12. non incurri tunc pœnam, vel censuram, delicto statutam, apertè doceri à Diana cit. resol. 10. Castropal. D. 1. p. 7. n. 15. & aliis; quia posito tali dolore non causatur delictum exterius à mandante cum culpabili contumacia, quam supponit censura, vel actu, vel habitualiter durante. Contrarium tamen tenet Castropalaus de irregularitate, & obligatione restituendi, quæ actu innocentem ob culpam præteritam aspicere possunt.

Ex his occasionaliter in hac materia 1701 deducit Diana cit. qui percussit hominem, & confessus est percussorem, antequam sequeretur mors, non teneri deinde rursus confiteri mortem secutam; nemo enim tenetur bis confiteri peccatum semel ritè confessum, sed in dato casu Titius percussorem in re est semel ritè confessus, & absolutus; quia non habebat casum reservatum aucte mortem secutam; ergo illam non tenetur amplius confiteri. Alter autem effectus est materialiter secutus ex illa causâ, seu actione, quæ jam est delicta per confessionem; ergo: pro hac opinione citatur à Diana etiam Henriquez & Fagundez.

Deducitur 2. qui porrigit alteri *venenum*, & dolet de sua operatione, priusquam sequatur mors alterius; idem est, qui scribit literas v. g. ad *monialem*, sed efficaciter dolet, antequam ad eam perveniat: eum non incurrere censuram latam in homicidas, vel ejusmodi Scriptores, esto factum sequatur. Tunc enim sequitur, quando cessavit omnis contumacia actualis & habitualis; ita Hurrad. in materia excommunic. difficult. 15. n. 76. & novissimè Oliverius Mazuchellus tr. de cas. reserv. D. 2. c. 7. q. 3. diffic. 3. apud Dianam loc. cit. n. 8. contra Averfam apud eundem, n. 9.

Cœterum idem Raphaël Averfa de Sacram. pœnitentiæ, q. 10. s. 2. docet, quoties inter actum, seu causam alicujus effectus sub reservatione prohibiti, & inter ipsum effectum externum intercedit retractatio prioris voluntatis, non incurri reservationem, licet deinde sequatur ipse effectus externus. Hanc autem retractationem ait,

ait, fieri posse, vel per contritionem, vel per confessionem, vel attritionem, aut etiam infusionem gratiæ à DEO sine ullo actu hominis. Quo casu concedit, te posse illud peccatum, quod alias effectu secuto, ni retractasses, antequam eveniret effectus externus, fuisse reservatum, cuiuslibet tuo confessario ordinario confiteri, modo habeat jurisdictionem in mortalia, licet non in reservata; quia causa effectus externi, ut suppono, secundum se non est reservata; nec etiam secuto effectu, si intercessit retractatio, ita ille; ergo. V. n. 2492.

1704 Deducitur 3. cum non incurere censuram accessorie latam in *consultentes* vel *mandantes*, qui consuluit, vel mandavit aliquid alteri, quod aliunde aequè facturus erat; quia tunc vi sui consilii, vel mandati non influit in actum sub censura prohibitum; habent enim se in data hypothese perinde, ac si non essent; Gibalin. disq. 5. q. 3. n. 21.

1705 Quæres, an is incurrat censuram accessorie latam in mandantes, vel consultentes, qui mandat, vel consulit actionem, quæ per se, & ex natura sua est inchoatio ulterioris actionis sub censura vetitæ, esto hæc sequatur præter intentionem mandantis. &c. Gibalinus disq. 5. q. 3. n. 12. affirmat, si effectus sub censura prohibitus ut plurimum ordinariè sequi solet, esto mandans effectum alterum fieri prohibuisset; Quia tunc effectus cum tali actione sic connexus, ut ex ea ferè ordinariè sequatur, mandanti fuit voluntariè in causa; intellige tamen, nisi, ne talis effectus sequeretur, adhibuerit, quam debuit, diligentiam; quam limitationem observat Bonifacius VIII. c. *fn.* de homicidio.

1706 Ex hoc resolvitur 1. quòd mandans rapti Virginem ad malum usum, quam fortè fugientem occidit mandatarius, non incurrat censuram accessorie latam in mandantes homicidium; quia raptus non est per se connexus cum homicidio 2. quòd confessarius incurrat dictam censuram, si Reo mandet, ut delictum, ex quo illi certò per iudices mors sequitur, manifestet, quod non tenebatur. Hæc enim suasio illicita est confessario, & per se connexa cum morte; Secus, si Reus fateri tenebatur; tunc enim Consilium Confessarii non est illicitum; & necessarium ex officio pro salute poenitentis. Hinc si dicas: danti operam rei illicitæ tribuuntur omnia, quæ

ex pravo opere per se præter eius intentionem subsequuntur, c. *Tua nos*, c. *sicut ex literarum*, c. *suscipimus*, de homicidio; ergo mandanti raptum attribuitur etiam homicidium Virginis à mandatario patratum. & N. conseq. quia hoc ex raptu non sequitur *per se*.

ARTICULUS VII.

An plures censura simul afficere possint eundem?

R Esp. 1. idem subjectum posse simul incurrere plures censuras diversæ rationis 1. quia potest successivè; ergo etiam simul, quia ad similitudinem non habent oppositionem 2. quia, qui occideret Clericum, ratione percussione incurreret excommunicationem; ratione homicidii, irregularitatem; ita Leander cum communi tr. 1. de cens. D. 3. q. 32. & arg. c. *cum pro causa*, de sent. excom. Barbosa ibid. n. 2. Idem dicendum est de pluribus eiusdem rationis, & homogeneis; ut, si idem delictum prohibeatur sub excommunicatione, vel à tribunalibus, vel ex causis diversis, vel à jure simul, & homine. Hinc potest quis à iudicibus diversis propter unam eandem causam sæpius excommunicari, vel suspendi, si scilicet sæpius, vel respectu utriusque sit contumax; tum quia potest Pontifex, & Ordinarius, idem precipere sub excommunicatione; tum quia occisor Episcopi potest, si Clericus sit, suspendi ab Episcopo originis, beneficii, & domicilii. Similiter potest quis ob idem delictum, in quo diutius est contumax, sæpius ab eodem excommunicari, ut notat Gibalin. disq. 5. q. 4. n. 10. contra Alterium & Filliucium. Sic Nicolaus Papa Engeltrudam uxorem Bosonis intra septennium sæpius excommunicavit, quòd redire nollet ad maritum. Sapienter tamen monet Suarez à Gibalin. cit. melius esse, si iteratò eadem excommunicatio denunciatur.

Quæres 1. an toties incurrat quis censuram, quoties transgreditur eandem legem aliquid sub censura prohibentem; affirmativè respondet Leander q. 36. sed Gibalinus cit. n. 9. & 15. distinguit: Si censura est annexa delicto, quoties est novum delictum, ait, fore novam censuram; si verò sit tantum sententiæ ferendæ, existimat puniri tantum unâ censurâ, sive delicta plura, quæ committuntur, sint continua,

nata, sive interrupta; excipe tamen 1. nisi primum delictum fuisset punitum ante eventum secundi; sic enim nec per fictionem juris possent coalescere in unum per Ordinem ad vindictam. 2. nisi lex specialis contrarium præcipiat. Ratio autem responsionis est ex c. *Cum causa*, de sent. excom. ubi tantum semel excommunicatur, qui Clericum verberavit continuo per claustrum; quod etiam affirmat Leander cit. q. 42. Si quis uno ictu feriat simul tres Clericos, incurrere tantum unam excommunicationem.

1709 Quæres 2. an qui percutit clericum, qui simul est Subdiaconus, Diaconus, & Sacerdos, plures excommunicationes incurrat? R. quod non; quia hi gradus omnes concurrunt per modum unius, quamvis aggravent delictum intra eandem speciem. Si vero quis percutit Clericum, qui simul est Monachus, incurreret duas excommunicationes; quia ratio Monachi non continetur intra statum Clerici, & pro qualibet circumstantia, Clerici scilicet, & Monachi, lata est excommunicatio ipso facto; ita Suarez de cens. D. 3. l. 3. n. 15. quem citat, & sequitur Gibalin. n. 33.

1710 Dices: si quis posset simul affici duabus censuris homogeneis, deberet per secundam magis privari iisdem bonis spiritualibus, quod fieri non potest, cum privatio non suscipiat magis, & minus 2. duæ censuræ homogeneæ sunt duæ privationes ejusdem numero formæ, sed hæc nequeunt simul esse in eodem subjecto; ergo nec illæ, 3. qui violat duplex præceptum, sub eodem motivo latum, non incurrit duplicem culpam; ergo nec duplicem censuram. R. N. ant. sufficit enim, quod per duplicem censuram novo titulo obligetur ad abstinendum à talium bonorum usu. R. ad 2. censuras non esse privationes formales, sed causales, quæ bene possunt plures simul esse in eodem subjecto. Ad 3. N. consequ. quia ad duplicem censuram sufficit duplex contumacia, 2. quia potest quis uno actu contrahere duplicem obligationem; censura autem est obligatio certis quibusdam bonis abstinendi; ergo.

ARTICULUS VIII.

De forma servanda, priusquam feratur censura.

1711 P. Otissima quæstio est hic de monitionibus præmittendis à Judice, priusquam censuram ferat.

quam censuram ferat; an scilicet hoc ita necessarium sit, ut sine illis, aut agat illicite, aut invalide? pro quo supponendum 1. monitionem, & comminationem à nonnullis distingui; quia *comminatio* præcedit admissionem criminis per modum cautelæ poenam comminantis transgressuro legem; *monitio* autem sequitur factum, ut Reus se emendet, vel ut Judici suam innocentiam probet, & objecta crimina diluat; quos duos fontes monitionis observat Innocentius Papa in c. *Proposuit*, de concess. præbend. potest autem monitio fieri *judicialiter*, quæ fit per modum citationis, & viâ juris; vel *extrajudicialiter*, scilicet non servato juris ordine, tamen nomine & autoritate habentis jurisdictionem ferendi censuram. Supponendum 2. monitionem aliam esse *canonicam*, quam alii vocant *competentem*, aliam *non canonicam*. Hæc est præceptum juris, vel hominis generaliter, aut etiam in particulari, aliquid prohibens sub censura latæ sententiæ: illa verò est monitio, quæ quis per Superioris auctoritatem admonetur modo à Canonibus præscripto, ut à delicto desistat, vel coram Judice impostum diluat.

§. 1.

De monitione, censura præmittenda.

1712 Quæstio est, quæ ad monitionem censuræ præmittendam à sacris Canonibus præscribantur, ut dicatur, & sit *Canonica*? ante responsionem nota ex dicendis, censuram ferri non posse, nisi in hominem *contumacem Ecclesiæ*. Unde, ut hæc in subditis reprimatur, præmitti solet admonitio, ut notat Leander tr. 1. de Cens. D. 5. q. 6. qui *contumaciam* definit, esse inobedientiam, quæ subditus ex protervo, aut obfirmato animo respuit, Judici, vel Superiori præcipienti parere, vel se sistere. Diana tr. 1. de excom. resol. 8. triplicem contumaciam affert 1. quando subditus ab Ecclesiastico Judice vocatus sub poena excommunicationis comparere renuit. 2. Quando quidem comparet, sed ante sententiam, vel licentiam Judicis discedit. 3. Quando quidem & comparet & perseverat usque ad sententiam Judicis, tamen postea, latæ sententiæ parere respuit. Quarta species posset addi, cum quis *sciens* aliquid esse præceptum, vel vetitum sub censura, nihilominus contra legem, vel præceptum agit. V. quæ diximus de contumacia.

Ccc

ma.

maacia, supr. à n. 1606. ubi diximus, contumaciam consistere in non faciendo voluntariè, quod facere quis scit se debere; quo posito:

1713 *¶* Ad factam quæstionem, ut monitio dicatur *Canonica*, præscribi sequentia.
 1. Ut sit trina vel formalitèr (scilicet per intervalla dierum aliquot) vel saltem virtualiter, quatenus in necessitate, vel cum res postulat, fiat realiter una pro tribus; ut constat ex c. *Constitutionem*, 9. h. t. in 6. ubi Gregorius X. sic loquitur: *Constitutionem felicis recordationis Innocentii Papæ quarti Prædecessoris nostri, quæ prohibet, participantes excommunicatis ea participatione, quæ solam minorem excommunicationem inducit (monitione Canonica non præmissa) majori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum declarantes decernimus, ita demum esse monitionem Canonice in hoc casu, si alius ritè servatis, eos, qui moneantur, exprimam nominatim. Statuimus quoque ut inter monitiones, quas (ut Canonice promulgetur excommunicationis sententia) statuunt jura præmitti: Judices sive monitionibus tribus utantur, sive una pro omnibus, observent aliquorum dierum competentia intervalla: Nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda.*

1714 Ex hoc textu deducitur ulterius, ad monitionem, *quæ sit canonica*, requiri, ut, qui monetur, exprimat *nominatim*, vel exprimendo ejus nomen, qui moneatur; vel propriis illum characteribus describendo. Tertio, ut is, qui censurandus est, moneatur personaliter, saltem si potest; Secus enim, sufficit, si fiat ad domum illius, vel quando Reus se per dolum abscondit; vel quando jam semel facta est personalis admonitio; vel quando citatio facta ad domum, innotuit delinquenti. Sic Escobar tr. 4. Theol. moral. Examin. 1. c. 5. Quarto ut ea monitio sit comminatoria censure, ut vult Gibalin. disq. 6. q. 2. n. 9. quamvis id merito neget Suarez D. 3. l. 11. n. 7. cum hoc nullo jure fundet; & sufficiat monere de obligatione legis. Quinto ut fiat coram idoneis testibus, per quos probari possit facta monitio, sin id requirat necessitas c. *Sacro* 48. de sent. excom. ibi: *Sacro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excom-*

municationis sententiam, nisi competenti admonitione præmissa, & personis presentibus idoneis, per quas, (si necesse fuerit) possit probari monitio, promulgare præsumat.

Præter hæc dicendum videtur 1. hanc monitionem, *quæ fiat nominatim*, intelligendam, cum censura infligitur à Judice, non autem à lege, ac jure, ipso facto. Nam in tali casu, cum incurri possit, etiam ignorante Judice, nominatim exprimi censurandus non potest, quod videtur procedere in omni censura ipso jure generaliter lata 2. ad nullius excommunicationem absque manifesta, & rationabili causa Judicem procedere non debere, prout expressè habetur in dicto c. *Sacro* 3. & cum medicinalis sit excommunicatio, non mortalis; disciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat: Judicem Ecclesiasticum cautè procedere debere; ut in ea ferenda ostendat, se prosequi, quod corrigentis fuerit, & medentis; Sic Innocentius IV. c. *Cum medicinalis*, 1. h. t. in 6. igitur non repentino motu, odio personæ; &c.

Quæstio nunc est, an ad valorem censure prærequiratur monitio? *¶* R. 1. ante omnem omnino sententiam censure necessariò præquiri aliquam admonitionem, ita, ut alioquin censura sit invalida. Ratio est, quia censura essentialiter supponit delictum contra poenale præceptum Ecclesie scienter admissum; ergo censura nulla est, sine aliqua prævia admonitione; antequam eo colligatur, quia secus laboraret ignorantia juris; cujus ignorantia iusta excusat à culpa; ergo notum illi debet esse ius illud poenale; quæ notitia idem est, ac quædam monitio; ne illi se per inobedientiam opponat, & nihilominus scienter illi contraveniat. Conseq. constat, quia ipsum poenale præceptum cognitum sufficienter monet scientem, ne in tale præceptum delinquat; & hæc monitio ipsius præcepti per sui cognitionem intimata subit vicem monitionis ad censuram essentialiter præsuppositæ; non autem ea, quæ subsequitur contumaciam, & fit, ut male factum emendet; quæ est *monitio specialis*, sicut *illa generalis*; ergo si hanc omnis censura supponit essentialiter, dari nequit sine illa, nisi invalida, seu nulla; ita Gibalinus cit. disq. 6. q. 2. n. 1. Layman l. 1. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 4. Castropal. D. 1. p. 5. & alii, contra Cajetan. Almainum, & novillæ.

visimè Candidum apud Leandrum loc. cit. q. 8. Hinc malè adducunt, quòd à Gregorio quidam auctor famosi libelli, nisi se ipsum prodat, vel Judici sistat, sine monitione excommunicatus sit, c. *quidam* 5. q. 1. quia solum interdixit illi communionem; quæ prohibitio potest esse poena, sed non censura. Ex hoc constat, malè allegari S. Paulum 1. ad Cor. 5. quasi incestuosum illum, in propudioso suo facinore contumacem, ut notat Gibal. disp. 2. q. 2. n. 6. non præmissà hac monitione comminatorià excommunicarit; si enim Paulus excommunicationem ferre voluit, utique ad illam necessaria adhibuit.

1717 *Re. 2.* ad censuram *lata sententia* non prærequiri necessariò monitionem Canonicam, sed non Canonicam, seu comminatoriam sufficere, ita Innocent. c. *Sacro*, de sent. excom. tum quia ipsum præceptum habet sufficientem vim monitionis; tum quia constat ex c. *Reprehensibilis*, de appell. ubi Alexander M. decernit, ut nec Prælati sententiam censuræ proferant in Subditos, non præmissà monitione Canonica, nisi fortè talis sit culpa, *quæ ipso suo genere suspensionis, vel excommunicationis poenam inducat.*

1718 *Re. 3.* ad essentiam *censuræ ferendæ* non prærequi monitionem Canonicam, nisi in aliquibus peculiaribus casibus; patet 1. ex c. *Romana*, de sent. excom. in 6. ubi habetur censuras à iudicibus *sine canonica monitione* latis, injustas esse, non verò dicit esse nullas. Deinde c. *Sacro*, de sent. excom. dicitur, ut excommunicatus *sine monitione Canonica* (trinà scilicet, aut unà pro trina) *absolvatur*, sed absolutio supponit *valorem censuræ*, ergo; ita Sanch. de matr. tr. 1. l. 2. D. 24. n. 28. apud Dianam, cit. n. 6. quibus accedit Gibalinus disp. 6. q. 2. n. 12. & probabile censet Castropalaus D. 1. p. 5. n. 6. Bonacina D. 1. q. 1. p. 9. n. 3. &c. Ex hoc etiam patet ad rationes in oppositum. Nam negandum est, quòd tali casu ferretur censura contra peccatum merè præteritum; non enim fertur, nisi contra peccatum præteritum *non emendatum*, & per tractum successivum adhuc durans, ex c. *Reprehensibilis*, de appellationibus, ubi dicitur, ut etiam Prælati præmittant admonitionem, nisi delictum habeat annexam censuram. Deinde solum sequitur, facturos *illicite*, si omitant; non autem *invalide*,

Tom. V.

Hinc etiam breviter nota, quo sensu 1719 verum sit, *quòd censura per sententiam infligi non possit pro peccatis merè præteritis*; hoc enim intelligitur de illis, quæ nec habent tractum aliquem successivum, seu permanentem aliquam contumaciam, aut obligationem satisfaciendi, vel quidpiam aliud, ratione cuius censetur adhuc virtualiter perseverare, aut non omnino præteruisse; nec prius fuerunt verita sub comminatione censuræ alicujus incurrendæ; ita Layman l. 1. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 3. Suarez D. 4. hicf. 5. n. 6. Dantur tamen casus aliqui, in quibus censura sine prævia monitione Canonica non sit valida ex speciali constitutione juris. Primus est, si Judex pronuntiet excommunicationem contra communicantes cum excommunicatis à se: sic definitum est c. *constitutionem*, 9. & c. *statutum*, 13. de sent. excom. in 6. ubi Bonifacius VIII. sic loquitur: Statutum Gregorii Papæ X. factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis eà participatione, quæ solum minorem inducit, *non excommunicatione ligari monitione canonica non præmissa*: in suspensionis, & interdicti sententiis (quæ pro hujusmodi participatione plerumque ab Ordinariis vel delegatis Iudicibus promulgantur) præcipimus inviolabiliter observari. *Docerentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas.* Secundus, si Judex delegatus in mandatis expressè habuisset, ut censuram non ferat, nisi præmissà monitione Canonica; sic enim ferretur contra formam mandati, c. *cum dilecti*, de rescriptis c. *Pisanis*, de rescriptis. *spoliati*. c. *Romana*, de sent. excom. in 6. §. *sed nec*. 3. in Clement. *ult.* de statu Monachorum; ubi excommunicantur ipso facto, qui visitationes impedire præsumpserint, nisi moniti respiciant.

Ex hoc facile resolvitur altera quæstio, 1720 an, ut licitè feratur censura, præmitti debeat monitio canonica? *Re. enim*, ut censura licitè, ac justè feratur ab homine, trinam realiter præmitti debere monitionem Canonicam; patet ex c. *Reprehensibilis*, de quo egi n. 1718. deinde c. *constitutionem*, de sent. excom. in 6. ibi: *Statuimus quoque*, inquit Gregorius X. *ut inter monitiones, quas, ut canonicè promulgetur excommunicationis sententia, statuimus jura præmitti, iudicès (sive utantur monitionibus tribus, sive unà pro omnibus) observens aliquorum*

ccc 2

die

dierum competentia intervalla, nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda, ubi vides à Gregorio prærequiri trinam admonitionem, vel formaliter, vel virtualiter; ex quibus postremis verbis colliges, quandoque sufficere unam pro tribus, modò concedantur aliquorum dierum competentia intervalla; hinc in cit. c. *constitutionem*, hæc formula monendi probatur: *moneo te semel pro tribus vicibus, ut intra sex dies satisfacias; concedo tibi duos dies pro singulis monitionibus.* Ubi not. cum hic non requiratur ulla specialis causa, utendi unâ monitione pro tribus; hunc modum, etiam cum causa non urgét, & licitum esse, & fortassis usu jam magis receptum; modò tempus aliquod intercedat, ut perinde se habeat, ac si trina monitio distincta fieret, nisi causæ necessitas aliud requirat, patet ex mente Greg. X. cit.

§. 2.

De pœna Judicis omittentis monitionem.

1721 **R**esp. Judicem, qui omittit præmittere monitionem Canonicam, ubi ea requiritur, trinam, vel saltem unam pro trina; primò peccare mortaliter, & incurrere suspensionem ab ingressu templi per unum mensem. Constat ex c. *Sacro*, de sent. excom. 47. de quo V. n. 1714. Ratio primæ partis est; quia violat jus in re gravi; & Reo non servat privilegium à jure concessum; 2. qui punitur pœnâ gravi: ratio secundæ partis est expressè in c. *Medicinalis*, de sent. excom. in 6. Excipe, nisi contrarium faciat in casibus in jure permissis.

1722 Ex hoc autem oritur quæstio, an sit aliquis casus, in quo Judici à jure permittatur ad infligendam censuram progredi, nullâ Canonicâ monitione præmissâ? Primus aliquibus videtur, si delictum sit publicum, & notorium. In hoc casu omitti posse monitionem, docet Anton. de Butrio, Felinus, & Abbas; quia in notoriis monitio non requiritur; sed probabilius negat Suarez, Covar. Henriq. & alii, quia per hoc, quòd sit notorium, crimen *fuisse admissum*, non est notorium, *adhuc in eo esse contumacem*, quod tamen requiritur ad infligendam censuram. Secundus est, quando non tantum est notorium, admissum esse delictum, sed etiam eum in illo esse contumacem; ita Covar. Sayrus, & Ugolinus: Alii autem negant cum Sua-

rez, Bauhus &c. quia nondum sufficienter se ostendit, *externè contumacem benignæ Matri Ecclesie.* Utraque mihi sententia videtur probabilis; quamvis probabilior posterior ex benignitate Ecclesie nolentis aliter contra Reum agere, nisi etiam monitus resistat.

Videri tamen posset, dari plures casus, quibus Superior Ecclesiasticus ad ferendam censuram procedere possit, non præcedente monitione speciali, sed solâ generali, de qua diximus n. 1716. Hinc quæres 1. an saltem in præfato casu præmitti possit trina monitio quoad duas ultimas, si expressè dicat, *se nolle parère monitionibus?* Pro negativa refertur; mihi tamen videtur adhuc esse ex benignitate Matris Ecclesie, ut trina adhibeatur, nisi aliud suadeat necessitas; & ideo in casu, quo Superior Ecclesiasticus à Judice Laico raparetur ad mortem v. g. furcam, posse in eum vel ab ipso sic raptato, vel alio censuram ferri, omisâ monitione Canonica, & speciali, affirmat Sayrus; quia si monitio expectanda foret, interim delusa maneret potestas Ecclesiastica, quia post illud interea occideret. Huic etiam assentiuntur alii; modò præcedat comminatio censuræ, seu monitio generalis; hæc etiam requiritur ad valorem.

Quæres 2. an quando lex aliquid præcipit sub censura ferenda, possit Judex in Reum convictum sine alia monitione censuram ferre? Affirmant Abbas, Avila, & alii; sed rectius negatur; quia id expressè deciditur in c. *Reprehensibilis*, de appellationibus, ubi constat ad omnem censuram prius, quàm infligatur ab homine, prærequiri monitionem specialem, adeoque cum non incurritur ipso facto. Idem videtur dicendum 1. quando quis excommunicatus ipso facto, de novo excommunicari deberet ab homine; hæc enim excommunicatio fundatur in contumacia speciali respectu hominis, 2. si prælatus excommunicationem ferret ad defensionem proprii juris v. g. in spoliatione Ecclesie. Non enim est ratio agendi contra generalem constitutionem in c. *Sacro*, de sent. excom. præcipiente Canonicam monitionem præmitti. Et hoc etiam extenditur ad Prælatos regularium, quantum est *vi juris*, nisi privilegium habeant. Quamvis autem Minoritis concessum sit à Leone X. ut possint censuram ferre sine scriptis; nullibi tamen

men legitur, quod sine Canonica monitione. V. Rodriq. tom. 2. qq. reg. q. 59. a. 3.

1725 Docent aliqui, ab universali constitutione de Canonica monitione præmittenda, excipi Episcopum, cum procedit non per modum Judicis, sed per modum propriæ defensionis. Verum c. *Sacro*, non dicit *judex*, sed *omnis*, ac proinde nullus Pontifice inferior eximitur, ita Gibal. disq. 6. q. 2. n. 22. contra Ugolinum apud Dianam resol. 4. n. 5. qui cum P. Suarez & Vasquez accedit nobis. Aliud est de Pontifice, si absolute vellet, quamvis æquitas, & benignitas aliud suadeat, nisi ratio alia in contrarium occurrat.

1726 Præterea not. hic, suspensionem, & interdictum, quandoque ferri per modum *purae pœnæ*, & punitionis, non *cenſuræ*, ut dicemus in seqq. Ex quo deduces, si qui sint textus juris, qui videntur negare monitionem his præmittendam, eos non loqui de illis, ut *cenſura sunt*; hæ enim supponunt contumaciam etiam positâ monitione, si ferenda sint, ut patet ex c. *Reprehensibilis*, c. *Sacro &c.* idque non ex natura cenſuræ, sed solum ex speciali constitutione juris. 2. Cum dicimus, ad cenſuram prærequiri monitionem & contumaciam, debere intelligi cum distinctione. Nam aliud est de monitione *generali*, aliud de *speciali*; aliud de contumacia contra illam, aliud contra istam. Igitur antecedenter ad cenſuram latæ sententiæ sufficit monitio legalis, seu generalis, de qua n. 1716. & contumacia contra illam, ut exposuimus n. 1606. & 1712. nempe istam in non faciendâ voluntariè, quod facere quis scit se debere, ut diximus; & hæc monitio generalis atque contumacia essentialiter præsupponitur ad actum malum, quo incurritur cenſura latæ sententiæ; si autem sit sententiæ ferendæ, præcedere debet monitio specialis, & contumacia contra illam; nimirum inobedientia continuata etiam post trianam, vel formaliter, vel æquivalenter monitionem, ut Reus desistat à culpa, non obstante monitione legati, commissâ, quin ad licitè ferendam à Judice sufficiat sola legalis monitio, & contumacia adversus illam.

1727 Quares 3. an privatus cedere possit juri, quod habet, ut sine monitione Canonica ab homine non innodetur cenſurâ? R. quod non; quia decretum juris, de præ-

mittenda hac monitione, non est tam in favorem singulorum distributivè, quam ob bonum publicum, ne tam crebræ injustitiæ committantur, ut constat ex c. *Contingit* 2. de sent. excom. ac proinde non est in potestate hominis privati renuntiare huic juri; quia *publico juri, privatorum pactis, nunquam derogatur*, c. *Si diligenti*, de foro compet. & L. *Jus publicum*, ff. de pactis. Cum autem contingat quandoque cenſuras infligi ab homine propter præjudicium alicujus tertii, not. 1. in monitione Canonica etiam observandum esse, ut admonitio hæc non fiat, nisi ad instantiam partis, in cujus commodum cenſura ferenda est. Nam 1. citatio debet fieri ad instantiam partis, admonitio autem habet vim citationis; 2. Quia Judex in bono privati non debet suam auctoritatem interponere proprio motu, ut latè probat Abbas: secus, si cenſura fiat ob bonum publicum; tunc enim sicut Judex potest ex officio procedere, ita etiam potest ex officio citare, & admonere; ita idem Abbas c. *Veritatis*, de dolo & contumac. n. 5. & sumitur ex c. *Reprehensibilibus*, de sent. excom. in 6.

Not. 2. Quando, cum quis fuit malè absolutus à cenſura, tractatur de reducendo illo ad eandem cenſuram, quâ ligatus fuit, sufficere, quod ad domum citetur, vel moneatur. Idem est, si cenſuræ ferantur contra Reos incognitos; sufficit enim monitiones fieri in Ecclesia, vel foro, aut loco publico; quia cum tali casu ignorentur delinquentes, non possunt personaliter citari, vel moneri. Hinc sufficit, si monitiones taliter fiant, ut in foro externo præsumatur ad eorum notitiam pervenisse, in foro tamen interno debuerunt illis reipsâ innotuisse.

Quares 4. An prærequiratur Canonica monitio ante declarationem vel denuntiationem cenſuræ? R. antequam quis denuntietur, incidisse in cenſuram, prius esse citandum; quia nemo inauditus condemnandus est, tradi ab Escobar Theol. mor. tr. 4. de cens. Exam. 1. c. 5. Idem ex eadem ratione sequitur de declaratione. Excipe, nisi non tantum adsit notoritas facti, sed etiam notoritas, quod nullam habeat excusationem, nec aliquid Reus allegare possit pro sui defensione; ita Diana cit. resol. 6. n. 5. hinc quando aliqui docent, nullam requiri citationem ante sententiam declaratoriam cenſuræ incurſæ, quando

delictum est notorium, intellige, quando cum facto notorio simul etiam notorium est, factum illud nullam habere excusationem, nec Reum aliquid allegare posse: aliàs enim Judex procederet contra Reum, quin det locum justæ defensionis, quam permittit jus naturæ. Et patet ex celebri Glossâ in Clement. 1. de poenis. V. *quam citò commodè poteris*, ubi dicitur: *non debere Judicem quemquam declarare excommunicatum, nisi prius eo vocato viderit, illum morosum præmissâ super hoc summaria cognitione.*

1730 Ex hoc sequitur 1. citationem non esse de essentia cujusque sententiæ declaratoriæ de incurâ censura; patet ex priori num. deinde aliam monitionem ad declarationem, vel denuntiationem non requiri, cum alia ex jure non requiratur, & hæc citatio sufficiat 3. si ommitteretur citatio, existimat Navarrus apud Layman D. 1. p. 1. c. 5. §. nihilominus, declarationem esse invalidam; quod etiam judicat de denuntiatione. Ut autem scias, quid dicatur *notorium*, supponendum peccatum publicum, & famosum à notorio diversum esse. Nam *publicum* esse potest, quod duo, vel tres tantum viderunt, & postea divulgârunt; sic enim per famam fuit factum publicum. *Notorium* autem est, quod fit loco publico, videntibus multis, seu quod scit evidenter major pars populi, vicinorum, aut collegii, respectu cujus factum dicitur, notorium; ita Navarrus in Summa, c. 28. n. 73. quem citat, & sequitur Laurentius Portel. p. 1. casum, seu responsionum moralium, cas. 6. n. 4. Ex hoc infert ibidem, quod pauciorum scientia, quam sex, non faciat rem notoriam, quando illi non sunt major pars respectu illius communitatis. Idem in terminis habet Zerolla ibid. Farinacius autem tom. 1. de inquisitione, q. 2. r. per totum, n. 11. & seq. maxime n. 47. f. 185. docet, ad notorium non sufficere pauciores testes, quam decem; ita ille apud Portel. V. dicenda ulterius à n. 1763.

ARTICULUS IX.

De forma Servanda in ferenda censura.

1731 **H**ic dicendum venit de iis, quæ servari debent in ipso actu ferendi censuram. Quoniam verò hæc potissimum pendunt ex juris dispositione, allegatis ex eo

textibus id decernemus. Cum enim plus, aut aliter in re valde gravi procedi non debeat ab his, qui, solâ juris humani constitutione, jus censuris contumaces perstringendi habent, in modo, & forma pendunt à jure, à Christi Vicario præscripto sic, ut nec supra, nec infra jurisdictionis sibi datæ limites agant. Hinc quæstio est 1. an censura ferri debeat scriptò? R. censuram, quæ fertur ab homine per modum sententiæ, debere in scripto ferri; præcipitur expressè in c. *cum medicinalis*, de sent. excom. in 6. de quo supra n. 1715. idque non tantum in excommunicatione, sed etiam in suspensione, & interdicto. Est autem ibidem sermo de homine ferente censuram per modum sententiæ. Unde id non requiritur ad censuram, quæ fertur à jure, aut lege; quia censura, quæ fertur ab homine per modum sententiæ, potest esse injusta; non verò, quæ à lege; Ita Suarez, Filiuc. Sayr. & alii, quos citat, & sequitur Leander tr. 1. de cens. D. 6. q. 2. Non est tamen necessarium, ut *scriptum* illud sit *authenticum*, hoc est, manu publici Notarii confectum, aut etiam testibus munitum; hoc enim non præcipitur in c. *cum medicinalis*; nec etiam alio textu probatur. Suarez, Alterius, & alii cum Leandro q. 4. porro, licet præcipiatur, ut scriptura hæc in ferenda censura adhibeatur, non est tamen de valore censuræ; quia in c. *cum medicinalis* cit. Innocentius IV. præcipitur censura *relaxetur*, quæ à Judice lata fuit sine scriptis; ergo valida fuit. Unde quando c. *fin.* de sent. & re judicata in 6. absolute affirmatur de omni sententia, quod sit nulla, si lata fuerit *sine scriptura* in causis summaris, intellige *de sententiis, quæ non sunt censura*; nam hæc clarè excipit Papa; ita Filiucius, Bonacina, & alii, quos citat, & sequitur Leander D. 4. q. 2.

Quæstio est 2. an Judex teneatur sententiam sic conscriptam per se ipsum promulgare? R. affirmative; ita Ugolin. & Sayr. contra Leandrum D. 6. q. 5. quia c. *fin.* cit. id expressè definitur de omni sententia, ut *judices per se ipsos ferant sententiam*, exceptis Episcopis, quibus ob suam dignitatem licet per alios dicere sententiam, nec ullo textu alio excipitur dicens sententiam censuræ. Nec obstat, si dicas: licet ex c. *fin.* cit. de *omni sententia* requiratur, ut in scriptis fiat, tamen in eo non comprehenditur sententia censuræ; ergo licet in eodem

eodem dicatur, ut eam dicant Judices per se ipsos, tamen non comprehenditur sententia censura. R. C. ant. N. conseq. quia quoad illud punctum excipitur sententia censura in c. *Cum medicinalis*; non autem, quoad posterius; hinc ipse Judex debet eam ex scripto legere, nec sufficit memoriter pronuntiare. Nam c. *cum medicinalis* expresse dicitur: *in scriptis proferat*; nec licet arguere: non requiritur, ut Judex ipse conscribat; ergo nec ut ipse legat. R. etiam N. conseq. illud enim non habetur ex ullo textu; quod enim dicitur in c. *cum medicinalis*, potest intelligi *conscribat*, vel per se, vel per alium, posterius autem expresse habetur in cit. c. *fin.* Not. tamen universim, in his specialiter attendendam consuetudinem locorum, & praxim longævo jam usu legitime inductam.

1733 **Quæstio est 3.** an requiratur, ut in eo scripto exprimat causa, propter quam censura fertur? R. affirmative. Est in terminis in cit. c. *cum medicinalis*; aliàs enim censuratus non posset se defendere, nec corrigere, nisi causa illi exponeretur; & debet poni expresse, ut vult textus; hinc non sufficit dicere: *ex causis rationabilibus re excommunicamus*; hoc tamen non pertinet ad valorem censura; cum non probetur ullo juris textu.

1734 **Quæstio est 4.** an Judex excommunicans teneatur tradere Reo, si ab hoc intra mensem fuerit requisitus, exemplum scripturæ continentis sententiam censuræ? R. affirmative; clarè patet ex c. *cum medicinalis*, de quo in præmissis; Sumitur autem ille mensis probabiliter à die requisitionis facta in loco debito; si verò Judex negaret, & tunc primò ante finitum mensem tradere veller, cum Reus abest, debet illi ipse ad domum mittere, & ejus domesticos in testes facti accipere; debet autem illa requisitio Judicis publico instrumento confici, vel literis testimonialibus, & sigillo authentico consignari, c. *cum medicinalis*. Scriptum porò integrum tradi debet Reo poscenti, ac continere sententiam censuræ de verbo ad verbum usque ad notationem diei, mensis, & anni; aliàs enim non esset *exemplum*, arg. c. *Eam re*, de rescript. sic dict. c. *cum medicinalis*, glossa V. *Exemplum*. Et hoc verum est 1. quando censuram fert contra determinatas personas; sic Leander cit. q. 12. Secundò etiam probabilibus, si contra personam innominatam per senten-

tiam generaliter, qui hoc fecerit; & quis veniret, idque peteret, si sub illa contentus esset; ita Suarez apud Leandrum loc. cit.

Quæstio est 5. an Prelati regulares 1735 possint ferre censuras sine scripto, solo verbo? R. affirmative, sed de his tantum apud quos id fert consuetudo, vel eorum constitutiones à Pontifice approbata. Tunc enim habent vim derogandi juri communi; si verò sermo sit, an possint vi privilegii? Hentiq. apud Leandrum q. 17. absolute affirmat propter privilegium à Leone X. illis concessum; alii hoc intelligunt solum tunc licere, cum censuram ferunt contra aliquem fratrem in particulari; non verò per modum Ordinationis communis omnibus ejusdem Ordinis, Provincia, vel Domus; quia ad illud, non ad hoc habent privilegium; ita Portel. in dub. Reg. V. *excommunicatio*, Diana & alii. Verba Leonis sunt: *Quod Prelati Ordinis minorum, cum aliquem fratrem, propter apostasiam, vel aliam causam excommunicant in Capitulo fratrum, vel in communitate, non teneantur proferre sententiam in scriptis, prout in jure sub pena suspensionis præcipitur proferentibus*; ita Rodriguez tom. 1. qq. regul. q. 69. a. 3. pag. 294. Ex quibus colliges, id procedere, si fiat per sententiam particularem contra aliquem, vel aliquos de communitate; non verò per modum Ordinationis, statuti, seu præcepti; aliàs incurrent peccatum mortale & suspensionem, de qua c. *cum medicinalis*, idque nec ad tempus per modum præcepti; quia privilegium Leonis loquitur de censuris, quæ apponuntur fratribus *ob delictum commissum*, ergo non debet extendi ad censuras *pro peccatis præcavendis*, idque nec tunc, cum visitant suos conventus.

Quæstio est 6. An Episcopi, solo verbo 1736 ferentes censuram, peccent graviter, & incurrant suspensionem per mensem? hæc poena suspensionis per mensem imponitur in c. *cum medicinalis*, transgressoribus constitutionis in dicto cap. quo posito: quoad primam partem responsio est affirmativa, nisi in contrarium urgeat justa, & gravis causa; quia textus cit. c. indefinite loquitur de non observantibus ea, quæ ibi præscribuntur: Quoad secundam partem responsio est negativa; quia dictum Capitulum continet solum generalem sententiam poenalem, quin faciat mentionem
Episco.

Episcoporum; hi autem non comprehenduntur in tali sententia, nisi eorum expressa fiat mentio, ut dictum est superius à n. 1687.

1737 Alius tamen Judex Episcopo inferior in hoc casu dictam suspensionem omnino incurrit, si hujusmodi constitutionis temerarius extiterit violator; ita c. *Cum medicinalis*; hinc poenam istam non incurunt. 1. qui scripturam omittunt, ex justa causa; 2. qui bonâ fide, aut ignorantia inculpatâ. 3. qui ex inadvertentia. 4. videtur probabile etiam de eo, qui ex ignorantia mortaliter culpabilis, si non violet temerariè hanc constitutionem, ut videtur fieri posse. Et hæc poena dicti Capituli extendit se ad omnes, qui formam in eo præscriptam temerariè violant; hæc autem forma in eo sita est, ut censuræ ab homine promulgentur in scriptis cum expressione causæ, ut copia sententiæ tradatur Reo infra mensem petenti.

1738 Quæstio est 7. an hæc poena incuratur ipso jure? affirmativam docet Leander q. 13. & alii, quia dicitur: *noverit se suspensum*; sed circa hoc videri utiliter possunt dicta à n. 1614. Transacto autem mense, si peccatum confessus sit, putat Leander q. 24. eum ipso jure restitui in pristinum statum sine alia relaxatione. Si verò durante suspensione celebraret in Ecclesia, aut alia divina officia obiret, eo ipso fore irregularem, ex c. *Cum medicinalis*; & incurri hanc poenam per omissionem unius etiam conditionis in forma præscripta, quam retuli supr.

1739 Quæstio est 8. an incuratur hæc poena etiam, cum censura caret effectu? affirmativam tenet Leander q. 17. quia Pontifices in dicta constitutione solum attendant animum ferentis, non autem juris effectum.

Sed contrarium probabilius est, nempe non sufficere actum invalidum in poenis, nisi hoc ipsum expressum sit. Si dicas: Notarius, qui testamentum falsum ordinat, & facit, si formam testamenti retineat, potest puniri poenâ falsi, licet testamentum ex alio capitulo nullum sit, Bartolus in L. *quod ergo*, §. *cum autem*, ff. de his, qui notantur infamia; ergo etiam ferens censuram, si retineat formam censuræ substantialem, & omittat aliquid pertinens ad formam juris, incurret poenam transgressoribus positam: Respondetur dato antecedente N. consequ. quia casus ante-

cedentis expressum est in jure; secus consequentis, loquendo de censura invalida; secus valida, sed suspensa; ita Corneio de Cens. in communi D. 6. d. 2. q. 7.

Quæstio est 9. an liceat censuram ferri in tenebris? R. in c. *Consuluit*, de offic. & potest. judicis delegati, V. *Tenebras*, prohiberi ab Innocentio III. ne judicium Ecclesiasticum exerceatur in tenebris. Censuram autem per modum legis, aut statuti latam in die festo, & validam, & licitam, docet Bonacina, Suarez, & alii; per modum autem sententiæ, & illicitam & invalidam censet Leander cit. mihi tamen videtur solum illicita, quia non potest fieri sine judiciali cognitione causæ, ex c. *Sacro*, de sent. excom. & c. *Nemo*, 2. q. 1. causæ autem non possunt cognosci die festo, c. fin. de feriis.

Quæstio est 10. an censura debeat ferri per signum externum, seu, an ad valorem censuræ requiratur, ut Superior præcipiens sub censura manifestet voluntatem suam aliquo signo sensibili? R. affirmative, ita Gibal. disq. 6. q. 1. n. 2. quia alias voluntas Superioris, utpote non cognita, non obligaret subditum. 2. Quia talis censura foret inutilis; nec enim censuratus posset se protali habere, nec ab aliis haberi, quia nulli constare posset de incurfu. 3. Quia ferre censuram pertinet ad forum externum; ergo non potest ferri solum mentaliter; hæc conclusio extenditur etiam ad sententiam declaratoriam censuræ jam incuræ propter easdem rationes.

Cæterum spectatâ præcisè naturâ censuræ sufficit quodcumque signum sensibile, quo sufficienter notificatur voluntas Superioris præcipientis; ratio responsionis est, quia ex natura censuræ in hac materia aliud non requiritur, quàm, ut sufficienter innotescat voluntas præcipientis. Ex hoc inferes validè censuram ferri à muto, qui cognitâ sufficienter causâ, & pollens jurisdictione per sufficientia signa v. g. nuntius, aperit suam voluntatem, Suarez D. 3. S. 2. n. 4. Secundò per verba scriptis expressa, & c. Dixi *spectatâ naturâ censuræ*, non enim hic agitur, quid jus Ecclesiasticum in censuris ferendis præscriperit; de quo videri potest c. *Cum medicinalis*, sæpe cit. Nec licet arguere: in judicio poenitentia, forma, quâ datur absolutio, debet constare verbis ore prolatis; ergo etiam forma censuræ. R. enim N. consequ. quia *absolutio* id non

non requirit ex conceptu *judicii ut sic*, sed ex conceptu *judicii Sacramentalis*, quod non convenit censura. Hinc etiam quando dicitur, quod præceptum, vel sententia debeat *verbis* proferri, intellige *verba* laxius, pro quolibet signo sensibili, quo sufficienter significetur voluntas Superioris præcipientis.

1743 Quæstio est 11. an in ferenda censura certa verborum forma sit præscripta? R. negativè; id enim nullo juris textu habetur; requiri tamen jure Ecclesiastico, ut sententia censuræ conscribatur cum expressione causæ, ex scripto proferatur, & exemplum Reo petenti intra mensem tradatur, c. *Cum medicinalis*, de sent. excom. in 6. debet autem (ut censura valeat) signum sensibile, quo fertur, esse determinatum ad speciem censuræ, quæ infligitur; quia præcepta censuram ferentia debent esse practica, & operativa effectus, quem significant (illud enim, quod significant, efficiunt, ut formæ Sacramentorum) hoc autem non fieret, si non exprimeretur species censuræ; nam operatio non est, nisi effectus determinati. Deinde præceptum Superioris, nisi in specie determinatum, non obligat; nec sententia Judicis damnans ad pœnam, nisi exprimat speciem pœnæ; ergo in simili de censura, his præmissis:

1744 Quæstio est 12. an censura sit valida, si Superior dicat: *excommunico te?* R. affirmativè; quia licet excommunicatio, ut sic, dividatur in majorem, & minorem; tamen hæc vox *excommunicatio* simpliciter prolata stat pro excommunicatione majori, ut dicemus infra ex c. *si quem*, de sent. excom. ita Suarez D. 3. l. 2. n. 9. Si autem petas, an valeat, si dicatur: *suspendo te?* affirmant Sylvester, Toletus, Avila, Sayrus, Ugolinus, & alii: Sed probabilius negat Suarez D. 3. l. 2. n. 8. & 9. quia non exprimitur, quæ specie suspensionis, an ab officio, an à beneficio, an ab utroque. Neque verbum *suspendo* stat pro una suspensione determinata, sicut verbum *excommunico*, si simpliciter proferatur; intellige saltè eo casu, quo ex subjecto non potest sufficienter determinari, quæ suspensio intelligatur. Nec obstat, si dicas: quando dicitur: *excommunico te*, censura valet, ergo etiam, cum dicitur *suspendo te*. R. enim N. conseq. 1. quia ut dictum est, excommunicatio simpliciter prolata stat pro excommunicatione certa, non suspensio. 2.

Tom. V.

Quia excommunicatio solum analogicè dicitur *de minori*: suspensio autem *univoce de qualibet inferiori*; hæc ergo non stat pro uno certo; sicut illa pro analogato principali, quod est excommunicatio major.

Quæstio est 13. An valeat censura, 1745 quæ fertur alternativè v. g. qui hoc fecerit, excommunicetur, *vel* suspendatur? R. 1. si sermo sit de censura incurrenda ipso facto, non valere; ita Gibalin. de sacra jurisd. dist. 1. q. 2. n. 17. quia sic non incurretur una certa, cum censura sit annexa facto, non electioni delinquentis, nec utraque simul; quia sic particula *vel* jam non alternativè, sed copulativè sumeretur contra suppositum. Neque dicas, particulam *vel* sumi copulativè, ut vult Leander cit. q. 8. sicut sumitur c. *In calicem*, de consecratione, ubi dicitur: Sanguine Christi pacificata dicuntur omnia *vel* in cœlo, *vel* in terra, in quo sensus est, & in cœlo, & in terra. Nam nego assumptum; hic enim sensus copulativus repugnat propositioni alternativæ, nisi aliunde supponas non esse talem, idque colligas vel ex sensu, & materia aliunde, vel ex intentione loquentis; sed tunc est extra statum quæstionis.

R. 2. Censuram, quæ alternativè à Ju- 1746 dice fertur, esse omnino nullam; ita Pannormit. Rosella, Sylvestr. Henriq. quos citat, & sequitur Gibalin. q. 2. n. 8. *si quando verò*; nisi fortè Judex Reo præcipiat, ut dicat, quam malit, & tunc à Reo electam infligat; sed tunc non amplius agit alternativè; ita Diana coordinatus tr. 1. de excom. resol. 17. ratio est, quia sententia incerta, & indeterminata nulla est ex L. 3. C. de sent. quæ sine certa qualitate proferitur. Dices: legatum distinctivè scriptum, valet, posita electione legatarii; ergo & censura. R. 1. N. conseq. quia in antecedenti præsumitur voluntas legantis pro ea parte, quam eligit legatarius; cum legatum ex natura rei sit in favorem legatarii; non in censura, quæ est in odium censurati. R. 2. Si præsumatur voluntas censurantis stare pro electa à Reo, non esse quid contra dicta.

Quæres 14. an censeatur quis excom- 1747 municatus ex eo, quod cum illo Papa v. g. nolit communicare? R. negativè; hoc enim non est sufficiens signum voluntatis, quæ censura infligitur. Idem per oppositum dic de absolutione: excipe, nisi aliunde innotescat, quod Papa voluntatem suam

D d d

suam

suam hoc indicio explicare velit. Cùm verò alicui Pontifex dicit: *indignationem DEI, vel Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli incurras &c.* non censetur verba excommunicatoria; tum quia non significant ex se censuram; tum quia nullam important determinatè V. n. 1614. & seqq. ubi de pluribus ejusmodi formis. Si verò quis dicat: *excommunico te, & absolvo*, eâ intentione, ut per priora verba primum censurâ ligetur, per posteriora solvatur, docet Suarez D. 3. f. 2. n. 6. quem citat & sequitur Gibalin. cit. corol. 7. censuram valere; secus, si simul eodem instanti velit ligare, & solvere.

1748 Quæres 15. an censurâ valeat; quæ fertur indeterminatè in unum è duobus? R. quòd non; ita Suarez D. 3. n. 16. Gibalin. disq. 6. q. 1. n. 23. Ratio est eadè, quæ in n. 1743. quia verba censuræ sunt operativa; operatio autem non est, nisi in certo subjecto; hinc etiam ut censura actu valeat, debet fieri in tempore præfenti; nam tempus futurum suspendit ejus effectum.

1749 Quæres 16. an censura possit ferri sub conditione pertinente ad causam v. g. *nisi solveris intra mensem*, ipso facto si excommunicatus. Constat hoc ex frequentissimo usu, c. *Præcrea*, 40. de appellat. ubi Cœlestinus III. ait: *requisiti sumus, si quis Judex ita protulerit sententiam: nisi Sempronio intra 20. dies satisfeceris, te excommunicatum, vel suspensum, aut interdictionem esse cognoscas: ille, in quem fertur sententia, medio tempore appellans, ad diem statutum minimè satisfecerit: utrum ille sententia tali ligetur: aut interpositione appellatus existat?* & respondet, *videtur autem nobis, quòd in hujusmodi sententiam appellationis obstaculum debeat impedire.* Ex quo textu rectè sequitur, censuram sub conditione de futuro ferri posse; & illam suspendi, si pendente conditione appellatum sit. c. *Romana* 5. de sent. excom. in 6. ibi: *caveant etiam, natales sententias excommunicationis, sive specialiter, sive generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet, si tale quid fecerint, vel etiam pro jam commissis sub hac forma, si de illis intra tale tempus minimè satisfecerint, proferre præsumant: nisi mora in exhibenda satisfactione vel culpa, seu offensa præcesserit, quibus meritis ad injungendam satisfactionem hujusmodi, & taliter prohibenda similia inducan-*

tur: aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis expriment) causa subsit.

R. 2. etiam ferri posse censuram valens, de sub conditione impertinente ad causam, modo præfens sit, vel præterita; sic enim habetur, ac si non esset apposta; cum jam sit purificata, & ideo prudentis est non uti hoc modo. Coeterum, si feratur sub simili conditione impertinente, & proflus contingenti, valida non est; Quia continens errorem intolerabilem est invalida, ex c. *Per tuas* 4. de sent. excom. & c. *Soler*, 2. eod. in 6. sed censura tali modo lata continet errorem intolerabilem. Est enim intolerabilis usus spiritualis potestatis, eam alligare eventui purè contingenti, & ad causam proflus impertinenti; Sic Ugolinus, Suarez, Alterius, & alii cum Leandro loc. cit.

R. 3. validè censuram ferri ab homine sub conditione peccati in futurum committendi; de eadem, quæ taliter fertur à jure, passim conceditur; est contra Covar. & Abbatem, qui contrarium sentiunt. Ratio est, quia nec pugnat cum jure divino, nec naturali, nec Canonico. Nam in c. *à nobis*, 21. de sent. excom. interrogatus Clemens III. an hæc generalis forma excommunicandi: *quisquis furtum fecerit, excommunicatus sit*, ad ipsius excommunicatoris subditos referatur, an generalitè extendatur ad omnes, qui non sunt de jurisdictione illius? respondit: *Dicimus, quòd hæc sententia non nisi subditi obligentur, nisi fortè plus contulerit major, & largior auctoritas delegantis; qua responsione illam simpliciter approbat.*

Dices: in c. *Romana* 5. de sent. excom. in 6. hanc formam excommunicandi prohiberi; ergo saltem est illicita. R. illam non prohiberi absolute; sed tantum dici, ut caveant, ne utantur, nisi in exhibenda satisfactione, vel culpa, seu offensa præcesserit. R. 2. esto ibidem foret prohibitio, jam tamen contrariâ consuetudine illi derogatum esse. R. 3. ibi non esse prohibitionem, sed tantum admonitionem, ne judices facile proferant hujusmodi sententias, sed cum magna circumspectione agant.

Quæres 17. an censura sub conditione lata non incuratur prius, quam conditio apposta impleatur? R. affirmative; quia ea sententia, vel dispositio, quæ infligitur non afficit hominem, nisi cum est absoluta; conditionata enim voluntas pen-

deute conditione, nihil operatur; & ideo censura tunc solum habet vires suas; tunc que censetur proferri à Judice: nam ad diem pronuntiationis retrahere nequit, eo quòd in his rebus spiritualibus fictione locus non sit, sed semper veritas attendatur; Sic habetur expressè in c. licet, 14. de sent. excom. in 6. ubi dicitur, quòd, licet sententia excommunicationis lata, & appellatio- ne interposita suspensa per negligentiam appellantis, qui appellationem non prosequitur intra terminum praximum, non ratificetur, nec conualecat; talem tamen, elapso termino, appellationi prosequenda concessio, posse denuntiari, & vitandum esse, quousque, quòd post appellationem legitimam excommunicatus fuerit, vel aliàs de ipsius sententia docuerit nullitate.

1754 Quæres 18. an censura lata sub conditione, suspendatur per legitimam appellationem ejus, in quem lata est? R. affirmative; si appellatio fiat ante conditionem impletam; quia per appellationem legitimam suspenditur actus Judicis, à quo appellatur, prout statuitur c. Præterea, 40. de appellationibus, quod supra retulimus; hinc si post talem appellationem diceretur sententia censuræ, eo ipso nulla foret ex dictis; quamvis, donec constet de nullitate, sit concedenda absolutio ad cautelam, ex dict. c. 40. Præterea, & c. Venerabilibus, de sent. excom. in 6. ita Suarez D. 3. S. 6. n. 1.

1755 Quæres 19. an censura suspendatur per appellationem factam quocunque tempore, antequam impleatur conditio? Negant Abbas, Ugolinus, Filliucius & Suarez, requirentes, ut fiat intra 10. dies a die sententiæ latæ, juxta c. quod ad, 15. de sent. & rejudicata, ubi Constantiensis Episcopus hanc Pontifici quæstionem proposuit, *utrum appellationi sit Clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem (puta viginti dies vel amplius) sine contradictione recipiens: & ad diem veniens consequenter, appellat, causam non exprimens appellandi: nec sit locus nisi suscipienda purgationi & executioni sententiæ, à cujus prolatione & purgatione injuncta ultra decendum dicitur effluxisse?* Cui quæstioni rescribens Pontifex, taliter duximus respondendum, inquit, quòd, cum post decem dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat judicata, qui, quia provocationis subsidium intra id temporis non recurrit,

Tom. V.

appellandi sibi aditum denegavit: cum per hoc videatur per interpretationem juris latæ sententiæ paruisse, præsertim ubi causa non redditur appellandi. Sed nec executionem ipsius sententiæ ideo convenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum: quia id arctari potest nonnunquam à sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio sponte recipit terminum, breviorum imputari sibi potest & debet: cum videatur amplius beneficium contempsisse: unde *ta- lis non audietur appellans, nisi fortè adversus eum modus executionis Canonicus exce- datur.*

Affirmant autem Navarrus, Covar. 1756

Alterius, Corneio, & Leander cit. cum Suarez D. 3. S. 6. n. 4. qui, licet negativam vocet securiorem; hanc tamen satis tutam, & in foro conscientiæ, & etiam in foro externo securè posse Judices juxta illam pronuntiare; quia, licet in dicto c. pro interponenda appellatione statuatur 10. dies, ut illa vim suspensivam habeat; tamen si nondum elapsis diebus posita sit conditio, censura non ligat, nec transit in absolutam; ergo interim semper appellari potest. Dicitur enim Capitulum videretur solum loqui, quòd tunc non valeat appellatio, quando lapsis diebus sententia transit in rem judicatam, quod non fit in censura conditionate lata ante impletionem conditionis.

Cæterum si conditio, sub qua lata 1757 est censura, ponatur ante elapsos dies, appellatio post conditionem positam facta, licet intra decem dies illos fiat, non invalidat, nec suspendit censuram. Ita Suarez, & Filliucius cum Leandro q. 18. contra Alterium, qui judicat valere appellationem, & quoad effectum devolutivum, & suspensivum. Ratio est ex c. Pastoralis, 53. §. verum, de appell. ubi dicitur, quòd licet excommunicatus ab excommunicatione, quæ jam sumpsit vires, appellet, ante denuntiationem, tamen denuntiari possit, & beneficii redditibus spoliari: sed excommunicatio conditionata, posita conditione, jam sumpsit vires; ergo; & c. is, cui, 20. §. Sanè, de sent. excom. in 6. ubi expressè statuitur, quòd non valeat appellatio, saltem quoad effectum suspensivum, contra censuram, quæ jam sumpsit vires, & absolute prolata est. Hinc illi decem dies pro appellatione statuti sunt solum de

Ddd 2

senten-

sententia, quæ prius non sumpfit vires. Textus c. *is cui*, sic habet: Sanè sicut excommunicatio, sic ab officio, vel ab ingressu Ecclesiæ lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellationem sequentem minime suspenduntur.

1758 Quæres 20. an censura, lata sub conditione, suspendatur per consensum partis, in cuius favorem lata est, etiam invito, vel inscio Iudice? R. affirmative; ut, si pars adversa condonet debitum, vel pro roget terminum solutionis sibi debitæ. Quia si creditor cedit suo iuri, vel simpliciter, vel ad tempus; debitor consequenter non solvendo non peccat, atque adeo nec censura materiam præbet. Hinc ejusmodi censuræ sunt implicite conditionatæ, si scilicet creditor id exigat; ita complures cum Leandro q. 19. & 20.

1759 Quæres 21. an deinde, elapso termino, quem creditor prorogavit, debitor incurrat illam censuram, si non solvat? negant Henriq. & Navarrus; quia præceptum illud fuit alligatum triduo, ultra quod esse nequit efficax: Suarez tamen, & Hurtado affirmant; quia obligatio Iudicis non fuit ad finiendam obligationem, sed ne solutionem differat ultra tempus illud sine consensu creditoris; hinc prorogato termino, & non soluto debito manet jus prioris præcepti. Ex quo vindicat Leander q. 21. nec requiri novum consensum Iudicis.

1760 Quæres 22. An valeat hæc forma: *Excommunico te, si ab hac sententia appellaveris?* R. negativè; quia non operatur censuram, nisi positâ conditione; sed hac positâ non operatur; conditio enim est appellatio, quæ, ex dictis n. 1754. suspendit censuram, antequam vires sumat; ita Gibalin. disq. 6. q. 1. n. 27. & Innocent. III. c. *Præterea*, 2. de appell.

1761 Quæres 23. An quis effugiat censuram latam sub conditione, si illâ pendente forum mutet? R. negativè, si lata sit propter delictum præteritum, & commissum tempore prioris subjectionis; non verò, si propter futurum feratur per statutum, aut sententiam generalem. Ratio prioris est; quia supponitur lis jam intentata, & sic coram primo tribunali finiri debet; ratio secundi est per oppositum; quia ubi delictum adhuc pendet in futurum, lis nondum est intentata.

Ex hoc respondetur etiam ad quæstio. 1761. nem: an censura sub conditione lata, sed impedita tempore, quo impletur conditio v. g. per Iudicis suspensionem, vel excommunicationem, reviviscat, impedimento sublato Iudicis? Nam affirmandum est, si conditio duret, usque dum tollatur impedimentum, reviviscere; secus, si statim transeat: exemplum primi est, si dicatur: *nisi solveris intra mensem, sis excommunicatus*: secundi, *nisi hodie breviarium oraveris, sis excommunicatus*. Si Episcopus suspendatur ante elapsum mensem, & tu non solvas, etiam post hunc mensem, quo Episcopus à suspensione solvitur, incurres excommunicationem; quia conditio non impleta durat contumaciter; secus non oratio breviarii profesto v. g. hodierno; ita Navarr. Suarez, Filliuc. & alii.

Præter dicta à n. 1721. not. 1. Iudicem, qui non servat in ferenda censura conditiones, & formam juris præscriptam in c. *Cum medicinalis*, de sent. excom. in 6. peccare mortaliter, & incurere ipso iure suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, & divi. no officio per mensem, ut jam notavimus loco cit. ubi egimus de pœnis non servantium formam præscriptam ante ferendam censuram. Unde si sic excommunicatus (scilicet non servatâ formâ juris præscriptâ, & servandâ in ferenda censura) Superiorem adierit, sine difficultate ab ipso absolvendum esse, & Iudicem, qui taliter censuram tulit, condemnandum ad expensas, & interesse, & aliâ pœnâ puniendum, si Superior iudicet, expedire; ita c. *Cum medicinalis*, de sent. excom. in 6. ubi additur: *quod si Iudex ita suspensus, divinis officiis, se immiscuerit, incurrat irregularitatem, in qua solus Papa dispensare possit*; quod tamen non procedit, si censuram non ferat *judicialiter*; quia verba canonis loquuntur *de Iudicibus*, ibi: *si quis autem Iudicem, &c.* ita Sayrus l. 1. thes. c. 13. n. 18. Nec etiam necessarium est, allatas conditiones observari, quando Superior aliquem per simplicem prohibitionem suspendit ab actione sibi non competente ex iure, sed tantum ex suspendentis venia & commissione; sic enim non est censura; secus, si prohiberet actum competentem ex iure, ut si Episcopus Parocho interdiceret audire confessiones, ita Gibalin. cit. n. 26.

ARTICULUS X.

De servandis post latam censuram.

1764 **E**xpeditis illis, quæ pertinent ad observationem tum eorum, quæ antequam censura feratur; tum in ea ferenda servari debent; agendum etiam de iis, quæ attendi debent post censuram latam, ut sunt denuntiatio, & appellatio; de his igitur in præsens.

§. 1.

De Denuntiatione.

1765 **D**enuntiatio est ipsius poenæ, seu censure executio, seu publicatio; hac enim posita nanciscitur censura suum ultimum finem; non sumitur proinde hic pro accusatione, vel delatione subditi apud Superiorem, de qua latè alibi agitur, quo posito: Quæres 1. an post latam sententiam, debeat necessariò sequi denuntiatio? affirmat Leander tr. 1. de cens. in communi, D. 7. q. 1. & de excommunicatione probat ex decreto Honorii Papæ, in c. *Cura*, II. q. 3. c. *pervenit* I. c. *Pastoralis*, §. *Verum*, de appellationibus, c. *Parochianos* & c. *conquesti*, de sent. excom. De interdicto habetur in Clement. ult. de censibus. De suspensione in Clement. 2. de poenis: sed hoc limitari debet, ut non intelligatur de omni censura, sed solum de censura lata contra particularem, & determinatam personam à iudice, post trinam vel formaliter, vel virtualiter talem, canonicam monitionem; & de huius executione loquitur c. *Cura*, ibi: *Cura sit omnibus Episcopis, excommunicatorum omnino nomina tam Episcopis vicinis, quam suis parochianis pariter indicare, eaque in celebri loco posita præ foribus Ecclesie cunctis convenientibus inculcare, quatenus in utraque diligentia, & excommunicatis, ubique Ecclesiasticus aditus excludatur, & excusationis causa omnibus auferatur.*

1766 Sed nota ly *cura sit*. Nam hæc verba præcisè non important necessitatem præcepti. Deinde in c. *Pastoralis* cit. solum dicitur, denuntiare *potes*, licet excommunicatus appellet ab excommunicatione, quæ jam prius sumpsit vires. Unde ex his duobus textibus non rectè assertum suum probat Leander; secus tamen ex c. *Parochianos*, 9. de sent. excom. ibi: *Parochianos vestros, si qui in Monachos, vel Conver-*

*fos præfati ordinis violentas manus iniecerint: sublato appellationis remedio, secundum tenorem generalis decreti excommunicatos publicè nuntietis, ipsosque faciatis sicut excommunicatos arctius evitari, donec clæsis congruè satisfaciant, & cum literis vestris Apostolico se conspectui repræsentent. Ubi sermo est de percussoribus Monachorum, & Converterum ejusdem ordinis. Idem habetur c. *Conquesti*, 22. eod. ibi: quoniam igitur hæc gravia sunt, nec clausis debent oculis pertransiri, mandamus, quatenus si ita est, memoratos sacrilegos publicè accensis candelis, app. cess. excommunicatos denuntietis, & faciatis sicut excommunicatos arctius evitari, donec passis injuriam congruè satisfaciant, & illata damna data refarciant, & cum literis vestris rei veritatem continentibus se Sedis Apostolicæ conspectui repræsentent. Loquitur ibi de his, qui Ecclesias violenter fregerunt, easque spoliarunt, & homines earum deprædari nullatenus dubitarunt.*

Quando verò censura incurritur ipso 1767 facto, non tenetur Episcopus Reum denuntiare; quia censura tunc non lata iudicè; excipe nisi pars instaret pro plena executione talis poenæ; tunc enim Iudex non posset denuntiationem recusare. Ad idem tenetur in certis aliis casibus à jure præscriptis. 1. in Clement. 1. de poenis, de eo, qui capit Episcopum 2. in Clem. 2. de iis, qui capiunt viros Ecclesiasticos, ut renuntient suis beneficiis. 3. in Extravag. unica de furtis, de iis, qui furripiunt bona Ecclesiæ. 4. c. *Parochianos* de sent. excom. de iis, qui manus violentas iniecerunt in Monachos. Ex hoc autem patet, sententiam Leandri, de qua n. 1765, nimis universalem esse.

Denuntiationem semper esse faciendam à legitimo Superiore, seu de ejus auctoritate, negat Geminianus, & Ugolinus apud Leandrum q. 4. saltem tunc, cum delictum est adeo clarum, & publicum, ut nullà tergiversatione celari possit; sed rectius affirmat Leander q. 4. & apud eum Suarez D. 3. S. 13. n. 7. & 8. Filliucius, Bonacina, & alii; quia denuntiatio est executio censure, & consequenter actus potestatis coercitivæ, qui pertinet ad legitimum Superiorem, vel ejus delegatum. Quando censura incurta, fuit lata ab homine, denuntiatio primò & per se fieri debet ab eo, qui censuram tulit. Nam ad ipsum per-

tinet exequi suam sententiam, ex c. *Pastoralis* §. *Verum*, de appell. quamvis etiam fieri possit à delegato juxta Gloss. in c. *Super*, de offic. deleg. V. *Executorem*; si verò lata sit à jure, denuntiatio fieri potest ab Ordinario delinquentis, vel loci, in quo commissum est delictum.

1769 Quæres 2. an denuntiationem præcedere debeat sententia declaratoria criminis commissi? Negant aliqui saltem tunc, cum adeo notorium est, ut nullâ possit tergiversatione celari; sed universaliter affirmat Suarez, Filliucius, Bonacina; quia vix moraliter est possibile, quòd crimen sit omnino inexcusabile; ergo, quòd crimen sit notorium, non impedit, quo minus debitus Ordo justitiæ servetur, ut sic nemo non auditus damnetur. Et videtur deduci ex c. *Pervenit*, 13. de appellationibus, juncto eo, quod diximus supr.

1770 Quæres 3. An denuntiationem & declarationem criminis præcedere debeat citatio Rei? R. quòd sic, cum sit actus judicialis, atque adeo fieri debeat cum cognitione causæ; secus invalida est sententia; ita Leander q. 9. cum pluribus. Nam contra inauditam partem nihil potest in judicio definiri, etiam à Papa, ut habetur c. 1. de causa possess. & propriet. ubi Gregorius Pontifex sic loquitur: *legali provisione decretum est tam momenti, quam proprietatis causam, sub uno eodemque iudice debere cognosci. Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus definire.* Si verò Reus citatus compareat, seque paratum ad emendationem ostendat, non potest Judex justè procedere ad denuntiationem; ita Suarez D. 3. S. 10. n. 17. quem citat & sequitur Gibalin. disq. 6. q. 3. n. 2. Quia cum primum Reus ostendit se correctum, à censura absolvendus est, ex c. *quâ fronte*, de appell. præfertim si parti satisfacere velit. Licet enim denuntiatio non sit nova censura; affert tamen novam infamiam Reo, & aliis obligationem vitandi, ad quam, si procedat Reo jam correcto, non videtur agere ex mente Ecclesiæ, solum punientis taliter contumacem.

1771 Not. autem, quòd Judex, sciens, sententiam censuram latam esse injustam, teneatur saltem regulariter sub mortali, non denuntiare, hoc enim aliud non esset, quam inchoatam injustitiam profèqui; ita Leander q. 16. ex Suarez. Idem est, si sciat esse nullam, c. *Super eo*, de crimine falsi, si

verò sententia secundum allegatâ & probatâ, sit justa, quamvis executori privata notitiâ constet, in re esse injustam, existimat Leander q. 18. quòd, si Superior præcipiat, executor debeat denuntiare; probat ex c. *Pastoralis*, §. *quia verò*, de offic. & potest. judic. deleg. ubi asserit, hoc expressè definiri ab Innocent. III. Extenditur etiam ad eum casum, quo executor dubitat, num censura justa sit? ex eadem ratione, modò executor non possit commòdè se excusare, vel Superiorem à priori sententia dimovere.

Si autem executori *constet*, sententiam esse injustam secundum allegatâ & probatâ: R. tunc non posse sententiam exequi, quia, ut habet Gloss. in cit. c. *Pastoralis*, V. *etsi sciat*, non semper obediendum est Judici, si evidenter iniquum est id mandatum ipsius, sive contra jus, c. *quid culpatur*, 23. q. 1. & c. *non semper*, & duobus sequentibus, 11. q. 3. ita Suarez, & alii: secus si sententia solum esset injusta quoad modum accidentalem, talis enim executor aliquid non facit, quàm quòd sententiam validam & justam substantialitèr declaret, in quo nullum est peccatum.

Quæres 4. quo loco facienda sit denuntiatio? R. quòd publicè in Ecclesiis, & postea in scriptis affigi ad portas earum cum expressione causæ, vel juxta receptum modum, c. *Cum medicinalis*, de sent. excom. & c. *cura sit*, 11. q. 3. in solemnitate anathemate plures adhibentur ceremoniæ, de quibus vide c. *debetur*, 11. q. 3. Suarez D. 3. S. 14. n. 4. & alios: fieri autem debet denuntiatio die non festo, seu non festo, si præcedere debet citatio & cognitio causæ, hæc enim die festo fieri prohibentur: secus si alias facta sint, imò sic expedit, ut sententiæ notitiâ ad plures perveniat.

§. 2.

De Appellatione à sententia censura.

Appellatio est à minore iudice ad majorem ratione gravaminis provocatio; cujus, si legitima sit, jus duplex est; 1. devolutivum causæ ad Superiorem, existimando illum à Judice, à quo appellat, & devolvendo causam ad Superiorem, ad quem appellat. 2. suspensivum sententiæ. Ex quo infert Castropal. D. 1. hic, p. 8. n. 1. quando appellatio utrumque effectum habet, per illam omnino impediri censuram, quia

quia tunc in ferente deficit potestas ex c. *Si à iudice*, de appell. in 6. c. *Praterea*, de appell.

1775 Norandum autem 1. quòd sola appellatio legitima habeat effectum suspensivum censuræ; nisi fortè, si talis non esset, nihilominus illam Judex, ut talem admitteret; Suarez D. 3. de cens. S. 3. n. 6. Avila, & Hurtad, quos citat, & sequitur Castropal. cit. n. 3. Si verò Judex, à quo appellas, tuam appellationem, ut frivolam, rejiciat, & ad censuram procedat; in foro quidem conscientia à censura excusatus eris; nec licet illo tempore celebres, irregularitatem incurris: externè tamen censurà ligatus judicaberis, quousque Judex, ad quem appellas, appellationem tuam legitimam declarat, ex c. *ad presentiam nostram*, de appell. & c. *folet*, de sent. excom. in 6.

1776 Not. 2. quòd nulla appellatio suspendat censuram jam incursum c. *Per tuas*, 40. de sent. excom. c. *Pastoralis*, de appellat. Hoc Castropalaus extendit etiam ad declarationem censuræ jam incursum, ex eod. capite; sed limitat, si, nullà ratione celari possit, censuram incursum esse; secus, si dubium sit, & appellans non obstante sententià declaratorià Judicis alleget, se vel non commississe delictum; vel non eà ratione, ut sit materia censuræ; ita etiam apud illum Navarrus, & Hurtado; quibus præmissis:

1777 Quæres 1. an appellatio contra denuntiationem censuræ jam incursum, ab homine lata, faciat, ut Judex Reum ad hoc citatum, non possit denunciare? Negat Leander tr. 1. de cens. D. 7. q. 12. quia appellatio à censura, ab homine lata, non impedit denuntiatum, c. *Pastoralis*, §. *Verum*, de appell. c. *Cum contingat*, de offic. delegati c. *Is, qui*, de sent. excom. in 5. Est autem sermo, inquit Leander, de Judice ordinario; non delegato, quem, ait, cessare pro illo casu esse Judicem, interposità appellatione inter censuram incursum, & denuntiationem, ex c. *Pastoralis*, §. *Praterea*, & c. *Cum autem*, de offic. deleg.

1778 Sanchez verò tom. 1. consil. 1. 3. c. *Unic.* d. 32. n. 242. & alii affirmant, Nam c. *Pastoralis* citatum à Leandro non loquitur de censura, *lata ab homine*; sed illa, quæ executionem secum trahit. Neque c. *Cum contingat* illi quidquam favet. Sed revera nec c. *Is qui* verbum habet; ideo

adhæreo sententiæ P. Sanchez, quia appellatio legitima in tempore facta habet universaliter vim suspensivam sententiæ, ut cum communi tenet Diana tr. 1. de excommunicat. resol. 141. excipe, nisi Judex procedat cum potestate: *non obstante appellatione.*

Quæres 2. An saltem appellatio à censura, contra ignorantem lata, impediatur Judicem, ne Reum denuntiet? R. si sit ignorantia, quæ excuset à censura, impedire. Tunc enim censura non esset incursum; secus dicendum esse vult Leander q. 13. si non excuset; verum mihi probabilius est, quòd etiam tunc impediatur propter dicta in superior: Ceterum omnino existimo, tunc appellationem non impedire denuntiationem censuræ sic jam incursum, quando id ipsum nullà tergiversatione celari potest, & ob hoc appellatio esset non legitima. Pro hoc citat Leander q. 14. c. *Parochianos*, de sent. excom. sed hoc tantum præcipit, sublato remedio appellationis denunciari, qui percussit Monachum, vel conversum religiosum. Ex alio igitur Capitulo probari debet, scilicet, quòd tunc appellatio non possit esse legitima, quando causæ æquitas per se manifesta est.

ARTICULUS XI.

De culpa, propter quam ferri possit censura?

Causa materialis proxima censuræ communiter dicitur culpa, in cujus vel correctionem, vel evitacionem fertur censura, aut saltem per minas interminatur; quamvis homo sit subjectum, quod hanc poenâ coercetur. Hic enim per causam materialem intelligitur solum ratio, ob quam quis hac poenâ dignus sit. Judex autem ad censuram absque manifesta, & rationabili causâ procedere non debet, c. *Sacro* 48. de sent. excom. Unde censuram propter solam culpam validè ferri posse, tenet communis cum Suarez de cens. D. 4. S. 1. n. 1. Hurtado, Filliuc. Castropal. D. 1. de cens. p. 7. n. 1. & alii. Omnis enim poena necessariò supponit culpam; sed censura est poena, nimirum spiritualis, & medicinalis, curans, aut præservans à morbo spirituali, quod est peccatum; ergo.

§. 1.

§. 1.

An censura ferri possit propter culpam alienam?

1781 **R**espondent aliqui ad suspensionem, vel interdictum incurrendum sufficere quidem culpam alienam; non autem ad excommunicationem; ita Escobar de censur. tr. 4. Exam. 1. c. 4. Ratio primæ partis est; quia sæpe, saltem cum generaliter feruntur, ob unius delictum in totam communitatem feruntur, ex c. *Si sententia*, 16. de sent. excom. in 6. ubi Bonifacius VIII. sic loquitur: *si sententia interdicti proferatur in Clerum*, non intelligitur (nisi aliud sit expressum in ea) interdictus populus, nec etiam è converso. Unde *uno interdicto ipsorum*, alius licitè admittitur ad divina. Cœterum cum propter delictum domini, vel Rectoris est civitas interdicta: cives ejusdem (qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominum, vel Rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti), possunt extra ipsam licitè interesse divinis. Cum verò alicujus terræ populus *interdictio* innodatur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse constat (ne sententia effectu careat, cum divinatorum auditio, & Sacramentorum perceptio populo *ut universis* non competant) non debent alicubi (casibus expressis à jure duntaxat exceptis) adire divina, vel Ecclesiastica recipere Sacramenta. De *suspensione* probant etiam ex eo; quia hæc non privat bonis spiritualibus ad proprium animæ bonum pertinentibus, sicut excommunicatio; ita complures apud Leandrum tr. 4. D. 2. q. 7. Negant tamen ad suspensionem sufficere culpam alienam Navarrus, Cajeranus, Sotus, Suar. Sayr. & alii. Quamvis aliqui velint suspensionem, quæ imponitur Clerico in particulari, non posse imponi absque culpa propria; secus de illa, quæ imponitur communitati; ita Henriquez l. 13. c. 34. n. 1. Ratio secundæ partis est; quia ob id à jure cautum est, ne excommunicatio in communitatem feratur, ut diximus supra,

§. 2.

An requiratur culpa contra præceptum Ecclesie?

1782 **R**esp. censuram ferri non posse, nisi propter peccatum specialiter ab Ecclesia prohibitum; ita Sotus, Navarrus, Suarez, Layman, quos citat & sequitur Castropal. D. 1. p. 7. n. 6. quia potestas fe-

rendi censuras non est Ecclesie à Christo commissa, nisi in filios Ecclesie inobedientes; qui scilicet Ecclesiam non audierint: ergo infligi non possunt, nisi in eos, qui Ecclesiam non audierint mandantem vel prohibentem. Ex quo sequitur censuram ferri non posse, nisi propter peccatum contumaciæ contra præceptum Ecclesie sub interminatione censuræ latum; ita Sotus, Ayila, Suarez, Molina, Sanchez, Henriquez, Coninch, & alii, quos citat, & sequitur Diana tr. 1. de excom. resolut. 8. contra Covar. & Hurrad. quòd requirat contumaciam, patet ex verbis Christi, quibus contulit Ecclesie potestatem ferendi censuram, de quibus egit n. 1625. quòd verò debeat esse contra præceptum Ecclesie comminantis censuram, deducit ex eo Layman l. 1. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 4. quia ubi non est prævia monitio & comminatio, nec est contumacia; sed hæc intellige juxta superius dicta à n. 1712. Non requiritur tamen formalis inobedientia (quia censura non supponit, violari duo præcepta formaliter, quod tamen eveniret) sed sufficit transgressio præcepti Ecclesiastici comminantis. Hinc inferes, censuram ferri non posse propter peccatum, qualecunque sit, quod est tantum contra legem naturalem, vel divinam, nisi etiam sit specialiter ab Ecclesia vetitum.

§. 3.

An censura ferri possit propter peccatum merè internum?

Per peccatum merè internum hic intelligimus, quod committitur solà mente, quin transeat in actum externum, quo posito: 1. non posse ferri censuram propter peccatum purè internum; ita Navarrus, Covar. Suarez, & alii, quos citat, & sequitur Castropal. de cens. D. 1. p. 7. n. 4. Leander tr. 1. D. 6. q. 3. contra nonnullos Canonistas: patet 1. ex c. *Tua nos*, & c. *sicut tuis*, de simon. ubi expressè dicitur, dationem ex animo simoniacò procedentem, si hic exterius non prodatur, ab Ecclesia non puniri. Idem fatetur Innocentius III. in cit. c. *Tua nos*, & habetur in Trid. Sess. 24. de reform. c. 1. de matrim. patet etiam ratione; quia Ecclesia non judicat, nisi de manifestis, ut patet ex cit. c. ergo nec pro occultis potest ferre pœnam. Ex eo autem, quòd Ecclesia secum 1784 dum aliquos possit reservare peccata purè inter-

interna, non sequitur, quod illa etiam possit punire; illud enim non requirit actum iudicii, sicut istud, sed tantum, ut iurisdic-tio quibusdam negetur, 2. licet potestas Ecclesie sit spiritualis, est tamen in illa *modo humano*, atque adeo exerceri debet modo humano; ergo extendi solum potest in ea, quae homines cognoscunt per signum sensibile. 3. Ecclesia nunquam tulit censuras contra tale peccatum. Hinc punit censuris illum, qui crediderit, mundum hunc non esse à DEO factum, casu quo suam haeresim aliquo signo externo expresserit. Idem est, cum Inquisitores ex alio pravo affectu procedentes excommunicantur, si scilicet indicio sensibili prodatur. Deinde cum dicitur: Ecclesia habet iurisdictionem in actus internos, distingue: puniendos censuris, N. aliâ ratione, transf. illud enim expressè negatur in iure, V. dicta l. 1. tit. 2. de Constitut. dico *transfert*, nam loc. cit. non admitto, si loquatur de actibus *merè* internis.

§. 4.

An actus externus debeat esse signum malitia, propter quam Ecclesia imponit censuram?

1785 **R** Esp. probabilius affirmari cum Suarez D. 4. S. 2. n. 20. & aliis, quia censura ferri non potest propter peccatum purè internum ex n. 1783; ergo tantum propter peccatum signo externo manifestatum; ergo non punit censuris haeresim purè internam sed externam; sed si signum externum illam non significet determinatè, illud signum non est externa haeresis; signum enim indifferens non est externè determinatum; ergo. Deinde ex signo externo indifferente Ecclesia non potest iudicare de peccato alterius; ergo nec illud taliter significatum punire. Hinc bene negatur incurri censuram latam contra haereticos ab eo, qui internè consentit in haeresim, & exterius repentè dicat: ita est, vel mensam percutiat.

1786 Probabilius etiam negatur incurri censuram latam in eum, qui exercet actum externum malum sub censura prohibitum, sed non procedentem ab actu interno, habente malitiam illam, quae sub censura prohibita est; Nam de facto, si imposita est excommunicatio contra haereticos, & aliquis metu mortis exercet actum externum infidelitatis, retentâ tamen interius fide,
Tom. V.

quamvis ab Ecclesia possit in foro externo puniri tanquam haereticus, in foro tamen conscientiae non incurrit censuram positam contra haereticos. Ratio primae partis est, quia ratione actus externi potest praesumi haereticus, consequenter puniri, ut talis. Ratio secundae est: quia talis excommunicatio solum est contra illos, qui verè sunt haeretici; at ille, qui mente retinet veram fidem, non est verè haereticus, esto exerceat actum illum externum; ergo. min. pat. quia de ratione haeresis est error intellectus contra fidem.

Quari etiam potest, an incurrant cen- 1787 suram latam contra non observantes praep-ta Ecclesiae, qui solum fide, scilicet actu externo, sine interno illa observant? Negant Henriquez, & alii; quia talis implet substantiam praep-ti. Ego existimo, incurrere censuram, omittendo actum internum, qui pertinet ad substantiam rei praep-tae; secus si non pertineat; sic enim primo casu non servaretur praep-tum; secus in secundo; ergo incurreret in primo censuram latam contra non observantes praep-tum.

§. 5.

An ad incurrendam censuram requiratur actus externus in sua specie morali completus, & consummatus?

1788 **R** Esp. 1. Quoties fertur censura sub ver-bis includentibus ultimum terminum actionis physicae, nullo modo quem ligari censurâ, quousque consummatus fuerit ultimus terminus talis actionis. Quia cum censura sit poena, restringenda est ad terminos, ad quos est applicata. Similiter quotiescunque fertur censura sub verbis requirentibus in Reo perfectum voluntarium, non ligatur quis censurâ, si hoc absit. 3. Si fertur censura sub verbis includentibus veritatem culpae, non incurritur censura, si culpa commissâ sit fide; idem est, si modus absit, & censura lata sit sub verbis includentibus eum modum; quia reverà tunc non ponitur culpa, prout est sub censura vetita.

Ex hoc universim deducitur, nunquam 1789 incurri censuram, nisi ponatur actus exter-nus in ea ratione consummatus, prout sub censura, sub verbis ipsam exprimentibus, est prohibitus. Hinc si sit censura latae sententiae per statutum particulare Episcopi in homicidas, non incurrit illam, qui in ta-
Ecc liter.

li territorio lethale vulnus infligit alteri, primum deinde mortuo extra territorium. Quia talis non ponit homicidium ibi, ubi sub censura prohibitum est. Nam homicidium, ut ait Diana tr. 1. de excom. resolut. 9. non significat solam actionem ex parte agentis perfectam, sed ut conjunctam cum morte. V. n. 2493.

1790 Ex dictis inferes 1. non excommunicari eum, qui lapidem projicit contra Clericum, si Clericus eo non est percussus; non enim posuit delictum secundum terminum actionis physice, quem includunt verba censuræ, in c. *si quis suadente* 17. q. 4. Inferes 2. Confessarium absolventem aliquem à casu reservato in bulla coenæ, quia putabat illum non contineri in ea bulla, non esse excommunicatum; quia verba illius censuræ requirunt perfectum voluntarium, significatum per illa verba: *si quis presumpserit*; hoc autem in presenti abest; ergo, ita Suarez D. 21. S. 3. in fine; præsumptio enim requirit quandam audaciam, ut notat Gibalinus de jurisdictione Sacra, disq. 5. q. 2. n. 20. Inferes 3. eum, qui fingit se hæreticum, ut liberè transeat per loca hæretica, non esse excommunicatum; quia talis in veritate non est hæreticus, ut constat ex n. 1786. plures ejusmodi casus ex principiis positivis resolvi possunt.

1791 Si quæres, an censura semper supponat culpam mortalem? Excommunicatio major, ex communi Doctorum consensu, ut ait Leander q. 19. supponit culpam mortalem. Cum enim sit poena gravissima, contra æquitatem justitiæ vindicativæ foret, pro minori, quàm lethali culpa, illam imponere: Secus dicendum est de excommunicatione minori; hæc enim incurritur propter communicationem cum excommunicato vitando, quæ ratione materiæ sæpius est venialis. De culpa, quam supponit suspensio, & interdictum, dicemus infra. Videri tamen potest Gaspar Hurtado de Cens. difficult. 10. Sed notandum est ex Escobar. Theol. moral. tr. 4. c. 4. Exam. 1. posse Superiorem sub excommunicatione aliquid prohibere, quod licet secundum se leve sit, aut indifferens: tamen grave sit ob circumstantiam, seu finem ab illo intentum; & in censuris ferendis à iudice ordinem esse servandum, & non statim à summa incipiendum; ita Suarez D. 4. S. 4. n. 5. & alii.

ARTICULUS XII

De causis excusantibus à censura.

1792 Inter præcipuas causas, de quibus movetur controversia potest, excusantes à censuris, est *ignorantia*, & *metus*. Expone-mus primum horum naturam, & divisionem (eorum enim usus frequentissimus) tum super hoc sententiam dicemus. Igitur: Quæstio est 1. an, & qualis ignorantia excuset à censura? Gabriel Beatus qq. moral. 18. de ignorantia, dicit *ignorantiam* aliam esse *privativam*, cum quis alicujus rei notitiâ caret; aliam *positivam*, quæ etiam dicitur præve dispositionis, quando etiam circa talem rem errat, ut contingit per iudicium falsum. Cum quis nescit talem rem esse lege, vel præcepto veritam, dicitur *ignorantia juris*; v. g. cum nescit esum carnis hoc die veritum, cum vero nescit factum suum esse adversus talem legem, dicitur *ignorantia facti*: cum denique nescit, poenam esse annexam tali facto prohibito, dicitur *ignorantia poenæ*. Ex his quælibet ignorantia juris, facti & poenæ potest esse culpabilis, seu vincibilis & inculpabilis, seu invincibilis. Aliqui dicunt, tum ignorantiam esse culpabilem, quando quis nescit, quod scire poterat & debebat, cetero nihil prius circa talem rem (nullus v. g. scrupulus, vel dubitatio) occurrerit. Mihi tamen omnino, probabilius saltem, videtur, quod nulla operatio de se materialiter mala, secuta ex ignorantia sit formaliter culpabilis, & inde peccaminosa, nisi de obligatione advertendi præcesserit saltem aliqua dubitatio de malitia talis operis; alias enim opus non erit voluntarium, in quantum malum; cum fieri nequeat, ut voluntas velit malum, ab intellectu nullatenus præcognitum; ita Vasq. Suar. Tanner. & alii cum Layman l. 1. tr. 2. c. 4. n. 6. Ignorantia culpabilis, quæ etiam dicitur vincibilis, secundum qualitatem culpæ, quæ committitur per negligentiam sciendi, spectatà obligatione, dicitur culpabilis, vel mortaliter vel venialiter.

Ignorantia verò tunc dicitur *invincibilis*, seu *inculpabilis*, seu *probabilis*, quando post adhibitam debitam diligentiam, quam exigit ratio in talibus circumstantiis, depoeni non potest ignorantia illius, circa quod dubitatio, vel scrupulus inciderat, aut, cum non tenebatur ad procurandam obligatio-

gationis notitiam. Hinc etiam dicitur *justa, involuntaria, & excusans à culpa*; cum actio ex ista facta secundum rationem mali, non sit voluntaria, utpote secundum hoc non cognita; antecedit enim omnem actum voluntatis, ut notat Escobar Theol. moral. princip. Exam. 2. c. 5. imò Hurtad. de cens. in communi, difficult. 21. ignorantiam invincibilem vocat illam omnem, quæ vinci non potest, ut quando rei ignorata nulla est orta dubitatio, vel suspicio.

1794 Ignorantia vincibilis, quæ etiam dicitur improbabilis, injusta, & voluntaria, dividitur in crassam seu supinam, & affectatam. Dicitur *crassa*, quando oritur ex neglectu diligentia communis, & ordinario debita in talibus circumstantiis sciendi talem rem, cujus dubium, vel scrupulus incidit, vel quam scire poteramus, & debebamus. *Affectata* verò, quando quis studio ignorat, aut ignorare intendit, quod scire posset, & deberet, ut sic liberius, & sine remorsu conscientia agat. Hæc posterior juxta S. Thomam directè est voluntaria; prior indirectè. Not. autem, sicut negligentia potest esse major, & minor, sic ignorantiam crassam etiam suos habere gradus.

1795 Ignorantia præterea dividitur in antecedentem, concomitantem, & consequentem. *Antecedens* est, quæ est causa facti, quâ scilicet non posita, actus malus non fieret; *Concomitans* est, quæ ita est conjuncta cum actu, ut esto non adesset, actus nihilominus fieret: *Consequens*, quæ est voluntaria, seu directè, seu indirectè; his præmissis:

1796 Quæres 1. an ignorantia invincibilis de præcepto, & jure, excuset à censura? R. affirmativè: patet 1. ex c. *ut animarum*, de constitut. in 6. ubi Bonifacius VIII. expressè decernit, sententiis per statuta quorumcunque Ordinariorum prolatis non ligari ignorantes, dum tamen eorum ignorantia *crassa* non fuerit, aut *supina*, 2. Quia talis ignorantia tollit voluntarium; ergo & culpam, ergo etiam per n. 1792. censuram. Et hæc ratio probat universaliter de omni ignorantia juris Canonici, vel præcepti, si inculcata sit, etiam cum peccatum scitur esse contra legem naturalem, vel divinam; modo invincibiliter ignoretur esse *contra legem Ecclesiasticam*; sic enim respectu ejus non committitur contumacia; sic etiam Quintanaduenastr. 9. sing. 6. n. 4.

1797 Quæres 2. An ignorantia invincibilis so-

Tom. V.

lius poenæ v.g. censuræ, excuset à censura, licet adsit notitia juris & facti? Negat Covar. & alii. Alii probabilius affirmant, etiam de omni poena juris. Ratio est 1. quia ex c. *ut animarum*, cit. ignorantes non ligantur sententiis. 2. Quia censura nulla est, ubi subditus non monetur sub comminatione censuræ ex dict. supr. Sic enim non est contumax, sed licet adsit notitia præcepti, si absit notitia censuræ, subditus non monetur comminatione censuræ; ergo. Unde licet hoc fortasse non sit in aliis poenis; est tamen in censuris, quæ requirunt specialem inobedientiam & contumaciam, ut aliqui volunt; quamvis rectius videatur, nec admittendum in aliis poenis, ut diximus alibi, quod verò quandoque puniantur ignorantes in foro externo, est ex præsumptione, quòd habuerint notitiam.

Quæres 3. an excuset à censura invincibilis ignorantia facti? R. affirmativè, sive ignorans det operam rei licitæ, seu illicitæ, Leander q. 8. & 9. Sayrus de cens. l. 1. c. 18. n. 19. quem citat & sequitur Beatus cit. n. 29. Talis enim ignorantia excusat à culpa; ergo etiam à poena tali culpæ statuta. Idem est, si quis invincibiliter ignoret qualitatem facti, vel culpæ; hinc si quis percutiat Clericum, invincibiliter ignorans esse Clericum, non incurrit censuram, ex c. *Si verè*, 4. de sent. excom. ibi: *dummodo ipsum esse Clericum ignoraverit*; talis enim ignorantia excusat culpam à Sacrilegio. Hinc bene notat P. Nicolaus Baldellus Theol. mor. l. 1. D. 2. n. 16. censuram solum incurri per contumaciam & inobedientiam ad claves Ecclesiæ. Et hac de causa omnino requiritur, ut hæc etiam circumstantia sit specialiter cognita, quòd Ecclesia ex potestate clavium, & sub poena censuræ, hoc vel illud præcipiat, aut prohibeat, & hæc non cognita, non est, quòd aliquis timeat de censura, sic ille.

Quæ diximus de ignorantia invincibili, intelligenda sunt non solum de antecedente, sed etiam concomitante, idque tam de ignorantia juris, quàm facti, Suarez de cens. D. 4. S. 8. n. 8. Vasq. Molin. Henriquez, Sanchez, & alii, quos citat, & sequitur Beatus cit. n. 30. Pro concomitanti ratio est, quia quamvis cum illa stet pravus affectus (v. g. percutiendi Clericum) hic tamen affectus non influit in percussione Clerici, cum ut talis non sit cognitus, ac proinde non communicat actui

Ecc 2

exte.

externo rationem Sacrilegii, ergo nec incurritur censura imposita *propter Sacrilegium externum*, ita illi. Idem etiam valet de ignorantia tantum venialiter culpabili per Ordinem ad censuras, quæ supponunt peccatum mortale; ita Beatus n. 31. Basilius hic n. 20. Dubitatur autem, an si percussus laicum, existimans esse Clericum, incidat in censuram? Glossa in c. *Si verò* cit. de sent. excom. V. *ignoraverit*, affirmat apud Leandrum q. 13. qui probabilius negat cum aliis; nam censura non fertur propter errorem conscientie, sed ob realem percussorem Clerici, quæ in præfenti abest.

1800 Quæres 4. an, & quando ignorantia vincibilis excuset à censura? R. quod vincibilis ignorantia sive juris, sive facti, etiam mortaliter culpabilis, excuset à censura, modò non sit supina, & crassa. Ratio est ex c. 2. de constitut. in 6. ubi dicitur, quod ignorantia, quæ non est crassa, aut supina, excuset à quibuscunque sententiis Ordinariorum quorumcunque; non omnis autem ignorantia mortaliter culpabilis, efficit ignorantiam supinam, & crassam, quod supponere videtur Suarez D. 4. S. 10. n. 10. qui est in sententia contraria. Complures verò docent, eam solum ignorantiam esse crassam, & supinam, quæ ex malitia, & nimia negligentia procedit. Ubi etiam nota, ex Castropalao D. 1. p. 8. n. 7. in dict. c. nomine *Ordinariorum* etiam intelligi Pontificem, qui vel maxime est Ordinarius, præsertim cum pro eodem militet ratio, ex qua procedit dictum capitulum, & hanc sententiam censet Leander q. 15. probabilem sed probabiliorem oppositam.

1801 Unde ulterius sequitur, quod nulla ignorantia supina, vel crassa excuset à censura, sive sit antecedens, sive concomitans, ut patet ex c. *ut animarum* cit. et si alii hoc negant de ignorantia supina, vel crassa, si sit antecedens. Tum enim delinquens non videtur contumax, quia non fecisset malum, si scivisset illi annexam censuram: sed capitulum, ut *animarum* sine distinctione loquitur; alias enim istorum sententia non incongrua videtur. Si tamen censura foret solum contra eos, qui *scienter* id fecerint, vel qui *presumpserint*, &c. excuset probabiliter etiam ignorantia affectata, supina, & crassa; quia reverà tales, qui cum simili ignorantia peccant, non peccant *scienter*, nimirum cum qua-

dam temeritate &c. Hinc quando Doctores communiter dicunt: *scire, & debere scire, idem esse*: intellige per ordinem ad transgressionem præcepti, & tunc solum, quando talis ignorantia est verè culpabilis secundum dicta n. 1794. cum verò dicitur, *quod ignorantia facti, non juris, excuset à culpa*; intellige, quod non excuset in foro externo, ubi præsumitur, quod nemo ignoret legem à Principe latam, saltem eam, quæ est juris clari.

Quæstio est 2. an, & qualiter metus excuset à censura? Metus est timor mali impendentis. Hinc illud ex metu fieri dicitur, quod quis facit talis mali declinandi causâ, alioquin non acturus; Sic Escobar in Theol. mor. principiis, Exam. 2. c. 7. n. 9. Metus alius est justus, qui etiam dicitur probabilis, gravis, & cadens in constantem virum; alius injustus, qui vocatur levis, vanus, & cadens in virum inconstantem. Tunc autem metus dicitur justus, & gravis, quando in eo, in quem cadit, laudem fortitudinis, & constantiam non minuit. Talis est timor mortis, mutilationis, longi carceris, diuturni exilii, servitutis, jacturæ honoris, omnium bonorum, aut opum, aut partis notabilis, infamie, quæ facile purgari non possit, &c. Et hoc non tantum, cum ea mala quis timet sibi, sed etiam, cum ea timet filiis, parentibus, uxori, arctissimis amicis; horum enim mala, nostra reputamus. Talis etiam est, quo filius timet offensam Patris; pupillus, tutoris; subditus, Principis; Monachus, Abbatis; uxor, viri; Clericus, Episcopi. Not. tamen, ut metus factum alioquin illicitum excuset, necesse esse, ut sit majoris mali, quàm sit illud, quod metus causâ suscipitur; ita Escobar cit. Beatus, de quo infra.

Metus autem dicitur injustus. 1. Quando est minoris mali, quàm sit id, quod metus causâ suscipitur; vel certè, si sit ob malum non contentum, vel simile prioribus. Vis demum, & coactio stricte sumuntur, cum membris exterioribus repugnante voluntate afferuntur, minus stricte, cum afferunt metum alicujus mali, ob quem actio fit, alioquin non futura. Ex his nota cum Escobar cit. c. 2. quod vis absoluta tollat voluntarium, nec, quod ex illa committitur, imputetur ad culpam; ignorantia antecedens tollat voluntarium; comitans autem illud auferat tantum nega-

tivè; quia tollit necessariam cognitionem, non efficit involuntariam. Metus relinquit voluntarium simpliciter, & tollit voluntarium secundum quid; ita ille, quibus positus:

1804 Not. ex Gabriele Beato qq. mor. q. 39. n. 13. & seq. quod metus probabilis, & iustus regulariter excuset à peccato contra jus positivum humanum; non quòd faciat actum involuntarium; sed quòd lex positiva humana tunc suspendat suam obligationem. Non enim videtur velle obligare cum tanto periculo. Nam tali casu, cum factum sit valde difficile, censetur moraliter impossibile, atque adeo non est materia legis humanæ. Excipe, nisi res esset valde necessaria bono communi, ut proinde huius utilitas praeponderet alterius malo. Hæc omnino vera existimo; cum actio lege positivâ humanâ vçrita, non est aliunde mala: his præmissis:

1805 Dicendum, quòd iustus, & gravis metus toties excuset à censura, quoties excuset à peccato, quod ejusmodi censura requirit. Tunc enim abest materia proxima censuræ, scilicet peccatum; ita Beatus cit. n. 12. Castropal. D. 1. de cens. p. 8. n. 10. Unde quando in c. *Saceris* de his, quæ vi, metusve causâ fiunt, Pontifex inquit, communicantem cum excommunicato, per vim, seu coactionem inductum, excusari; secus verò per metum: sensus est, quòd vis, & coactio absoluta semper excusent à censura, quia tollunt libertatem, atque adeo culpam; at metus, cum relinquat voluntarium simpliciter, nec semper adversus jus Ecclesiasticum à culpa liberet, non semper liberet à censura, sed tantum quoties liberat à culpa; ita Suarez D. 6. S. 3. Coninch D. 12. n. 97. Layman l. 1. Sum. tr. 5. p. 1. c. 5. in fine apud Castropalaum cit. n. 10.

1806 Si petas, an, si Ecclesia prohibeat aliquid sub censura, quòd est vetitum etiam lege naturali, & divina, incidas in censuram tali delicto annexam, sin illud committas ex iusto, gravique metu? Coninch D. 13. d. 12. concl. 2. negat; quia metus excusatur ab observatione præcepti Ecclesiastici, atque adeo à culpa & contumacia respectu Ecclesiæ. Gaspar Hurrado autem, quem citat, & sequitur Castropalaus n. 11. affirmat; quia tunc præceptum Ecclesiasticum nihil præcipit, quòd secluso tali præcepto agere, vel omittere posses licitè. Addit

tamen Castropalaus, si præceptum Ecclesiasticum prohiberet circumstantiam, aliàs non vetitam, licet substantia actus foret contra legem divinam, & actum in ea circumstantia, cui annectitur censura, faceres ex metu gravi, te liberum fore à censura; pro negativa stat etiam valde probabiliter Suarez; quia tunc non peccat *in Ecclesiam*.

Quæstio est 3. an dubium excuset à 1807 censura? *re.* si dubium habeas an te debeas reputare censurâ ligatum? respondeo, quòd non, si sufficientem diligentiam adhibuisti deponendi dubium. Nam per dubium superveniens nemo privati debet certo jure per baptismum accepto in participationem bonorum communium Ecclesiæ; Sanchez l. 1. in decal. c. 10. n. 56. quem citat, & sequitur Castropalaus n. 8. Si autem petas an debeas te reputare censurâ ligatum, si certus sis, latam esse censuram, sed dubitas, an serio? *re.* affirmative; debes enim præsumere, quòd verba secundum communem intellectum prolata non joco prolata sint, præsertim in re gravi, qualis est censura; ita Sanchez n. 57. Et ideo etiam in quæstione, an si certus sis te incurrisse censuram, sed dubius, an absolutus sis, debeas te reputare in censura esse? *re.* affirmative; quia certa possessio censuræ non evertitur per dubium superveniens, ex c. *sicut*, de sent. excom. Idem est, si dubites, an appellationem censuræ præmiseris, vel legitime appellaris ex c. *Cum tu*, de testibus, & attestationibus, Castropal. cit. n. 8.

Quæstio est 4. an innocentia excuset à 1808 censura? *re.* in hac quæstione certum esse, quòd verè innocens, excusetur in conscientia à censura; tum enim deficit materia censuræ, nimirum culpa. Hinc licet tali casu Judex in te ferret censuram, nulla foret; quia contineret intolerabilem errorem, ex c. *solet*, & c. *Venerabilibus*, s. *Potest*, de sent. excom. in 6. junct. c. *Irritum*, & c. *Cui est*, 11. q. 3. Similiter licet verè deliqueris, si tamen delictum exterius probatum non sit, non potes censurâ affici. Judex enim censuram ferre non potest ex privata scientia, sed publicâ, cum sit actus iudicii publici & forensis; ita Castropal. cit. ex Navar. in c. *Cum contingat*, de foro compet. de octava causa nullitatis.

Quæri tamen potest, an censurâ lige- 1809 ris, quando es in re innocens, sed secun-

dum allegata & probata demonstratis nocens? affirmant Glossa, Durandus, & Corduba apud Castropalaum n. 13. Negant Cajetanus, Sotus, & alii ibid. 18. mihi probabilior videri negativam; quam etiam sequitur Castropal. cit. n. 15. quia revera alienum est à mente Ecclesie sub censuris cogere innocentem in re; si tamen Judex aliquid præciperet, v. g. ut solvas debitum, ad quod probaris judicialiter obligatus esse, licet in re non sit, & sine scandalo non possit prætermitti obedientia, deberes parere; si tamen non pareres, censuram quidem non incurreres, sed peccares contra legem naturalem, quâ jubemur parere Judici, legitime, hoc est, secundum allegata, & probata præcipienti, si res aliunde iniqua non sit. Non verò teneris, si res foret iniqua v. g. si præciperet accedere ad feminam, quæ probatur juridicè esse tua; tu tamen certò nosti non esse tuam; hæc Castropal. n. 25.

1810 Ex hoc etiam sequitur, quòd obligatio abstinendi in publico ab actibus, quos interdicit censura lata in taliter innocentem, solum proveniat ex lege naturali, de non contemnenda publica potestate justè (scilicet secundum allegata & probata) ac juridicè præcipienti: Cæterum occultè non teneris abstinere. Hinc si in tali censura Sacerdos celebraret, non fieret irregularis; hi enim effectus annectuntur censuræ vera, non apparenti. Suarez D. 4. S. 7. n. 20. Coninch, D. 13. d. 13. conclus. 4. Layman l. 1. tr. 5. p. 1. c. 6. coroll. 1. Hæc omnia intellige in foro conscientie, nam in foro externo verè reputaris censurâ ligatus. Hinc si collatio beneficii declaretur irrita, verè habebit effectum, non vi censuræ, sed ob commune bonum Ecclesie, ne invalidè alteri conferatur. Suarez, Layman, & alii cum Castropalao n. 16.

1811 Pro solvendis rationibus sententie affirmantis not. 1. dictum S. Gregorii c. 1. & c. Non solum. II. q. 3. quòd etiam injusta sententia Pastoris timenda sit, intelligi de injusta, sed valida; vel quòd non sit cum scandalo vitanda; ita Gratianus in c. Si Episcopus, II. q. 3. 2. Ad sententiam validam non sufficere, quòd Judex justè procedat, sed etiam requiri, ut justum præcipiat; quòd non est in præsentem, cum procedat ex præsumptione falsa. 3. Integritatem judicii sufficienter salvari, si censuram non violet in facie Ecclesie, & hanc posse privare fidelem

bonis communibus spiritualibus, modo Reus probetur, si id necessarium sit ad auctoritatem Ecclesie; quòd non est in præsentem; sufficienter enim provisum est per præceptum naturale, de quo supra.

Inter reliquas causas ab incurfu censurarum excusantes, est error conscientie. Censura enim non imponitur errori conscientie, sed veræ violationi legis; Gibalin. de juridict. sacra, disq. 2. q. 2. n. 15. §. si verò. Secunda causa est, si doleas de peccato, & illud retractes prius, quam sequatur effectus externus, quem supponit censura, ut diximus n. 1703. & seq. Tertio excusat impotentia materialis faciendi, quòd præcipitur sub censura, hæc enim excusat à peccato. Quarto excusat nullitas censuræ. Quinto excusat appellatio facta in tempore, ut habes à n. 1774. Sexto excusat confusio partis, in cujus favorem lata est censura ex dictis; Septimo excusat consuetudo rationabilis præscripta, ex c. fin. de consuetud. Octavo cessatio finis totalis legis, aut præcipui, tunc enim omnis ejus obligatio interit. Denique omnes causæ excusantes à peccato, etiam excusant à censuris.

ARTICULUS XII.

De effectibus censura.

DUO sunt effectus censura; nempe proximi, seu intrinseci; & remoti, seu extrinseci. Effectus proximus est privatio censuratum quibusdam bonis spiritualibus & temporalibus, quæ annexa sunt illis. Hæc privatio consistit in quodam vinculo, seu obligatione, quâ is, qui Reo censuram applicat, obstringit alterum ad abstinendum ab iis bonis. Remotus est ille finis, quem Judex ferens censuram intendit, qui quandoque duplex est: unus spiritualis & essentialis, nimirum observantia disciplinae Ecclesiasticæ, & respicientia contumacis, seu emendatio à delicto; alter temporalis, qui non est semper conjunctus, idque ob priorem finem, nimirum reparatio damni, quòd illatum est innocenti, vel revelatio rei, quam quis novit, &c. quòd plerumque fit, cum feruntur monitoria, seu censura ob hos fines restitutionis, vel revelationis, prout necessarios ad bonum spirituale delinquentis. Nisi enim quis restituat temporale, excommunicari potest juxta Trid. Sess. 25. de form. c. 3. hinc censura ultimatè

timatè fertur, ut spiritus ejus salvus fiat in die Domini. 1. ad Cor. 5.

1814 Quæstio igitur est 1. an censura statim obliget? *z.* quòd Lutherus, damnatus à Leone X. (ut refert Gibalinus de sacra juridict. disq. 1. q. 4. n. 3.) existimavit, censuram non habere effectum in foro interno, nec obligare in conscientia; sed tantum in externo. Ad contrarium omnino tendendum est cum communi. Hoc enim Ecclesia facere potest, & sic eam facere, sufficienter constat de ejus mente; cum graviter puniat non abstinentes ab iis actibus, à quibus quis per censuram prohibetur. Statim autem, ac Reus censuram incurrit, rerum spiritualium usu privatur, etiam ante Judicis sententiam condemnatoriam, ubi ipso jure lata est. Nam censura lata per se fert executionem, c. *Pastoralis*, 53. *S. Verum*, de appell. ubi excommunicatio, quæ semel vires sumpsit, executionem habet etiam ad denuntiationem, licet ante denuntiationem contra illam appelletur; & colligitur etiam ex c. *Is, cui*, 20. de sent. excom. in 6. Ratio autem est, quia talis obligatio, si non est formaliter ipsa censura, saltem est proprietas censuræ; sic Leander D. 10. q. 2.

1815 Quæstio est 2. an effectus censuræ sint perpetui? *z.* esse perpetuos negativè, cum non habeant certum sibi tempus præfixum; non positivè; statim enim, ac Reus contumaciam deponit, & satisfactionem præbet, censura tolli debet per absolutionem; ita Suarez, Filliuc. & communis. Hos effectus producit non solum censura publica, sed etiam occulta: sequuntur enim ex natura censuræ. Nam denuntiatio nihil novi facit quoad censuratum; sed tantum quoad alios circa ipsum, ut habetur in Extravag. Martini V. in Concilio Constant. *ad evitanda*. Hinc etiam not. per appellationem non suspendi effectum censuræ absolute late, seu quæ vires sumpsit; uti probatur multo jure, cit. c. *Pastoralis*, *S. Verum*, de appell. & c. *Adhæc*, eod. c. *ad revocandum*, de offic. ordin. c. *Is, cui*, *S. ult.* de sent. excom. in 6. ita Suarez D. 6. S. 4. n. 1. & alii.

1816 Quæstio est 3. an manente censurâ, effectus ejus suspendi possint per Papam? Panormitanus, & alii Canonistæ in c. *Nulli*, de sent. excom. arbitrantur, non posse Pontificem alicui concedere privilegium, ut communicet cum excommunicatis ma-

jori excommunicatione; Leander q. 7. censet, posse Pontificem dispensare, utis, qui censurâ affectus est, licitè exerceat actus per censuram vetitos; hanc enim prohibitionem ait esse tantum de jure humano; citatque pro se P. Suarez, Filliucium, & alios. In hac re existimo primò, effectum formalem censuræ, cum ponitur hæc forma in subjecto capaci, à nullo esse impedibilem; implicat enim formam esse debitè unitam subjecto proximè capaci, & non dare effectum formalem. Existimo 2. si censura consistat formaliter in obligatione non utendi rebus spiritualibus, quibus privatur; non posse etiam per Pontificem tolli ejus effectum formalem, seu fieri licitas operationes à censura vetitas, stante censurâ. Sic enim staret obligatio non utendi. Cæterum existimo reliquos effectus, qui non fluunt immediatè & formaliter ab obligatione prohibente, posse suspendi per Pontificem, is enim potest dispensare in jure Canonico.

Quæstio est 4. an dicti effectus suspendi possint per inferiorem Pontificem? *z.* affirmari à nonnullis Canonistis apud Leandrum cit. q. 8. quia Episcopi possunt dispensare in omnibus, in quibus Papa, nisi sit illis prohibitum; sed hanc dispensationem nullibi legimus prohibitam; ergo; ita illi: alii tamen negant, etiam in effectibus censuræ, quam tulerunt ipsi Episcopi; non enim possunt dispensare in rebus jure communi, & universa ab Ecclesia prohibitis, nisi quando jure communi, vel aliquâ receptâ consuetudine aut traditione illius conceditur, c. *dilectus*, de tempor. Ord. & c. *At si Clerici*, *S. de adulteriis*, de Judicibus.

Mihi videtur, effectum remotum censuræ, cum sit in libertate censurati, ab eodem, etiam stante censurâ, impediri posse. 2. Reliquos effectus censuræ impediri probabiliter (atque adeo ipsam etiam obligationem) si magnum inde commodum proveniat v. g. si populus aliàs in celebri festo privaretur missâ &c. quod etiam existimo, si censuratus gravi metu, vi, coactione, & similibus induceretur ad aliquem actum ceteroquin per censuram prohibitum. Hinc etiam judico, si censura formaliter consistat in sola dignitate subjecti, quam habet ad pœnam, seu obligationem prohibentem usum aliquorum bonorum spiritualium, effectus censuræ (præter formalem imme-

immediatum) posse à solo Pontifice suspendi. Is enim solus dispensare potest in jure communi, & iis, quæ statuta sunt ab universali Ecclesia; ita Castropal. D. 1. de cens. in communi, p. 8. excipe casum unum, de quo n. 1752. De aliis censurarum effectibus magis constabit, cum agemus de singulis in particulari; ubi etiam dicemus, quando incurrat irregularitatem, qui censuram violat.

ARTICULUS XIV.

De absoluteione à censura.

1819 **A**bsoluteio à censura hic aliud non significat, quàm actum jurisdictionis Ecclesiasticæ, per quem dissolvitur vinculum censure, quo quis per eandem potestatem ob delictum aliquod ligatus erat. De hac igitur in præsentem, quantum requiritur pro notitia censurarum in communi. Illud nota, ex eo, quòd quis per rescriptum absolvatur ab una excommunicatione, cujus mentionem fecit, alià tacitâ ex alia causa; cum non censi absoluteio ab hac, c. *Cum pro causa*, 27. h. t.

1820 **Q**uæres 1. an censura tollatur morte censurati? **R.** 1. censuram, quâ parte ligat alios fideles, defacto non tolli morte censurati. Sic enim, cum quis in excommunicatione majori decedit, adhuc obligatur vivi cum non sepelire Ecclesiasticâ sepulturâ, ut constabit ex dicendis in seqq. Deinde **R.** 2. quâ parte ligabat ipsum censuratum, non tolli, nisi per tacitam absoluteionem Ecclesiæ; ratio est, quia non minus solvere, quàm ligare pertinet ad actus jurisdictionis Ecclesiasticæ; ergo actus solvendi sine tali potestate nequit exerceri. Cum ergo Ecclesia sæpius hunc actum non exerceat formaliter; & explicitè quoad morientes, qui in censura sunt; exercebit illum tacitè, & virtualiter. Ex hoc sequitur censuram, quâ parte ligat censuratum, directè definire morte censurati, sed non sine omni absoluteione. Cum enim defunctus directè non subsit potestati Ecclesiasticæ, præsumi debet, quòd cum Ecclesia non velit ligare, ultra tempus vitæ, consequenter pro morte liberet à vinculo censure. Hinc omnino existimo, hanc obligationem posse simpliciter expirare, sine omni directâ absoluteione (licet defacto non contingat) morte censurati; cum ut talis non sit subiectum capax directè obligari.

Confirmari hæc possunt ex c. à nobis, 28. de sent. excommunic. ubi Innocentio III. ab Abbate S. Andreæ quæstio proposita fuit, utrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint poenitentia manifesta; nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur Ecclesiasticæ disciplinæ unitati, non suscepto beneficio absoluteionis decesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit habendus; & utrum pro tali sit recipienda elemosyna, & à fidelibus sit orandum; rescripsit Pontifex in hæc verba, cum ex sola culpa ligetur quis quoad DEum apud triumphantem Ecclesiam; ex sola verò sententia ligetur quoad hominem apud Ecclesiam militantem, quando vinculum culpæ remittitur, absolvitur apud DEum, sed apud homines non absolvitur, nisi quando vinculum sententiæ relaxatur, alioquin Ecclesiæ absoluteio nullatenus necessaria videretur, si in sola cordis contritione præter sacerdotale officium rigor relaxetur disciplinæ Ecclesiasticæ. Nos, ergo consult. tuæ de consilio fratrum nostrorum breviter respondemus, quòd iudicium DEI, veritati (quæ nec fallit, nec fallitur) semper innititur; iudicium autem Ecclesiæ nunquam opinionem sequitur, *quam & fallere sæpe contingit, & falli*: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud DEum, apud Ecclesiam sit solutus; & qui liber est apud DEum, Ecclesiasticâ sit sententiâ innodatus: Vinculum ergo, quo peccator ligatus est apud DEum, in culpa remissionem dissolvitur; illud autem, quo ligatus est apud Ecclesiam, cum sententiâ remittitur, & relaxatur.

Concludit Pontifex dicens: unde ipsi quantumcunque se dictus vir juramento præstito, quòd Ecclesiæ mandato pareret, humiliare curaverit; quantumcunque poenitentia signa præcesserint: *quia tamen morte præventus absoluteionis non potuit beneficium obtinere*, quamvis absoluteus apud DEum fuisse credatur, *nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absoluteus*: potest tamen, & debet beneficio ei Ecclesiæ subveniri, sic, ut cum de ipsius viventis poenitentia per evidentia signa constiterit, *defuncto etiam absoluteionis beneficium impendatur*. Ac tandem ipse proponit, quod objici posset, & respondet: nec obstat, quòd Ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi, atque solvendi homines super terram, tanquam non possit solvere, & ligare sub terra sepultos:

pultos: & quod legitur: Non communicetur mortuo, cui non est communicatum & vivo; cum est communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contempnus religionis, sed necessitatis articulus impedit: & in certis casibus à canonibus denotatis ligasse legitur Ecclesia mortuos, & soluisse.

1823 Quæres 2. an censura desinat positâ emendatione Rei? R. censuram non tolli per emendationem Rei, nisi lata sit sub conditione; quâmdiu non satisfeceris. Primam partem tenet Leander D. 11. q. 2. cum communi. Secundam Castropalauius cit. n. 4. p. 11. quia tali casu cum eo præcepto simul tacite datur absolutio sub ea conditione de futuro. Ratio autem primæ partis est, quia censura fuit Reo applicata per Ecclesiasticam jurisdictionem; ergo per eandem solum tolli potest, quâmdiu subiectum est capax subiectionis; & habetur in c. Cum desideres, 15. de sent. excom. ubi Pontifex quærenti, *urum alicui excommunicato, qui mandato Ecclesie stare iuravit, & ante absolutionem Episcopus ei communionem reddidit, sit communicandum ab aliis; & an Episcopus id facere debeat?* rescripsit: quod, cum cautio iuratoria, quam hodie, qui excommunicati sunt, præstant, potius ad cautelam ex consuetudine Ecclesie, quàm ex rigore Canonum sit inducta, neque momenti tam validi reputetur, ut nisi absolutionis beneficium sublequatur, ille, qui excommunicatur; debeat communioni aliorum restitui, præsertim cum ex eo iuramento absolutionem consecutus non sit, & constet cum excommunicatum fuisset, & verum sit, absolutum non esse; non potest Episcopus, nec debet ei communionem dare; neque aliis eidem communicare, nisi fuerit secundum formam Ecclesiasticam post iuramentum prestitum absolutus.

1824 Idem dicitur in c. Sacris, 38. eod. ubi Pontifex rescribens Archi-Episcopo Strigoniensi ait: Licet is, qui voluntarius excommunicatis communicaverat, qui cum omnibus fautoribus suis, & participibus excommunicationis sententiâ sint astricti, ad cor postmodum rediens, de mandato Ecclesie illos, quos foverat, expugnaret; non tamen prius, quàm absolutionis gratiam perceperit, habendus est absolutus; nec, si occumbat in bello, oblationes sunt recipiendæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ: nisi cum de ipsius viventis pœni-

Tom. V.

tentia per evidentia signa constiterit, juxta cuiusdam constitutionis nostræ tenorem, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur.

Dices 1. ablatâ causâ aufertur effectus. 1825
2. censura essentialiter respicit contumaciam; ergo eâ sublatâ, etiam censura tollitur. R. ad 1. antecedens verum esse. 1. de effectus formali, ablatâ causâ formali. 2. De causâ conservante; culpa verò non est causa conservans censuram; licet hæc in fieri ab illa pendeat; & illa sit causa ponendæ censuræ. Ex hoc etiam patet ad 2. licet enim essentialiter supponat contumaciam, ut censura ponatur ab homine; non tamen, ut conservetur, ita habetur in cit. c. Cum desideres, de sent. excom. c. quâ fronte, de appell.

Quæres 3. An censura tollatur morte 1826
censurantis? R. negativè, si semel contracta sit; Colligitur clarè ex c. Si Episcopus, 11. q. 3. c. Pastoralis, 11. §. Præterea. de offic. ordin. ubi habetur: mortuo delegato Papæ, qui excommunicavit aliquem, non posse ab alio absolvi, quàm à Papa extra mortis articulum, nisi ab ejus Successore in delegatione. Censuræ enim ita institutæ suat, ut licet in fieri, non tamen in conservati pendeant à vita, vel jurisdictione ferentis; hæc enim pœna disponente sic jure durat in potestate subiecto, quousque legitimè tollatur, ex decisione Concilii Sardicensis, relata, c. Si Episcopus, cit. & alibi; ita Coninch D. 14. d. 16. n. 198. Suarez D. 7. S. 1. in princip. & alii apud Castropal. loc. cit. Id etiam nota, esto censuratum censurans per epistolam salutet, per hoc non censi absolvi, c. Si aliquando, 41. h. t. ibi: Si aliquando fortè contigerit, quod eis, qui auctoritate Apostolica sunt excommunicationi subiecti, nostra litera cum salutationis alloquio destinentur, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata. Cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam subreptionem contingat hujusmodi literas impetrari. Sed excipe, nisi sciens scribat; tunc enim præsumi potest absolvi.

Ex dictis colliges, censuram semel 1827
contractam per solam absolutionem tolli, loquendo de facto; non enim minus actus solvendi, quàm ligandi est actus jurisdictionis Ecclesiasticæ; ergo neuter sine illa exercetur. 2. Id clarè definit Clemens III. in c.

Fff

Cum

Cum desideres, de sent. excom. prout constat ex textu relato superius. 3. Quia nec tollitur per mortem censurantis, aut censurati, nec per solam Rei emendationem; ergo aliud non restat, quam quod per solam absolutionem; ita communis. Concedo tamen, quamvis censura ex dispositione juris non tollatur sine absolutione, absolute tamen tolli posse sine illa, etiam ex dispositione Pontificis; hoc enim totum penderet à jure humano; id quod verum est non tantum de censura simpliciter lata; sed etiam solum ad tempus; nam & hic intervenit absolutio juris. Hinc semel vitandus, semper vitari debet, dum constat absolutum, c. *sicut*, h. r. excipe, nisi censura fuisset sub conditione, quæ scitur jam impleta. Vide Barbosam, hic, n. 7. qui n. 3. dicit, non bene probari absolutionem per Confessarii schedulam; his præmissis:

1828 Cum autem absolutio in genere sit liberatio ab aliquo vinculo, sive physico, sive morali; & in præsens agatur de absolutione à censura, quæ imponit quoddam morale vinculum illà innodato, resolvendum venit, qualis & quoruplex ea sit. Notandum autem *absolutionem* differre à *revocatione* 1. quia absolutio est à sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, juxta formam Ecclesiæ solemniter: at revocatio est sententia verbis sine solemnitate 2. quia absolutio impenditur, quando censura tenuit: revocatio autem, quando non tenuit, quo posito:

1829 R. dici communiter esse quadruplicem; prima est, quæ fit *ab homine*; altera, quæ *à jure*; prior egreditur immediate ab homine habente potestatem: posterior fit immediate à jure, ut si in lege aliqua reperitur hæc forma: *Qui hoc fecerit, ex tunc fit absolutus*. Secunda est, quæ vel datur *absolute*, vel *sub conditione*, de præsentis, præterito, vel futuro. Conditionata de præsentis, vel præterito esse potest valida: sed nunquam incipiet valere, nisi impletâ conditione: propter non usum Ecclesiæ regulariter non est licita: erit tamen, si probabili necessitate, vel utilitate cohonestetur.

1830 Tertia est, quæ fit vel *simpliciter*, vel *ad cautelam*. Illa datur, quando de censura nullo modo dubitatur. Absolutio ad cautelam datur, quando dubium est de valore censuræ, vel præmittitur ante alium actum, cujus valor per censuram impediri

potest. Unde confertur ei (inquit Bellanus D. 14. d. 16. n. 200.) qui non scitur esse excommunicatus, ut si forte sit, ab excommunicatione liberetur. idque vel absolute, & sic communiter præmitti ante absolutionem sacramentalem, vel ad certum tantum effectum, ne v. g. collatio gratiæ sit irrita.

Quarta demum, quæ fit vel *simpliciter*, *ter*, vel *ad reincidentiam*; illa est absoluta, & perpetua: Absolutio ad reincidentiam datur, quando censura non tollitur in perpetuum, sed ut reditura post certum tempus, vel effectum, v. g. post collationem beneficii, quæ non valeret persistente censura. Alio modo (ut docet Suar. D. 7. l. 8. n. 22.) & quidem magis propriè, datur absolutio ad reincidentiam, non ad certum tempus vel actum, sed sub conditione satisfaciendi intra certum tempus, quo transacto, & non impletâ conditione, reincidatur in censuram. Quid operetur clausula (*satisfacta parte*) in concessione portulatis absolvendi: & quid *partis* nomine veniat? declarat late Suarez D. 7. de cens. l. 4. à n. 38.

Ex hoc coll. absolutionem ad reincidentiam fieri dupliciter 1. propriè, cum quis absolvitur ex intentione absolventis à censura in perpetuum; sed cum quodam onere, & conditione, si hoc, vel illud fecerit; si secus, ut reincidat in censuram, 2. impropriè solum, cum scilicet non tollitur censura, sed tantum suspenditur ejus obligatio v. g. quoad unum actum, *ad dicendum testimonium &c.* ad recipiendum beneficium. Hæc absolutio dicitur *ad effectum gratiæ*; quibus positis:

§. I.

De conditionata absolutione à censura.

Circa hoc quaestio est, an valeat absolutio à censura sub conditione de futuro? Negativam tenent Sylvester, D. Antoninus, Angelus, Avila apud Leandrum q. 12. Sed probabilius affirmatur, si causa rationabilis subsit; Sic Gibalinus dist. 9. q. 2. Sayrus, Hurtado, Suarez, Layman, & alii, quos citat, & sequitur Castropalaus D. 1. de censur. p. 11. §. 2. n. 2. quia hæc jure naturali, nec positivo irritatur. Deinde censura ferri potest sub conditione de futuro ex c. *Romana*, V. *Caveant*, de sent. excom. in 6. ergo & absolutio ab illa. Quamvis autem hic modus absolvendi stando

stando in rigore juris non sit illicitus, imò cum necessitas, vel utilitas occurrit, adhiberi possit; tamen regulariter loquendo non est usurpandus; quia in Ecclesia defacto hic modus non est in usu; ita Suarez cit.

1834 Dices 1. ex regula juris 50. in 6. actus legitimi non recipiunt conditionem; sed absolutio à censura est actus legitimus; ergo non recipit conditionem. R. hanc regulam sic universaliter prolata recipere multas limitationes ut diximus l. 4. tit 5. à n. 770. Nam contractus matrimonii est actus legitimus, & tamen recipit conditionem. Sensus ergo est, quòd actus legitimi, quibus ex natura sua vel juris dispositione repugnat conditio, vel adjectio diei, vel certi temporis, tamen conditionem non recipiant, quales sunt, qui statim habent executionem; inter hos autem non est absolutio à censura. V. lib. 4. Tit. 5. de Condit. apposit. à n. 760.

1835 Dices 2. alia Sacramenta (excepto matrimonio) invalidè fiunt sub conditione de futuro v. g. absolutio à peccatis; ergo etiam à censuris. R. N. confeq. ita docent Castropal. D. 1. de cens. p. 11. n. 4. Layman l. 1. tr. 5. p. 1. c. 7. n. 1. & apud eum Covarruv. Suarez, & alii, concedentes absolutionem censuræ dari posse sub conditione de futuro, quâ positâ, ipso facto, propter annexam absolutionem tacitam, tollatur censura. Ratio autem disparitatis est; quia valor censuræ, sicut omnis concessionis liberæ, atque adeo etiam valor absolutionis à censura, pendet immediatè à libera voluntate concedentis; sic autem concessam esse constat ex dictis textibus; valor autem Sacramentorum immediatè pendet ab institutione Christi, qui ea voluit, extra matrimonium, fieri per verba de præfenti.

§. 2.

De absolutione ad cautelam.

1836 R. Esp. Absolutionem ad cautelam (de qua n. 1830.) si à poenitente petatur in foro interno, concedi posse ad solum ipsius absolvendi testimonium, modo promittat, ubi constiterit, se censurâ ligatum fuisse, quòd satisfaciatur; ita Sayrus, quem ibidem sequitur Castropal. n. 5. Si autem præstetur in foro externo generatim, eò, quòd poenitens nullius in particulari suspicionem habeat, concedi sine cognitione causæ, & datâ cautione; si autem conce-

Tom. V.

datur quoad censuram specialem, tum absolvendus saltem semiplenè probare debet, se illâ censurâ ligatum non fuisse; quòd fieret, si ostenderet, quòd vel contineat errorem intolerabilem causæ; vel lata sit post legitimam appellationem juxta c. solet, c. Venerabilibus, §. potest quoque, de sent. excom. in 6. quæ jam retulimus supra; vel quacunque alia de causâ, ut tradit Innocentius III. in cit. c. solet. quo casu etiam citandus est, ad cujus instantiam censura lata est; vel Judex, qui eam tulit, si processit ex officio. His proponi debet allata ratio, & sin illi opponant manifestam offensam, vel contumaciam, concedendus est terminus octo dierum, ut id probent, & interim abstinetur ab absolutione: Si verò in probatione non subsistant, condemnandi sunt ad expensas factas, & censurandus erit absolvendus; secus, si probaverint intentum; ita cit. c. solet, & docent Covarruv. Ugolinus, Sayrus, &c.

Not. autem 1. quòd absolvendus debeat agere de nullitate censuræ; si enim solum foret illicita, indigeret absolutione simplici 2. hanc absolutionem posse usurpari in omni censura; ita Gibalin. cit. disq. 9. q. 2. n. 8. excipe interdictum generale loci, nisi fortiretur effectus interdicti specialis 3. ut sufficienter probet nullitatem censuræ pro hac absolutione, sufficere, si probet factam ante sententiam; nec requiritur, ut ante absolutionem cognoscatur à Judice ut justè, vel injustè facta. Gibalin. cit. n. 9. §. quoties. Ut autem habeatur probatio semiplena, sufficit unus testis fide dignus; Sic Joannes de Cardenas in Crisi Theol. tr. 1. de probabilitate D. 6. c. 9. a. 5. n. 192.

1838 Quæres, quæ absolutio impendatur in communi absolutione, quam plerique Confessarii præmittunt absolutioni à peccatis? R. quòd absolutio ad cautelam; Si petas, an totalis, vel partialis? R. cum Gibalino D. 9. q. 2. de absolutione totali, quòd totalis, complectens omnes censuras, à quibus ille Confessarius absolvere potest, licet poenitens eas non expresserit. Nec enim Confessarius debet intentionem suam restringere tantum ad unam.

1839 Not. 4. si censura aliqua oblita, post acceptam in Confessione absolutionem à censuris, redeant in memoriam, non esse opus novâ absolutione; quia sublata sunt directè, & non tantum per accidens, in

Fff 2

gene-

generali absolutione; aliud est de peccatis oblitis, quæ solum per accidens, & ob connexionem cum aliis, deleta sunt; ita Suarez D. 7. S. 5. n. 15. apud Gibalin. loc. cit. Si autem poenitens aliquas censuras de industria non manifestavit, & confessarius habens jurisdictionem habet expressum animum absolvendi ab omnibus, à quibus potest, poenitens etiam ab illis absolvitur; Hurtad. D. 15. de excom. diff. 6. quem citat, & sequitur Gibalin. n. 18. Tunc enim ad hanc absolutionem habentur omnia necessaria; neque silentium poenitentis, vel etiam renitentia obest; ita Gibalinus.

1840 Si verò Confessarius non habet expressum animum absolvendi ab omnibus, à quibus validè potest, non absolvitur ab iis, quæ scienter tacet, si censuræ tales sint, quæ postulent, ut Confessarius imponat obligationem satisfaciendi, &c. tunc enim non possit, hoc omisso, Confessarius operari licitè; ac proinde in generali absolutione non potest præsumi, habere intentionem pro alia, quam à qua potest licitè; sic Hurtado, & alii cum Gibalino cit.

S. 3.

De absolutione ad reincidentiam.

1841 Cùm absolutio ad reincidentiam (de qua n. 1831.) fiat vel dum cesset tale impedimentum; vel sub onere & obligatione, ut si præstet hoc, vel illud, secus in censuram reincidat, quæri potest, quando censetur cessare ejusmodi impedimentum? R. pro foro externo id resolvendum arbitrio Judicis juxta Gloss. in Clement. 1. §. *fin.* de poenis; in foro autem conscientie, judicio ipsius absoluti; Glossa, Navar. cum Castropalao. Hoc ramen nota, quòd si quis taliter sit absolutus sub conditione, v. g. ut intra tres dies satisfaciatur, & hanc satisfactionem omittat, quia non potuit hoc tempore satisfacere, probabilius non reincidat in censuram, saltem in conscientia; quia tunc non est inobediens, nec contumax Judici; Layman, Castropalaus, & alii. Quando autem non impletur culpabiliter conditio, sub qua quis absolutus fuit ad reincidentiam, illum reincidere in eandem numero censuram, à qua prius absolutus fuit, docent Suarez, Filliucius, Hurtad. apud Castropal. n. 70. qui cum Navar. Coninch, Henriq. Avila docet, reincidere in novam; quia prior fuit extincta, quoad priorem culpam. Hinc sicut requiri-

turnova culpa, sic erit nova censura. In hoc casu reincidentie pro foro interno non esse opus novæ sententiæ, si quis incidat ipso jure, tener Gibalin. cit. n. 13. in fine; in externo autem opus esse declaratione novæ conditionis culpabiliter non impletæ, quæ in absolutione præcepta fuit. Unde etiam docet, cum esse noviter denuntiandum super hac ipsa reincidentia.

Quæstio est, an, si cui detur hæc absolutio, sub onere, ut intra certum tempus compareat, satisfaciatur, si compareat per Procuratorem? R. affirmari à Cajetano, Navarro & Henriq. apud Castropalaus loc. cit. n. 8. quia quod per alium facis, per reipsum facere videris: sed probabilius negatur cum Castropal. cit. & Ugo. lino; quia in c. *quod de his*, 16. de sent. excom. Clemens III. expressè requirit, ut taliter absolutus *in persona* compareat. Huic autem constitutioni omnino similis est illa Bonifacii VIII. c. *Eos, qui*, 22. de sent. excom. in 6. Textus in hoc c. 22. sic habet: *Eos qui à sententia Canonis, vel hominis (quum ad illum, à quo alias de jure fuerant absolvendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absoluntur: si cessante postea periculo, vel impedimento hujusmodi se illi, à quo his cessantibus absolvi debeant, quam citò commode poterunt, contempserint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi, prout iustitia iudicabit: decernimus (ne sic censura illudant Ecclesiastica) in eandem sententiam recidere ipso jure.* Putat tamen Leander q. 20. si taliter absolutus, ut se præsentet, prius satisfaciatur, quam allabatur terminus satisfactioni præfixus, in conscientia non amplius teneri ad eam præsentationem. Tunc enim si satisfecit tantum, quantum tenebatur coram DEO, ait, non tenetur parere Judici. Et videtur deduci ex ipsa mente constitutionis in c. *Eos, qui*; eò quòd ibi propterea exigatur juramentum præstantie satisfactionis, quod eà præstita cessat.

Dubitatur autem, an in absolutione, ad effectum gratiæ, tollatur censura, vel tantum obligatio ad illum actum, pro quo conceditur, licitè celebrandum? Castropalaus cit. n. 12. probabilius stat pro parte postrema, nam finis talis absolutionis plus non

non exigit. Hanc absolutionem excommunicato ad effectum dicendi testimonium, quando alia via non potest cognosci veritas, posse dari à quocunque Judice tam ordinario, quam delegato, docet Layman l. 1. Sum. tr. 5. p. 1. c. 7. in fine, apud Castropal. ex c. 2. *Veniens*, de testibus, junct. c. *Præerea*, de offic. delegati: in alio casu existimant nonnulli, à solo Pontifice hanc absolutionem concedi posse, juxta dicta supr. Gibalinus tamen putat dari posse etiam à Legatis Pontificiis, saltem in iis censuris, quas ipsi aliàs laxare possunt. Ex hoc deducit, si Legatus Apostolicus, apponeret clausulam absolutionis ad effectum gratiæ à quibuscunque censuris, etiam Sedi Apostolica reservatis, posse illi merito dari; si verò tantum dicat, à quibuscunque censuris, consulendum esse usum, an hæc verba in præxi etiam reservatas comprehendant?

§. 4.

De modo, & forma absolutionis à censura.

1844 **A**bsolutio à censura in jure non habet præscriptam formam, & ideo ea sufficit, quæ voluntatem absolventis sufficienter declarat, ut si diceret: *ego te absolvo à vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti*; vel, *ab omni vinculo censurae*. Neque necessarium est, exprimi causam, ob quam est incurta, licet expediat: Præstari proinde potest verbis, vel scripturâ, idque in utroque foro; ita Castropal. cit. n. 3. quamvis Hurtado ibidem doceat, non esse mortale, id facere, etiam aliis signis. Ritus autem absolutionis solennis, quæ datur judicialiter, habetur in Pontificali Romano, & præscribitur c. 28. de sent. excom. hujus intermissio non facit absolutionem invalidam, neque graviter illicitam, nisi aliqua solennis absolutio ad satisfactionem Ecclesiæ requiratur; sic Hurtad. D. 14. de excom. difficult. 4.

1845 Si excommunicatio incurta est ob delictum gravius v. g. Clerici percussorem, incendium, &c. prius, ac detur absolutio, tenetur absolvens sub gravi culpa, exigere juramentum à Reo, quod in simile delictum nolit amplius incidere; ita ferè omnes apud Castropal. n. 4. ex c. *Ex tenore*, 10. de sent. excom. ibi: *sibi que in virtute juramenti præcipias, quod de cætero in Clericum, Monachum, vel alicujus religionis conversum manus non injiciat violentas &c.* quod

etiam habetur in c. *de cætero*, 11. cod. tit. ubi absolvens in necessitate, *se obligare debet*, quod adire velit cum, à quo aliàs extra necessitatem absolvens erat, idque *sub juramento*; secus est, si censura sit incurta ob delictum leve; Henriq. Avila, Coninch, & alii, quos citat & sequitur Castropal. n. 41. nec ad hoc tenentur impuberes. Sylv. Henriq. & alii ibid. ex c. 1. ubi tantum fit mentio *puberum*; & c. *fin.* de sent. excom. ubi nulla fit mentio *juramenti*, cum absolventur *impuberes*. Et in absolutione Monachorum Græcorum sufficit promissio manualis, nec requiritur juramentum iis invitis, c. *Super eo*, 2. § 1. de sent. excom.

Quæ requirantur ex parte absolventis, 1846 dicemus commodius infra; hoc inter cætera necessarium est, ut absolvens non fallatur in causa principali. Si enim absolvens fingeret, se parti læsæ jam satisfecisse &c. absolutio esset per surreptionem, & nulla, c. *Ex parte*, de officio ordin. c. *officii*, de sent. excom. ita Covar. Sayrus, Henriquez, quos citat, & sequitur Castropal. n. 8. excipe nisi absolvens habens potestatem, haberet expressam voluntatem absolvendi ab omni censura, à qua potest validè, ut dixi n. 1839. aliàs enim talis voluntas, utpote non rationabilis præsumi non potest.

Ex parte absolvendi convenienter requiritur petitio absolutionis, quæ tamen sine ea non foret invalida. Hinc etiam invito dari potest; & sicut potest excommunicari absens (v. g. per literas) sic etiam potest absolvi absens, ex c. *de manifesta*, 2. q. 1. c. *quanto*, 2. q. 5. c. *quisquis*, 2. q. 9. ita Sylv. Navar. & Sayr. quos citat, & sequitur Castropal. n. 10. potest etiam fieri medio procuratore habente speciale mandatum petendi absolutionem, ut constat censuratum à contumacia recessisse. Tali autem casu procurator omnia præstare debet, quæ aliàs ipse censuratus, si coram esset. Potest etiam fieri extra forum poenitentiae Sacramentalis, ut diximus alibi; Sic Busenbaumb in medulla. l. 7. de cens. dub. 6. coroll. 8. Joannes Streinius p. 3. juris Canon. tit. 16. §. 11. n. 12. cum Suarez, & Coninch.

Si quæras, an cum conceditur alicui 1848 facultas absolvendi aliquem *pro foro tantum interno*, ea absolutio fieri debeat in Sacramento poenitentiae? *iv.* negativè ex dict. lib.

Fff 3

4. de.

4. decretalium à n. 2336. quamvis autem absolutio à censuris, per metum gravem injustè incussum ad eam extorquendam, juxta Tambur. l. 1. in decal. c. 2. §. 5. n. 24. ex se valida sit; tamen, quia invalidata est ab Ecclesia, c. unico, de iis, qua vi, in 6. nulliter ex tali metu confertur. Absolutus autem in foro interno (nisi fuerit nominatim denunciatus) non tenetur se foris gerere tanquam excommunicatum; præsertim si constet, sic esse absolutum; illa enim absolutio valet ad omnia, præterquam in judicio, ubi lis movetur. Lessius in Auctario, V. Absolutio, casu 8. n. 18.

1849 Præter hæc not. quòd impubes, qui percussit clericum, absolvatur ab Episcopo, c. *Super eo*, de sent. excom. Monachos se invicem percutientes in Claustro (idem est de Canonicis Regularibus) absolvat Abbas; & in hujus defectu Episcopus, c. *Monachi*, cod. ubi adverte, quòd ly in *claustris* non restringat: sed significet tantum, quod sapius sit, ut notat Barbosa hic n. 4. Si autem Abbas sit percussor sui Monachi, absolvit eum Confessarius electus.

PARS II

De Excommunicatione.

1850 **I**nter censuras in particulari excommunicatio primum locum habet; est enim inter omnes poena gravissima. De hac præmissis iis, quæ omnibus censuris communia sunt, dicemus jam illa, quæ huic propria sunt, potissimumque sita in effectibus eius, sanè copiosis, & gravibus. Multipliciter in jure solet nominari *excommunicatio*. Nam vocatur *Distinctio* Ecclesiasticæ censuræ, prout habetur c. 1. de offic. vicar. in 6. Dicitur *abominatio*, & excommunicatus abominatus sæpè apud Alciatum, ut notat Alex. Scot. V. cod. Dicitur *subtrahitio gratiæ Apostolicæ Sedis* in c. *qua sedem*, de offic. Ordin. Appellatur *censura divina* à Tertulliano in Apolog. advertit gentes c. 39. Item *censura Ecclesiastica* ab Innocent. III. in c. *Nuncios*, de Decimis. Rectè autem censuræ nomen in illam quadrat, utpote poenam, quæ hominum contumacia reprimitur; sicut olim reprimebatur apud Romanos censorio munere. Dicitur *Mors* à Cypriano l. 1. Epist. 11. & à jure c. *Abst* 11. q. 3. & c. *per venerabilem*, §. *Sunt autem*, qui filii sint legitimi, Quia sicut mortuus vitæ hujus fructibus caret,

ita excommunicatus spiritualis vitæ fructibus privatus est. Vocatur *Medicina* à S. Augustino hom. 50. c. 12. & refertur c. *multi*, 2. q. 1. quia ad eum finem proferri debet, ut corrigat, & sanet, juxta Apóst. 1. Corinthi. 5. *Ut spiritus ejus salvus fiat in die Domini.*

Præterea nuncupatur *Muro Episcopii* à Joanne Papa, c. *Viss*, 16. q. 2. quia (ut inquit Cyprianus lib. 1. Epist. 11. alias epist. 62. ad Pomponium) spirituali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. *Virga ferrea* dicitur à S. Hieronymo Epist. 58. quia nulla alia censura aquè atque excommunicatio superbiam comprimit & confringit. *Nervus Ecclesiasticæ disciplinæ* à Clem. V. in Clement. 1. de sent. excom. & Innocent. III. quia sicut nervis membra corporis ligantur, & stringuntur, ut munia sua obeant, sic fideles hæc censurâ in suo officio continentur. *Maxima omnium poenarum* dicitur à S. Augustino de Corrept. & gratia c. 15. & refertur c. *Corripiantur* 24. q. 3. Quia in c. *Cum non ab homine*, de judic. Celestinus III. ait: Ecclesiam post *anathema* latum non habere ultra quid faciat. Constat etiam ex c. *omnis Christianus*, 11. q. 3. ubi ponuntur hæc verba: *Omnis Christianus, qui à Sacerdotibus excommunicatur, Sathana traditur, quomodo: scilicet quia extra Ecclesiam Diabolus est, sicut in Ecclesia Christus*: ac per hoc quasi Diabolo traditur, qui ab Ecclesiastica communione removetur; Sic Pereyra in Elucidario à n. 1730.

ARTICULUS I

Quid, & quotuplex sit excommunicatio?

Escobar Theol. mor. tr. 4. Exam. 2. c. 1. 1851 definit eam, dicendo *esse censuram Ecclesiasticam, quæ homo baptizatus privatur spiritualibus bonis, & communicatione civitatis*; Gibalinus disq. 1. q. 2. n. 2. ait, *esse censuram, quæ hominem privet communione fidelium*, idem sentiente P. Suarez D. 8. hic, sect. 1. Mihi placet definitio secunda. Nam prior non videtur excommunicationi minori convenire. Est autem triplex *communio fidelium* 1. *purè interna*, quam habent fideles, ut sunt membra ejusdem corporis mystici sub Christo capite, in quo per fidem, & charitatem uniantur, ratione hujus unionis habent, quòd unus alteri applicare possit ex congruo specialia beneficicia;